

PRVNÍ
EPIŠTOLA K KORINTSKÝM
(svatého) Pavla apoštola.

V epištole této apoštol za podpisem, nápisem, pozdravením a přístupem předkládá Korintským **věci dvoje**:

I. Ke všechněm se vůbec vztahující, a to k napravení jich:

1. **Z strany života a obcování jejich**, totiž:

1. Aby mezi sebou roztržiti a přebíraví v služebnících nebývali, ani v moudrosti světa se nekochali. Kap. 1. 2. 3. 4.
2. Smilníka mezi sebou netrpěli; ale jej vyloučili. Kap. 5.
3. V soudy před pohany se nedávali; ale raději z prostředku svého soudce sobě zvolovali, a smilství mezi věci případné neb na svobodě zůstávající nepokládali. Kap. 6.
4. Při věcech případných neb na svobodě zůstávajících mdlých šetřili, z nichž ty dvě připomíná, totiž stav manželský a svobodný; též užívání pokrmů některých a zvláště modlám obětovaných, o nichž praví, pokud jich mají neb nemají užívat, a čím sobě k tomu pomoc i k utíkání modlářství činiti. Kap. 7. 8. 9. 10.
5. Aby řád dobrý v svém zboru měli i z strany nošení obého pohlaví oděvu slušného, i z strany posluhování svátostí večere Páně, i z strany užívání jazyků cizích a jiných darů duchovních. Kap. 11. 12. 13. 14.

2. **Z strany víry** a zvláště pak o vzkříšení obecném, při čemž:

1. Toho dovodí, že jistotně vzkříšení obecné bude.
2. Ukazuje, jakým způsobem i v jakých tělech mrtví z mrtvých vstanou, a co se tu s vyvolenými stane, kteříž dnem soudným živi zastiženi budou. Kap. 15.

II. K některým osobám obzvláště přináležející, a tu se pokládá:

1. Zbírka. 2. Zaslíbení příchodu apoštolova. 3. Poručení o Timoteovi.
4. Omluvení Apollovo. 5. Napomenutí k stálosti u víře a v lásce.
6. Svědectví Štěpánovi i jeho čeládce dané. 7. Pozdravení nejedna.
8. Klátba na pokrytce Krista nemilující. 9. Modliba apoštolova a osvědčení se jeho v lásce k Korintským. Kap. 16.

A má kapitol 16.

~~~~~

I. EP. S. PAVLA I. K KORINTSKÝM.

BOHATSTVÍ psaní svého slouží, když: 1. Práví, že jest zřízeným od Boha apoštolem. DUCHOVNÍ. 2. Sostena k sobě připojuje, aby učení jeho dvěma svědky hojněji utvrzeno bylo. *Druhé:* Korintským milosti Boží a pokojného svědomí žádá. — II. Přístup učiněný k této epistoletě, v němž se zavírá: *Jedno:* Děkující, při čemž považme: 1. Osoby, kteráž díky činí: Kdo jest a komu je vzdává? 2. Darů Božích, z nichž díky činí, a tu posudme toho: 1: Kteří jsou ti darové? Výmluvnost v věcech Božích; umění neb povědomost Písem; 2: Co ti darové dobrého při Korintských způsobili? Víru v Krista; naději k životu věčnému. *Druhé:* V témž přístupu zdržuje se ustavení Korintských v důvěrnosti o pomoci Boží, při čemž pohledme na to: *Předně:* V čem ta pomoc Boží při nich měla vidína býti? 1. V utvrzení jich v stálosti u víře. 2. V ostříhání jich bez ouhony v šlechetném životě. *Potom:* Podlé čeho Korintští té pomoci bezpečně očekávati mohli? 1. Že jest Bůh v slibích svých pravdomluvný. 2. Že byli k Kristu, hlavě své, připojeni, kterýž svých oudů neopustí. —

KAPITOLA I.

Vychvaluje apoštol bratří Korintské 10. a napomíná jich k jednomyslnosti; od vysokomyslnosti pak vystříhá, 17. pravě, že i Bůh pravdu svou ne v lidské moudrosti zjevil 27. a nízké věci vyvolil.

Pavel*, ¹povolaný apoštol² Ježíše Krista, ³skrze vůli Boží a bratr † Sostenes, * Skut. 13, 2. † Skut. 18, 17.

2. ⁴Církvě Boží, která jest v Korintu, *posvěceným v Kristu Ježíši, **povolaným svatým † spolu se všemi, kteříž vzývají⁵ jméno Pána našeho Jezukrista na všelikém místě, i⁶ jejich i našem.

* Jan 17, 17. Skut. 15, 9. 1 Tes. 4, 7. Žid. 9, 13. 14. ** Řím. 1, 7. Efez. 1, 1. † 2 Tim. 2, 19.

3. *Milost vám a pokoj od Boha Otce našeho a Pána Jezukrista. 1 Petr 1, 2. Řím. 1, 7.

4. *⁷Děkují Bohu svému vždycky ⁸z vás pro tu milost Boží, ¹⁸kteřáž dána jest vám v Kristu Ježíši; Efez. 1, 3. 2 Tes. 1, 3. po sv. Trojici.

5. *Že všemi věcmi obohaceni⁹ ste v něm každým ¹⁰slovem, i všelikým ¹¹uměním; Kolos. 1, 9.

6. Jakož svědectví¹² Kristovo upevněno¹³ jest mezi vámi;

7. Tak že ¹⁴nemáte žádného nedostatku ¹⁵v žádném daru, *očekávajice ¹⁶zjevení Pána našeho Jezukrista. Filip. 3, 20. Tit. 2, 13.

8. Kterýžto i utvrdí vás až do konce¹⁷ bez ouhony¹⁸ ¹⁹ke dni příští Pána našeho Jezukrista.

9. *Věrnýť jest Bůh, skrze něhož povolání ste † k účastenství Syna jeho Jezukrista, Pána našeho. Řím. 3, 4. 1 Tes. 5, 24. † 1 Jan 1, 7.

1) povoláním; t. kterýž ne sám sobě outřad apoštolský osobil, ale řádně jest k němu od Boha povolán. 2) A protož jako by řekl: Ve všem tom důvěrně přijímán býti mám, což bych z poručení Kristova předkládal, bychť pak to někdy i příkřeji činil. 3) z vůle; t. Otce nebeského. Podob. Gal. 1, 1. 4) zboru. 5) v Krista Pána věří. Podob. Skut. 9, 14. 6) svého i našeho, totiž Pána. 7) díky číntm. 8) za vás. 9) t. všelijakými dary k vzdělání církve potřebnými hojně obdařeni. Efez. 1, 3. 10) všelikou výmluvností, řeči. 11) vši známostí. 12) t. evanjelium svaté, kteréž o Kristu svědčí. Jan 15, 25. 13) t. věrou přijato a

z něho svědomí v dobré naději postaveno. Nebo kdož evanjelium věří, ten toho jako nějakou pečeti potvrzuje, že Bůh jest pravdomluvný (Jan 3, 33.), anobř i sám svým spasením ujistěn bývá. 1 Jan 5, 10. 14) neopozdili ste se, nezůstali ste z zadu. 15) ve všeliké milosti, t. ve všelikém daru z milosti Boží daném. A tím vstříc vychází jejich marné chloubě. Níž 4, 7. 16) až by se ukázal. 17) t. života. 18) ne že by žádné ouhony na nich nebylo, ale že pro Krista za takové před Bohem jmíni jsou, jako by na sobě žádné poškrvny neměli (Efez. 5, 27.), jakožto ti, jimž od Boha nic k zatracení počítáno ne-

NEJEDNOMYSLNOST
KORINTSKÝCH

III. Napomenutí učiněné k svornosti v učení i v společném obco-
vání: *Jedno*: Lidu v služebnících přebírávém, jemuž apoštol
ukazuje: 1. Jaké a za jakou příčinou mezi nimi roztržky vznikly,
v. 12. 2. Jak o těch nevolech zvěděl, v. 11. 3. Cím se k svornosti ponoukati mají? Pa-
třením na to, že jsou sobě rovni, nebo: 1. Jedinou hlavu Krista mají, kterýž dělen býti
nemůže. 2: Jednoho Pána koupě jsou. 3: V jednom jménu a k jednomu cíli sou pokřtěni.
Druhé: Služebníkům výmluvnosti se nadýmajeím, jimž slouží k svornosti a sprostnému
služeb konání důvody vzatými: 1. Z strany osoby své, t. příkladem svým. 2. Z strany
Boha: 1: Slavou jeho, aby t. vidíno bylo, že získání lidí jest Boží a ne lidské dílo. 2. Vůli

10. Prosímť vás pak, bratří, skrze jméno Pána našeho Jezukrista,
* abyšte jednostejně mluvili všickni a aby nebylo mezi vámi ²⁰ roz-
tržek; ale buďte ²¹ spojeni jednostejnou myslí a jednostejným
myslem. *Řím. 15, 5. Filip. 3, 16.*

11. Nebo oznámeno jest mi o vás, bratří moji, od některých
z čeledi Chloe ²², že by mezi vámi byly různice.

12. ²³ Míním pak toto: Že jedenkaždý z vás říká: Já jsem Pavlův ²⁴,
* já Apollův, já ²⁵ Petřův, já pak Kristův ²⁶. *Skut. 18, 24.*

13. Zda-li rozdělen jest ²⁷ Kristus? Zda-li Pavel ukřižován jest za
vás? aneb zda-li ste ve jménu Pavlovu pokřtěni byli ²⁸?

14. Děkuji Bohu, že sem žádného z vás nekřtil, než Krispa a
Gáia;

15. Aby někdo neřekl, že sem ve jménu svém křtil.

16. Křtil sem také i ²⁹ Štěpánovu *čeled; více nevím, abych
koho jiného křtil. *Níž 16, 15.*

17. Nebo neposlal mne Kristus křtíti, ale evanjelium kázati ³⁰;
* avšak ne ³¹ v moudrosti řeči, aby nebyl vyprázdňen kříž Kristův ³².

Níž 2, 1.

18. Nebo slovo ³³ kříže, ³⁴ těm kteříž hynou, bláznovstvím jest ³⁵;
ale nám, kteříž spasení ³⁶ dosahujeme, * moc Boží ³⁷ jest.

Řím. 1, 16. Níž 15, 2.

bývá. Řím. 8, 1. Efez. 5, 27. 19) v den.
20) sekt. 21) sjednoceni, držící se sebe a ne
roztrhaní. 22) t. (jakž smysl) od čeládky
nějaké šlechtě ženy. 23) pravím. 24) t.
ten tím a jiný jiným služebníkem se honost.
Položil pak tu apoštol jméno své, Apollovo
a Petrovo, místo jmén těch, kteříž buď sami
neb za příčinou jejich jiní v tom zboru rotili,
a to proto učinil, aby Korintští jeho pří-
kladem učili se jiných snášeti; nebo když
apoštol buřičů a rotníků ze jména dotýkati
nechtěl alebrž jako jejich lehkost na sebe
přijal, tedyť i oni ovšem spoluúčastníkům
Kristovým povinni sou to činiti, jakž i sám
to tak vysvětluje. Níž 4, 6. 25) Cěřův. 26)
t. nepotřebuji žádných církve služebníků, ale
na samém Kristu dosti mám; neboť nehaní
toho všelijak apoštol, že by se někdo Kristův
býti pravil, ale to tupí, když by kdo pod
zástěrou ku Pánu Kristu se přiznávání na
prosto všemi službami svatými a služebnky
věrnými pohrdal. Nemůžeť zajisté to býti,
když by někdo řád v církvi od Krista zří-

zený zlehčoval, aby Kristu v tom lehkosti
nečinil. Luk. 10, 16. 27) t. jediná jest hlava
církve, Kristus, protož kteříž jsou oudové
jeho, mají také v svornosti zůstávati, neb
sic jinak Krista a učení jeho děliti by, když
by buď naprosto služebnky věrnými pohr-
dali, buď Krista jim na odpor stavěli. 28)
t. zdalíž ste na křtu Pavlovi ku počtě posvě-
cení a za služebnky oddáni? 29) Štěpánčin
dům. Podob. Skut. 16, 31. 30) t. předně a
prvotně, viz Jan 4, 2. Nebo sic jinak jedna
částka jest povinnosti apštolské křtiti lidi.
Mat. 28, 19. 31) řečí moudrou, ozdobnou,
po řečnícku. 32) t. učení o Kristu ukřižo-
vaném, pro něž věrní kříž podnikati musejí,
aby bez užitku nebylo, když by nerozumně
posluchači buďto své získání služebníků vý-
mluvnosti a ne Duchu Kristovu připisovali,
buďto slibného a řemeslného mlavení hle-
díce, jádra učení čistého o Kristu umučeném
jako v smetech nechávali a je sobě ošklivili.
33) t. učení o kříži Kristovu. 34) u těch.
35) t. za bláznovství je pokládají. Odpovídá

I.

I. K KORINTSKÝM.

SVĚTSKÁ jeho svatou, kterýž moudrost světa zamítá. 3: Spravedlností, že t. Bůh v těch sprostných službách perly před nevděčnými skrývá. 4: Dobrotivostí MOUDROST. jeho, že hloupým sprostně mluví ráčí. 5: Mocí jeho, kteráž tak patrnější jest, nežli by slavně kázáno bylo. 6: Příkladem jeho v povolávání lidí, při čemž vypra-

19. Nebo psáno jest: *Zahladím moudrost moudrých a opatrnost opatrných zavrhu³⁸. *Izai. 29, 14. Abdáš 8.*

20. *Kde jest moudrý³⁹? a kde⁴⁰ učený, a kde⁴¹ chytrák tohoto světa? †Zdaliž Bůh neobrátil moudrosti tohoto světa v bláznovství? **Izai. 33, 18. †Mat. 11, 25. Luk. 10, 21.*

21. Nebo když v moudrosti Boží⁴² svět⁴³ nepoznal skrze moudrost⁴⁴ Boha, zalíbilo se Bohu skrze⁴⁵ bláznové⁴⁶ kázání spasiti věřící.

22. *Poněvadž i Židé zázraků žádají⁴⁷, i Řekové hledají moudrosti⁴⁸. *Mat. 12, 38.*

23. Myť pak kážeme Krista ukřižovaného⁴⁹, *Židům zajisté pohoršení a Řekům bláznovství⁵⁰; *Luk. 11, 29. Jan 6, 60.*

24. Ale⁵¹ povoláním i Židům i Řekům Krista, Boží moc⁵² *a Boží moudrost⁵³. *Kol. 2, 3.*

25. Nebo to bláznovství⁵⁴ Boží jest moudřejší nežli lidé; a⁵⁵ mdloba Boží jest silnější než lidé.

26. Vidíte zajisté povolání⁵⁶ své, bratří, *že nemnozí⁵⁷ moudří 6. N. del. podlé těla⁵⁸, nemnozí mocní, nemnozí urození; *Jan 7, 48. po těch Item 12, 42. Jak. 2, 5. kválich.*

27. Ale což bláznivého jest u světa, to vyvolil Bůh, aby zahabnil moudré; a to, což jest u světa mdlé, vyvolil Bůh, aby zahabnil⁵⁹ silné;

pak tu apoštol nepřátelům, kteříž za bláznovství to počítali, aby Kristus chudý, potupený a umrtený nás obohatiti, oslaviti a obživiti mohl, protož praví, že ten soud a rozum jest zatracenečů, na něž žádný dbáti nemá. Podob. 2 Kor. 4, 3. 36) docházíme. 37) viz Řím. 1, 16. 38) I tu odpovídá odpůrcům, kteříž říkali: Však lidé znamenití, moudří a opatrní učení o Kristu ukřižovaném za bláznovství mají a jemu se smějí; protož dí apoštol, že jsou moudří podlé světa, ale před Bohem jsou blázni, anobřž na zatracení přijdou a od Boha zavrženi budou. 39) t. co může zpravití a jakou jistší cestu k spasení nad tu, kteráž se v evangelium ukazuje, vynalezti? 40) v Zákoně zbláhly. 41) vyhledavatel, zpytatel, človek prošlý, povědomý věci světských. 42) t. po skutku stvoření, při němž zvláštní moudrost Boží se stkví, i moc a Božství jeho se poznává. Řím. 1, 20. 43) t. lidé v starém rodu zůstávající. 44) t. svou. Jako by řekl: Když lidé rozumem a vtípem svým Boha po skutku stvoření právě poznati a jako v zrcadle spatřovati nemohli, tedy on skrze kázání k víře a známosti sebe samého sloužiti

ráčí. 45) bláznovství. 46) t. podlé soudu lidí tělesných a Božích věcí chápati nemohoucích. Níž 2, 14. 47) t. jinak věřiti nechťejí, leč by zázraky přemoženi byli. Mat. 12, 38. 48) t. důvodů s jejich mozkiem se srovnávajících a řeči moudře postavené a ozdobené. 49) t. o Kristu ukřižovaném, že skrze něho spasení býti můžeme. 50) t. podlé toho, že mudrákům světa bláznovství se zdá v smrti Kristově života hledati a o jeho z mrtvých vstání i o budoucím obecném vzkříšení věřiti. Níž 15, 16. atd. 51) kteříž by povolání byli. 52) t. skrze něhož Bůh moci své dokázal v smrti umoření, dábla potření a života navrácení (2 Tim. 1, 10.), a ještě dokazuje v obnovování a znovu zplozování i posilování svých vyvolených. Jan 15, 5. Filip. 4, 13. 53) t. v němž Bůh všecky poklady své moudrosti složil (Kolos. 2, 3.) a skrze něhož k spasení cestu v bezcestí a andělům ku podivení moudře vynalezl i způsobil. Efez. 3, 10. 54) t. což svět bláznovstvím nazývá. 55) t. což svět má za špatné. 56) t. způsob prostý, jímž vás Bůh povolal, aneb osoby nepatrné, jichž povolati ráčil. 57) (mezi vámi jsou). 58) t. světskou moudrostí obdařeni.

BOŽÍ vuje se: 1. Jakých na větším díle povolává? 2. K čemu? v. 30. 3. Proč? MOUDROST. Aby pýchu lidskou snížil; aby slávu svou patrněji zjevil.

1. *Propištění toho od apoštola falešným učitelům k jejich zahanbení*: 1. Že on v tom zboru ne nějaké světské moudrosti vynášel, ale Krista ukřižovaného sprostnými slovy kázal. 2. Svě věci mezi nimi nízce vedl a v nebezpečnosti přebýval. — II. Důvodové toho, že apoštolem potupeným ani jeho kázáním prostým nemá býti pohrdáno, nebo: 1. Duch svatý patrněji tak moc svou v jeho nemoci provodil. 2. Takový jeho způsob opovržený

28. A neurozené u světa a za nic položené vyvolil Bůh, ano hned, kteréž nejsou⁶⁰, aby ty věci, kteréž jsou, zkazil⁶¹;

29. Proto, aby se nechlubilo před obličejem jeho žádne tělo⁶².

30. Vy pak jste z něho⁶³ v Kristu⁶⁴ Ježíši, kterýž učiněn jest nám *moudrost⁶⁵ od Boha **i spravedlnost, †i posvěcení, ††i vykoupení;

*Kol. 2, 3. **Jer. 23, 6. Řím. 5, 9. †Jan 17, 19. ††Skut. 20, 28.

31. Aby se tak dalo, jakož jest napsáno: *Kdo se chlubí, v Pánu se chlub⁶⁶.

Jer. 9, 23. 2 Kor. 10, 17.

KAPITOLA III.

Rozdíl mezi moudrostí Boží a moudrostí světa, a tak rozdíl mezi kazateli evanjelium Kristova a řečníky světskými; 14. item mezi člověkem tělesným a duchovním ukazuje apoštol.

Já přišed k vám, bratří, nepřišel sem *s důstojností řeči neb moudrostí¹, zvěstuje vám ²svědectví³ Boží⁴. Vjř 1, 17.

2. Nebo ⁵tak sem usoudil, nic jiného neuměti⁶ mezi vámi, nežli Ježíše Krista, a to ještě toho ukřižovaného.

3. *A byl sem já u vás ⁷v mdlobě⁸ a v bázni⁹ i v strachu mnohém.

Skut. 18, 2. atd.

4. *A řeč má a kázání mé nebylo v¹⁰ slibných lidské moudrosti řečech; ale v dokázání Ducha a moci¹¹;

*Vjř 1, 17. Níž 4, 19.

2 Kor. 11, 6. 1 Tes. 1, 5. 2 Petr 1, 10.

59) veliké, mocné. 60) t. kteréž jsou v tak malé vážnosti, jako by jich nebylo. 61) t. aby ukázal, že ty věci, jichž sobě světi vysoce a drazo váží, nic nejsou. 62) t. žádný člověk. 63) t. z Boha. Z Boha pak býti jest od něho skrze Ducha svatého znovu narození dojíti. Jan 8, 47. 64) t. pro Krista, jelikož jste v něj jako ratolesti v kmen vstřípeni. Jan 15, 5. Řím. 6, 5. 65) t. k tomu cíli jest nám Kristus od Boha dán: 1. Abychom v něm poklady moudrosti složené měli (Kol. 2, 3.) a od něho osvíceni jsouce, svému spasení rozuměli. 2. Věrou jej znajíce, z jeho dostiučinění ospravedlnění byli. Izai. 53, 11. 3. K němu jako oudové k hlavě připojení jsouce, posvěcení toho, bez něhož žádný Pána neužří (Žid. 12, 14.), to jest znovu narození skrze Ducha jeho, docházeli. 4. Pro jeho krev za nás vy-litou (1 Petr 1, 18.) vykoupení z zdejších i věčných bíd duší a těl svých na skonání světa očekávali. Luk. 21, 28. Řím. 8, 23. 66) t. všechno dobré Bohu a milosti jeho s díky činěním přepisuj. Jer. 9, 23. 24.

1) t. světskou. 2) J. tajemství. 3) t. evanjelium, kteréž tolež o Kristu Pánu jako i Otec nebeský svědčí. Mat. 3, 17. Item 17, 5. 2 Petr 1, 17. 4) t. jehož Bůh jest původem. 5) tak sem se u vás měl, jako bych nic jiného neuměl než Krista kázati. 6) t. kázati. Nebo sic jinak umělý byl (Skut. 22, 3. Gal. 1, 14.), i psaní cizích povědomost měl (Skut. 17, 28. Tit. 1, 12.), a tak výmluvný byl, že jej pro jeho výmluvnost chtěli za Merkuria přijíti a jemu jako Bohu obětovati. Skut. 14, 12. 7) ne vysokomyslný, středný, choulostivý. 8) t. v způsobu velmi poníženém (2 Kor. 11, 7.), chaterném a k oku lidskému neslibném, jež sem v slovu i v skutku pronášel, když sem ne nějak nádhernými a velebnými slovy, ale prostě, řeči chaternou kázal (2 Kor. 10, 10.) a u člověka z Říma vypověděného hospodu maje, pracně rukama svýma se živil. Skut. 18, 3. 9) t. buď té, kteráž znamením a ovocem apoštolovy pokory a způsobu choulostivého byla, buď té, kteráž na něj v nebezpečnostech hrozných přicházela, v nichž i Božího

II.

I. K KORINTSKÝM.

BOŽÍ byl posluchačům potřebný. 3. V tom svém ponížení moudrost zvláštní předkládal, o níž dí: 1: Že ta moudrost jest svaté evanjelium. 2: K dokonalosti se nesoucí jí sobě chutnají, v. 6. 3: Má svůj původ z Boha, v. 7. 4: Ne nějaká jest nová, ale od věků v tajemství Božím skrytá. 5: Věřící k věčné slávě přivodí. 6: Věci takové předkládá, na něž by lidská mysl nikdá netrefila, v. 9. — III. Vycházení vstříce od apoštola odporům těmto: 1. Kdyby ta moudrost tak důstojná byla, kteráž by to mohlo býti, aby od lidí znamenitých byla potupena? Na to dí, že z své slepoty v to se vydali. 2. Kterak by ti moudří tak slepí býti mohli, aby té moudrosti nevystihli? Na to odpovídá, že ona rozum lidský převyšuje. 3. Jakž tedy vy služebníci i jiní ji pochopiti

5. Aby víra vaše nebyla na moudrosti lidské založena, ale na moci Boží¹².

6. Moudrost¹³ pak mluvíme mezi dokonalými¹⁴; *ale moudrost ne tohoto světa¹⁵, ani knížat světa tohoto¹⁶, †jenž¹⁷ hynou;

**Jak. 3, 17. †Niž 15, 24.*

7. Ale mluvíme tu moudrost Boží¹⁸ v tajemství¹⁹ skrytou, kterouž Bůh předuložil²⁰ před věky k slávě naší²¹.

8. *Jízto žádný²² z knížat²³ světa tohoto nepoznal. †Nebo kdyby byli poznali²⁴, nebyliť by Pána slávy²⁵ ukřižovali.

**Mat. 11, 25.*

Luk. 10, 21. Jan 7, 48. Item 12, 42. 43. Vjš 1, 27. 28. †Jan 15, 21. Item 16, 3.

Skut. 3, 17. 1 Tim. 1, 13.

9. Ale kážeme, jakož psáno jest: ²⁶Čehož* oko nevidalo, ani ucho neslychalo, ani na srdce lidské nevstoupilo²⁷, co připravil Bůh těm, kteříž jej milují.

Izai. 64, 4.

10. *Nám pak Bůh zjevil to skrze Ducha svého; †nebo Duch zpytuje²⁸ ²⁹všecky věci, i ³⁰hlubokosti Božské.

**Mat. 13, 11.*

2 Kor. 3, 18. †Moudr. 7, 22.

posilnění a potěšení potřeboval (Skut. 18, 9), aneb jakž někteří smyslí, v té bázni, kteráž odtud původ svůj měla, že se obával, že svému úřadu dosti neučiní. 10) *mistrovsky složených.* 11) t. což sem koli činil v dokazování mocnými důvody učení Kristova, všecko sem moci Ducha svatého činil, kterýž mi přítomen byl a skrze mé sprostné kázání v lidských srdcích moc svou provodil a jemu žehnal, odkudž to při mnohých jest zpraveno, což by lidskou mocí vykonáno býti nemohlo. 12) t. aby všechněm bylo známé, že víra jest dílo ne lidské moudrosti, ale Boží. Jan 6, 29. Efez. 2, 9. 13) t. evanjelium svaté, kteréž v známost uvodí Krista nám od Boha moudrostí učiněného (vjš 1, 30.) a v sobě všecky poklady moudrosti složené majícího. Kolos. 2, 3. Jako by řekl apoštol: Ačkoli sem pověděl, že sem k vám nepřišel s důstojností řeči a moudrosti, avšak nemá to na tu stranu bráno býti, jako bych z svého učení všecku moudrost vyprazdňoval; ale to míním, že my apoštolé i jiní věrní služebníci ne nějakou moudrost světskou, alebrž dokonalejší moudrost Boží (v. 7.) i andělům v nebi divnou (Efez. 3, 10.), jenž jest evanjelium svaté, kážeme. 14) t. sami vyvolení učení to, kteréž k dokonalosti přivodí (2 Tim. 3, 16. 17.), chápati, chutnati a oblibovati sobě mohou. Nazývá pak vyvolené a osvědčené dokonalými

ne proto, že by již z úplna k dokonalosti přišli, nebo v tomto životě s částky toliko poznáváme, (niž 13, 9. Filip. 3, 12.), ale že se k dokonalosti den po dni nesou (Filip. 3, 15.) a u přirovnání u víře mdlých (Řím. 14, 1. 2.) vždy dokonalejší a udatnější jsou. 15) t. kteráž by moudrostí světskou páchla a k zisku tělesnému se vztahovala. 16) t. kteříž na světě moci, moudrosti, zbožím a slávou jiné převyšují, jacíž byli toho času farizeové. 17) *pomíjejí.* 18) t. od Boha svůj původ mající. 19) t. tajnou, ukrytou a z tajemství Božího vynesenu. Efez. 1, 6. 20) t. skrze Krista prokázati a v svém učení zjeviti. 21) t. k tomu cíli, abychom skrze ni Krista poznajíce, života věčné slávy dojíti mohli. Jan 17, 3. 22) t. velmi řídcí, nýbrž téměř žádný a mezi knížaty židovskými toliko Nikodém. Jan 3, 1. *ald.* 23) t. zákonníků a farizeů, též Heródes a Pilát. 24) t. známosti té, na níž věčný život záleží, došli (Jan 17, 3.); nebo sic jinak, kdo i odkud byl Kristus, věděli. Jan 7, 28. 25) t. Krista, Boha i člověka pravého (Žal. 24, 7.), vši slávy a důstojnosti plného i slávou knížata světa tohoto, jenž hynou, všelijak převyšujícího, vjš v. 6. 26) *kterýchžto věcí.* 27) t. ani mysl lidská toho, co jest tam připraveno, dovlípiti se sama od sebe nenúže. Nebo tu jsou ti pokladové, jichž rez ani mol nekdzí (Mat. 6, 20.), tu jest ta sláva, k níž zdejší utrpení

DUCHA BOŽÍHO
STIŽITELNOST.

a o ní mluvití můžete? Na to dí, že Duch svatý ji v známost uvodí, čehož jistotou jest vlastnost jeho a v podobné míře mysl lidská. 4. Proč o tak důstojné moudrosti důstojnějšími a velebnějšími slovy nekážete? Na to odpovídá, že když věci nejsou světské, tedy také ne po světsku o nich mluveno býti má. 5. Čím jest to, že tak málo jest těch, kteříž by tu moudrost přijímali: 1: Tím, že ji sobě z své slepoty zlehčují, v. 14. 2: Že ona jsuc duchovní, od samých Duchem Božím obdařených pochopena býti může, v. 15.

11. Nebo kdo z lidí ví, co jest v člověku, jediné duch člověka³¹, kterýž jest v něm? Takť i Božích věcí nezná žádný, jediné Duch Boží.

12. My pak nepřijali sme ducha světa³², ale Ducha toho, kterýž jest z Boha, abychom věděli, které věci od Boha darovány sou³³ nám.

13. O nichž i mluvíme * ne těmi³⁴ slovy, jimž lidská moudrost učí; ale kterýmž vyučuje Duch svatý,³⁵ duchovním to, což duchovního jest,³⁶ přivlastňující³⁷.

Vjš v. 4.

14. * Ale tělesný člověk³⁸ nechápá těch věcí, kteréž jsou Ducha Božího; nebo jsou jemu bláznovství,³⁹ aniž jich může⁴⁰ poznati, proto že ony duchovně⁴¹ mají rozsuzovány býti⁴².

Řím. 8, 5.

15. Duchovní⁴³ pak⁴⁴ rozsuzujet⁴⁵ všecko⁴⁶, sám pak⁴⁷ od žádného nebývá⁴⁸ souzen.

přirovnána býti nemohou. Řím. 8, 18, 28) t. jakož Duch svatý všeho jest všudy x Trojici svaté povědom, tak i nám podle hojných Božích slibů (Jer. 31, 34. Jan 14, 26.) všecko k spasení našemu potřebné slovem svým v známost uvodí, a to, abychom Boží věci zpytovat i chápati mohli, dávati ráci. Tak podobně i jinde o něm se praví, že za nás prosí, t. že on nás k prosbám rozněcuje a ponouká. Řím. 8, 26. 29) všecko. 30) hluboké věci Boží. 31) t. jakož mysl lidská všeho, což jest v lidském srdci složeno, dobrou povědomost má, tak také svatému Duchu všechny tajnosti Boží jsou známé, a protož všemu dokonale učiti může. 32) t. ducha zlého, v němž jest svět pohřížen (1 Jan 5, 19.), aneb kterýž jest v světě. Jan 1, 4. Jako by řekl: Nejsme tím duchem naplnění a nadšení, kterýž tomu učí, což svět libuje a čemuž člověk z svého přirození rozuměti může, ale tím Duchem jsme obdařeni, kterýž nás znovu zplojuje, osvěcuje, a to při nás působí, aby naše mysl věrou až k Bohu se vznášela a tajemství spasení našeho, sic jinak nestižitelnému, rozuměti mohla. 33) Jako u příkladu v Kristu nás vyvolení, s sebou smíření, hříchů odpuštění, nadějí k věčnému životu obdaření a summou všemi věcmi duchovními v něm nás požeňání (Efez. 1, 3.), z nichž nejedny sám apoštol vyčetl. Vjš 1, 31. 34) řeční skřítaltovanými. 35) některé to na osoby, jiní pak na slova táhnou. 36) připojující. Jako by řekl apoštol: Poněvadž věci, kteréž předkládáme, nejsou tělesné a světské, ale jsou duchovní a Božské, tedy také ne po

světsku ale slovy duchovními a od Boha původ majícími o nich mluvíme. Pod 1 Petr 4, 11. 37) t. slovy případnými a na věci Boží náležejícími kázice. 38) t. kterýž jest Ducha Božího prázdny (Judas 19.) a samým přirozeným světlem obdařený anobř věci Boží podle tělesného a světského běhu rozsuzující. 39) t. zdá se jemu, že jest to zdravému rozumu odporne, aby měl věřiti tomu, že Kristus potupený, chudý a usmrčený může oslaviti, obohatiti, obživiti a k věčnému životu přivesti, a že ti, kteréž Bůh miluje, musejí na světě protivenství snášeti. 40) jim rozuměti. 41) t. od těch, jenž mají Ducha Páně. 42) t. rozuměny, vykládány i přijímány. 43) t. Duchem Kristovým obdařený (Řím. 8, 9.), a tak od jiných, jenž jsou tělo, rozdílný. Gen. 6, 12. 44) soudí, prohlédá. 45) t. rozumí a chápá, i také podle sobě udělení světla od Ducha Páně pravdu od falše rozeznává. Jan 10, 8. 46) t. to, čehož mu potřebí k spasení. Nebo sic i vyvolení v tomto životě nedokonale poznávají (níž 13, 9.) a často se v svém soudu a předsevzetí mýlívali. 2 Král. 7, 3. atd. Skut. 10, 14. 47) od žádné věci, t. nemá býti všetečné souzen (níž 4, 3.), ale k samému Božímu soudu a ne lidskému státi povinen jest v tom, což z Ducha Páně činí i mluví. Ten pak soud Boží jest, i když proroci o prorocích soudí. Níž 14, 32. 48) rozsuzován, vystihán, prohlédnut, hodně štrafován, t. nemůže býti z bludu nějakého obviněn v tom, čemuž se od Ducha svatého v slovu Božím, v vlastním mínění jeho, naučil. Protož na soudy lidské

III.

I. K KORINTSKÝM.

ZÁČATKOVÉ NÁBOŽENSTVÍ. I. Ukazuje příčinu, proč Korintským prostě kázání činil: Že pro jejich zpozdilost, kterouž čím pronášeli, vypravuje. — II. Naučení dává o služebnících svaté církve: Jedno: Lidu, co sou povinni o nich smyslit: 1. Že nejsou víry dárcové, ale k nabývání jí toliko prostředkové. 2. Rozdílné úřady i dary sobě svěřené mají. 3. Sami z sebe nic nemohou, ale Božího požehnání potřebují. 4. K jednomu

16. *Nebo kdo pozná mysl toho Pána, kterýž jej vyučovati bude? my pak ⁴⁹mysl Kristovu ⁵⁰máme. *Izai. 40, 13. Moudr. 9, 13. Řím. 11, 34.*

KAPITOLA III.

Někteří oudové církve jsou mdlí ještě, avšak růsti mají, aby ne vždycky mléka potřebovali, ale také tvrdšího pokrmu požívati mohli, 4. žádným z služebníků Kristových, kteříž sic rozdílní jedni od druhých jsou, nepohrdajíce.

A

já, bratří, nemohl sem vám mluvit jako duchovním¹; ale jako tělesným², jako ³maličkým v Kristu⁴.

2. *Mlékem sem vás ⁵živil⁶ a ne pokrmem⁷; nebo ste ještě nemohli pokrmů tvrdších užívat⁸; ano i nyní ještě nemůžete. *Izai. 28, 9.*

Žid. 5, 12. 13. 1 Petr 2, 2.

3. Ještě zajisté tělesní jste. *Nebo poněvadž jest mezi vámi⁹ nezávisť, svárové a různice, zdaž ještě tělesní nejste, a¹⁰ podle¹¹ clovéka nechodíte¹²?

Vyš 1, 11. Gal. 5, 20. Jak. 3, 14.

4. Nebo když někdo říká: Jáť jsem Pavlův; jiný pak: Já Apollův; zdaliž nejste tělesní?

5. ¹³Kdo tedy jest Pavel¹⁴? Kdo Apollo? než služebníci, skrze něž ste¹⁵ uvěřili, a jakž jednomu každému dal Pán¹⁶.

6. Jáť sem štípil¹⁷, *Apollo zaléval¹⁸; ale Bůh dal zrůst¹⁹.

Skut. 18, 25. Item 19, 1.

7. A protož aniž ten, kdož štěpuje, ²⁰jest nětco²¹, ani ten, jenž zalévá; ale Bůh, kterýž zrůst dává.

8. Ten pak, kdož štěpuje, a ten, kdož zalévá, jedno jsou²²; *avšak jedenkaždý svou vlastní odplatu vezme²³ podle své práce.

Žalm 62, 13. Mat. 16, 27. Řím. 2, 6. Item 14, 10. Gal. 6, 5.

nic nedbá (níž 4, 3.), anobř kdo by jej z toho obviňovati chtěl, ten by za moudřejšího sebe, nežli jest Bůh, vystavoval. 49) smysl. 50) t. jeho Duchem obdaření jsouce, přichylnost jeho k sobě cítíme a pravdu velikou sobě v známost uvedenou máme (Jan 16, 13.) a tak s jeho učením se srovnáváme.

1) t. v duchovních věcech prošlým a nad svým tělem vládnouti i malé snášeti umějícím. Řím. 15, 1. Gal. 6, 1. 2) t. ačkoli Duchem svatým již posvěceným (výš 1, 2.), však k moudrosti těla, jenž smrt věčnou přináší (Řím. 8, 6.), nakloněným a rodem starým ještě zapáchajícím. 3) nemluvnátkům, dětem. 4) t. nechápajícím tajemství, kteréž by hluboce a subtylně předkládáno bylo o Kristu. 5) Ř. napájet. 6) t. summu křesťanského učení prostě sem vám předložil. 7) t. hluboce nějak moudrosti

Boží v tajemství skryté vám sem v známost newodil. 8) t. tajemství větších chápati. 9) jedněch proti druhým členit. 10) po lidsku, t. jakž jest mezi lidmi v světě obyčej. 11) těla. 12) t. to činíte, což lidé Duchem svatým neopravení činívají. Podob. Gal. 5, 19. 13) co? 14) viz výš 1, 12. 15) t. skrze jejichž kázání k víře ste přivedeni. Nebo víra z slyšení pochází. Řím. 10, 17. 16) t. tak každý služebník jest užitečný, jakž mu Bůh darů uděliti a požehnati ráčí. 17) t. já sem vám nejprve evangelium kázal a mezi vámi základ čistého učení položil. Níž v. 10. 18) t. v přijatém učení vás utvořoval. 19) t. to způsobil, aby z seměnka evangelium čistého, do srdce vašeho vsátého, víra i veliká ctnost byla zplazena. Nebo víra jest dar Boží. Efez. 2, 8. 20) nic není, i ten, jenž zalévá. 21) t. tako-

ZÁKLAD cíli všickni směřují. 5. Podlé práce své, jako i lid, odplatu vezmou. *Druhé:* Služebníkům: 1. Cím jsou oni od Boha počtáni a čím církev? To se pak podobnostvím dvojím vysvětluje. 2. Na jaký základ a od koho položený, i co a proč stavěti sou povinni? 1: Pro dosažení odplaty a uvarování se škody, při čemž apoštol

9. *Božíť jsme zajisté²⁴ pomocníci; Boží²⁵ rolí, †Boží²⁶ vzdělání jste.

*2 Kor. 6, 1. †Efez. 2, 20. 21.

10. Já podlé milosti Boží sobě dané²⁷, jako moudrý stavitel, základ sem založil²⁸; jiný²⁹ pak na něm staví³⁰. Ale jedenkaždý viz, jak na něm staví³¹.

11. *Nebo základu jiného žádný položití nemůž³², mimo ten, kterýž položen jest, jenž jest Ježíš Kristus.

Žal. 118, 22.

Izai. 28, 16. Mar. 12, 10.

12. Staví-liť pak kdo na ten základ zlato, stříbro, kamení drahé³³, dříví, seno, strniště³⁴,

13. Jednoho každého³⁵ dílo zjeveno bude; den³⁶ zajisté to okáže; nebo³⁷ v ohni zjeví se³⁸, a jednoho každého dílo, jaké by bylo, oheň zprubuje³⁹.

věho, aby sám z sebe mohl užitečné služby konati (2 Kor. 3, 5.) a lidé aby na něm měli bez Božího slova se zakládati. 22) t. jednoho a téhož Pána služebníci, jedním a týmž Duchem obdařeni, k jednomu a témuž cíli, to jest k vzdělání církve směřují. A protož i posluchači jedno mají býti a v služebnících se nepřebírat. 23) t. od Boha. Jako by řekl: Vy nadutí kazatelé, kteříž svým nádherným kázáním podobnější jste k řečníkům nežli k svaté církve služebníkům, o to se přičiňte raději, abyste koruny v nebesích složené dosáhli (2 Tim. 4, 8.), a ne od lidí velebeni byli a tak bídu na sebe uvo dili. Luk. 6, 26. 24) *spoludělníci*, t. spolu s Bohem k víře a k spasení přivozujeme a podlé toho i vysvoboditelé (Abd. 21.) a otcové slověme, že vyvolené skrze evanjelium zplozujeme. Níž 4, 15. Avšak ne tak, že bychom víru neb spasení jako Bůh dávali (nebo samého Boha jest dar i víra i spasení, Efez. 2, 8.), ale že on nás k kázání slova svého, jenž může spasiti duše (Jak. 1, 21.), užívati ráčí. 25) *osení*, t. vy jste lid Boží, jehož srdce od semenkem slova svého obsívá a rosou požehnaní zalévá, i nám služebníkům jako rolí k zpravování dává. Protož jemu z víry pravé užitek etného obcování vydávejte, ač jestliže jeho zlořečenství na sebe uvesti nechcete (Žid. 6, 8.), na nás pak služebnících přílišně se nezakládejte. Nebo jakož rolí jest hospodářova a ne čeledína toho, kterýž ji dělá, tak vy ne naši jste služebníci ale Boží, kterýž vás sobě svou vlastní krví dobyl. Skut. 20, 28. 26) *stavení*, t. dům aneb církev Boží jste, jíž on z živého kamení (1 Petr 2, 5.) skrze služebníky vzdělává a v níž sám přebývá (níž v. 16.) i rozličnou čeládku má. 1 Tim. 3, 15. 2 Tim.

2, 20. 27) t. podlé darů sobě od Boha z milosti daných. Podobně jinde své dary i užitečnou svou práci milostí Boží připisuje, níž 15, 10. 28) t. učení o připraveném v Kristu spasení věsti sem začal, níž v. 11. 29) t. kdož kolí jest v té práci náležitým mým. 30) t. ode mne začaté učení předkládá. A protož jakť se pak kolí vám špatný zdám, vždyť mi to svědectví dáti musíte, že sem vás tak věrně začátkům křesťanského náboženství vyučil, aby mi žádný v tom úhony dáti nemohl, ale každý věrný kazatel již po mně v tom, což sem já s nebezpečnostvím života začal (výš 2, 3.), snáze pracuje. Podob. Jan 4, 38. 31) t. předkládá-li takové učení, jakéž by se k základu ode mne položenému trefovalo. 32) t. lepšího učení začítí žádný nemůže kromě toho, kteréž jest u vás začato o Kristově osobě i o úřadu jeho a tak o odpuštění hříchů a životu věčném, smrti jeho připraveném. Luk. 24, 46. 47. 33) t. vede-li kdo učení kwasem lidských moudrostí nenaplněné, o jakémž David svatý píše (Žalm 12, 7. Item 19, 11.), tenť tu církev vzdělává, o níž Bůh zaslíbení činil. Izai. 59, 11. 34) t. své moudrosti a zbytečné z některých Písem svatých vytažené subtilnosti v vydávání otázek o věcech nepotřebných (Rím. 14, 1.) v vypravování rodů, odkudž hádky více pocházejí nežli vzdělání (1 Tim. 1, 4.), též v křtaltování nemírném kázání a v užívání přílišných ozdob při svátostech i jiných službách. 35) t. služebníka církve. 36) t. časem svým to Bůh zjeví. 37) skrze oheň. 38) t. skrze Ducha svatého a divná pokušení i světlo čistého slova svého, kteréž jako jasný den osvíti lidi, aby poznali, které učení jako zlato k základu od apoštolů položenému přináleží a které nepřináleží, tak jako oheň ukazuje, co

III.

I. K KORINTSKÝM.

CHRÁM BOŽÍ. rozdíl činí mezi učením, kteréž se s jeho učením srovnává, a tím, kteréž proti němu čelí. 2: Proto aby vzděláván a nebořen byl chrám církve svaté, jejíž důstojnost ukazuje, i pomstu, kteráž na zkázce její přijde, osvědčuje. 3: Pro potvrzení toho, že Boží a ne lidskou moudrost káže, po sobě lidí nepotahují; nebo moudrost světská s cesty svozuje, Boží pak na cestu navozuje; nad to Bůh světskou moudrost tupí a chytrákům chytrost na jejich hlavu obrací. 4: Proto, že učitelé nejsou páni, ale služebníci svaté církve, protože nemají věci svých vynášeti a lidé v nich doufati. 5: Kristus sám jest hlava církve, protože jeho samého hlas má v církvi zníti.

14. ⁴⁰ Zůstane-liť cí dílo, kteréž na něm stavěl, vezme odplatu ⁴¹;
15. Pakliť cí dílo shorí, tenť vezme škodu ⁴²; ale sám spasen bude ⁴³,
avšak tak jako skrze oheň ⁴⁴.

16. *Zdaliž nevíte, že chrám Boží jste ⁴⁵, a Duch Boží v vás přebývá?
Nřž 6, 19. 2 Kor. 6, 16. Žid. 3, 6. 1 Petr 2, 5.

17. ⁴⁶ Jestližeť kdo chrámu Božího ⁴⁷ poškvřňuje ⁴⁸, tohoť zatratí Bůh; nebo chrám Boží svatý jest, jenž jste vy.

18. Žádný sám sebe nesvod; zdá-li se komu z vás, že jest moudrý na tomto světě ⁴⁹, budiž bláznem ⁵⁰, aby byl učiněn moudrým ⁵¹.

19. Moudrost zajisté světa ⁵² tohoto bláznovství jest u Boha ⁵³.
Nebo psáno jest: *Kterýž lapá moudré v chytrosti jejich ⁵⁴.

20. A opět: *Znát Pán přemýšlování moudrých, že jsou marná.
Job 5, 13. Žal. 93, 11.

21. A tak nechlubí se žádný ⁵⁵ lidmi ⁵⁶; nebo všecky věci vaše jsou ⁵⁷;

22. Buďte Pavel, buďte Apollo, buďte ⁵⁸ Petr, buďte svět, buďte život, buďte smrt, buďte přítomné věci, buďte budoucí, všecko jest vaše;

23. Vy pak Kristovi ⁵⁹, a Kristus Boží ⁶⁰.

jest zlato a co trůska neb jiná věc nestálá, odkudž i služebník uzí, že to, v čem se zaliboval sobě a co na schloubu činil, naprosto nic není. 39) t. jakož oheň kovu zkušuje, tak světlo čisté pravdy skrze lidi od Boha k tomu nastrojené zkušovati učení bude. 40) *ostojí-liť, t. na průbě. 41) t. od Boha pochvalu i nebeskou slávu. Mat. 25, 21. 1 Petr 5, 4. 42) t. hanbu ponese a v svědomí svém trápení máti bude. 43) t. jestliže se pravého základu Krista Ježíše v své víře i v artikulech svého učení nepustí. 44) t. s podniknutím průby podlé Božího slova a se škodou své práce. Nebo jakož ti, kdož z ohně bývají vychvázeni, nemalou škodu častokrát na svém zdraví i na jiných věcech časných nesou, tak služebníci na základ Krista Ježíše něcteo nepřipadného z hlouposti neb z neumělé horlivosti stavějící, když na průbu i s svým učením od proroka předpověděnou (Mal. 3, 4.) vzati budou, musejí to s hanbou viděti i vyznávat, že jejich při vysvětlování Písem křepčení i při jiných službách přílišných ozdob užívání jako neužitečné ohněm čisté pravdy shořelo, totiž za neuzitečné odsouzeno bylo. 45) t. církve svaté.*

46) *aneb: Jestližeť kdo chrám Boží kazí, tohoť (také) Bůh zkazí. 47) zruší. 48) t. bahnem řemeslné neb světské výmluvnosti čistotu svatého evangelium zpržňuje, roztržky v církvi proti pravidlu Božího slova činí i v jiné hřtěhy se vydává. 49) v tomto věku, t. podlé soudu světa a rozumu svého těla v věcech těch, na nichž svět moudrost zakládá; Bůh pak na takovou moudrost zlořečenství vydává (Izai. 5, 21.), proto že jemu poddána býti nechce. Řím. 8, 7. 50) t. podlé soudu světa, když by všecken rozum svůj učení sprostnému a za bláznovství odsouzenému (výš 2, 14. 24.) skrze víru poddal (Řím. 16, 26. 2 Kor. 10, 5.) a moha na světě slavným, vzácným a bohatým býti, tím by vším jako i Mojžíš pohrdl. Žid. 11, 25. 26. 51) t. v věcech spasitelných tou moudrostí, jíž svět chopiti nemůže (výš 2, 8.) a kteráž sama hodna jest moudrosti slouiti, právě obdařený. Deut. 4, 6. 52) t. lidí světských neb v rodu starém zůstávajících. 53) t. podlé nejspravedlivějšího soudu Božího, jakž toho hned dále Písmo potvrzuje. 54) t. jako vlastními jejich osídly, čehož příklad při Achitofelovi a pyšném Amanovi. 2 Král. 17, 23. Ester 7, 9. 55) v lídech. 56) t. slu-*

MOUDROST SVĚTA. I. Zpráva o služebnících svaté církve daná: Jedno: O všechněch vůbec, totiž: 1. Co o nich má smýšleno býti. 2. S jakou bedlivostí a věrností ouřad svůj oni mají konati. Druhé: Obzvláště o svatém Pavlovi, že totiž nenáleželo jeho jako i jiných služebníků věrných posuzovati, nebo: 1. Lidé nejsouce zpytatelé srdcí, snadně v svých soudech se zmýlí. 2. Apoštol, byv sebe lépe než kdo jiný povědom, nasměl o sobě, jest-li užitečný služebník, soudy vynášeti. 3. Samému Kristu souditi náleží, kterýž: K soudu přijde; netoliko zjevné hříchy, ale i tajné zpomene; odplatu věrně pracu-

KAPITOLA IV.

Služebníci Páně, kteříž věrní sou, 5. ne k lidskému ale samého Pána soudu přináležejí, protož věrný lid důvěrně je přijímati, milovati 16. i jich následovati má.

3. Neděle
v advent.

Mak o nás smýšlej člověk, jako o služebnících Kristových a šafářích¹ tajemství Božích². *Mat. 24, 45.*

2. ³Dále pak vyhledává se při šafářích toho, aby každý z nich věrný nalezen byl⁴.

3. Mně pak to za nejmenší věc jest⁵, abych od vás souzen byl, aneb od lidského⁶ soudu⁷; nýbrž ani sám sebe nesoudím⁸.

4. Nebo ačkoli do sebe nic⁹ bezbožného nevím¹⁰; *však¹¹ ne skrže to jsem spravedliv¹². Nebo ten, ješto mne soudí¹³, Pán jest.

Job 9, 2. Item 25, 4.

5. Protož nesudtež nic před časem, až by přišel Pán, kterýž i osvíti to, což skrytého jest ve tmě, a zjeví rady srdcí; a tehdažt bude míti chválu jedenkaždý¹⁴ od Boha.

žebníky církve, tak aby v nich doufal, jim moc darovati věrou neb spasením připisoval a od jejich se jména jmenoval, jakož to činili Korintští a nyní mnozí křesťané více na lidech než na Kristu náboženství své zakládajíci. 57) t. vám ku potřebě a k službě dané, a zvláště pak církve služebníci, aby vás k Kristu vedli. 58) Cefas. 59) t. služebníci a služebnice; protož jim samým se chlubití a v něm doufati sluší. Vyš 1, 31. 60) t. Otcův z strany našeho přirození služebník (Izai. 42, 2.), z strany pak úřadu svého pravý prostředník. 1 Tim. 2, 5.

1) t. v tom velkém domě, jenž jest církev svatá, ustanovených. 2 Tim. 2, 20. Mat. 24, 45. 2) t. předně evangelium v tajné radě Boží před věky skrytého (Řím. 16, 25.) a časem jistým apoštolům i prorokům zjevného. Efez. 3, 5., potom klíeů a svátostí potvrzujících těch tajemství skrže evangelium podaných, což všecko před lidmi z přirození jejich jest ukryto a od služebníků jako z špižírů Božích bývá předkládáno. 3) zatím pak. 4) t. 1. Aby úplna vůli Boží předkládal. Skut. 20, 27. 2. Před nehodné perel milosti Boží nemetal. Mat. 7, 6. 3. Ne svých věcí a zalibování se lidem (Gal. 5, 10.), ale Kristovy slávy a spasení lidského hledal (níž 10, 33. 2 Kor. 12, 14.) a tak cti Kristovy, byť ji pak i činiti chtěli, sobě neosoboval. Skut. 14, 14. 15. 5) t. vim, že se nezachovám v svém šafářství věrném tēm,

kteříž mou osobou nepatrnou i mým učením pohrdají (2 Kor. 10, 9.) a mně to, že sem s Kristem na světě nechodil, odrhají (níž 9, 1.), ale já na ty soudy nic nedbám, když jen o tom, že mne Bůh k úřadu povolal, dobře vím. Gal. 1, 15. 6) Ř. dne, t. soudu. Nebo k soudům bývají dnové položeni. 7) t. podle vášni a náklonnosti činěného. Nebo sic jinak soudím v světě i v církvi zřízeným jsme povinni poddáni býti (Řím. 13, 1. Mat. 18, 17.), i mezi učením zdravým neb nezdravým rozdílu činiti (1 Jan 4, 1.), nýbrž i jedni druhé z výstupků trestati (Efez. 5, 11.), čehož bez bedlivého rozsouzení nelze spravedlivě činiti. 8) t. ne z strany svého svědomí, kteréž každý v bedlivý soud bráti má (níž 11, 31.), ale z strany úřadu, jsem-li důstojnější a užitečnější neb nejsem, nežli jiní služebníci. Nebo i služebníci nevždycky vědí, jak mnoho svými službami prospívají (3 Král. 19, 10. 19.), anobř to zkušené mají, že mnozí s menšími dary užitečnější nežli oni bývají. 9) (takového.) 10) t. z strany mého úřadu, že by něco mou nesprostností neb nedbanlivostí sešlo. 11) ne v tom, ne tím, t. ne v tom zakládám spravedlnost neb ospravedlnění. 12) t. před Bohem, k jehož čistotě i ta nebesa byla-li by přirovnána, poznalo by se to, že jsou nečistá. Job 15, 15. 13) t. mé srdce zná i to, jak jsem důstojný, hodný a užitečný neb neúžitečný služebník, v dobré vědomosti má. 14) t. kdož by svůj úřad věrně

IV.

I. K KORINTSKÝM.

SLUŽBA jícm dá. — II. Výstraha od pýchy, kteráž se našla: 1. Při služebnících KU POKOŘE. dary svými se nadýmajících. 2. Při lidu služebníky se honosícím, protože obojím ku pokoře slouží: 1: Svým příkladem. 2: Ukázáním, že jsou i ti služebníci z přirození rovní jiným lidem. 3: Předložením původu jejich darů. 4: V opačném smyslu největšího štěstí tomu lidu přivlastňováním. 5: Vysvětlením jim toho svým příkladem, že ještě pravého blahoslavenství nedosáhli, a protož nemají se čím honositi. 6: Ztížením toho, že jim nesluší se nadýmati, poněvadž věrní jejich učitelé sou v potupě. — III. Ohražení toho, aby toto potrestání apoštolovo Korintským těžké nebylo, nebo: 1. Úmy-

6. Tyto pak věci, bratří, v podobenství obrátil sem na sebe a na Apollo¹⁵, pro vás, abyšte se na nás učili¹⁶ nad to, což psáno jest¹⁷,¹⁸ výše nesmýšleti; a abyšte jeden pro druhého nenadýmali se¹⁹ proti někomu.

7. Nebo kdož tě soudí²⁰?²¹ A co máš, ješto by nevzal²²? A když si vzal, proč se chlubíš²³, jako by nevzal?

8. Již ste nasyceni, již ste zbohatli²⁴, bez nás kralujete²⁵; ale ó byšte kralovali, abychom i my spolu s vámi kralovali²⁶.

9. Za to mám jistě, že nás Bůh apoštolu poslední²⁷ okázal²⁸, *jako k smrti oddané; nebo učinění sme divadlo tomuto světu, i andělům, i lidem.

Žalm 44, 23. Řím. 8, 36. 2 Kor. 4, 11.

10. My blázni pro Krista²⁹, ale vy opatrní v Kristu³⁰; my mdlí, vy pak silní; vy slavní, ale my³¹ opovržení.

11. Až do tohoto času i lačníme, i žízníme, i nahotu trpíme, i políčkování býváme, i³² místa nemáme;

12. *A pracujeme, dělajíce rukama³³ vlastníma; †uhánění jsouce, dobrořečíme; protivenství trpíce, míle snášíme. *Skut. 18, 3. Item 20, 34.

1 Tes. 2, 9. 2 Tes. 3, 8. †Mat. 5, 44. Luk. 23, 34. Skut. 7, 60.

13. Když se nám rouhají,³⁴ modlíme se za ně; jako³⁵ smeti tohoto světa učinění sme a jako³⁶ pvrhel u všech až posavád.

konal. 15) t. ačkoli sem já ani Apollo nikdy sekt od svého jména nezarázil, avšak abyšte vy aspoň našim příkladem pokoře se učili a pokoj obmysleli a jiných sobě nezlehčovali, jména rotníků mlčením pominuv, své a Apollovo sem položil a tak jejich hanbu prikryl. Výš 1, 12. Podobně Kristus Jidáše zejména nejmenoval. Mat. 26, 21. Jan 13, 21. 16) t. z příkladu našeho. 17) t. nad to, což Písma svatá o lidech svědčí. 18) nemudrovati, t. sobě neb jiným něčeho dobrého nepřipisovati. 19) t. jedním kazatelem nad druhého pyšni nebyli. 20) t. tak nad jiné, buď obecné lidi neb kazatele vyvyšuje? zdali Bůh, jehož vlastní věc jest jedny nad druhé povyšovati? Nikoli; ale činí to lidé marní a srdce tvé pýchou naduté, ješto sic jinak ty jsi rovně jako i jiní lidé. 21) máš-li pak co? 22) t. od Boha. 23) t. proč se cizími dary nadýmáš? 24) t. zdá se vám, že hojnost Božích darů až nazbyt máte. Pod. Zjev. 3, 17. 25) t. tak se vám zdá, že hned v tomto životě dokonalého blahoslavenství požíváte, nýbrž co ste dobrého skrze nás došli, ne nám ale falešným apoštolům připisujete.

26) nezáviděl bych vám toho, kdybyšte pravého blahoslavenství skrze ty nové kazatele, jimiž se nadýmáte, již dosáhli; avšak kdyžť my ne nějakého štěstí ale zámulků dosti máme, tedyť ještě ani vy dokonalého blahoslavenství nepožíváte. 27) kdybyšte vy již byli všeho zlého zproštěni a jako kralové učinění, tedy bychom my apoštolé nejzadnější a nej-mizernější ze všech lidí býti musili. Aneb jako by řekl: Propůjčuji vám toho, že já a Apollo i Timoteus (jakž mi to odrháte) napostedy po jiných apoštolech k úřadu sem povolán. 28) t. v takovém způsobu žalostném postavil, jakýž bývá hrdla odsouzených a na odivu lidem vyvedených. 29) t. za blázny sme počteni, proto že v Krista věříme a jeho učení vedeme. 30) t. vám se zdá, že jste v Božích věcech velmi osvíceni, anobř subtylně jakési opatrnosti dokazujete, když světskou moudrost s Kristovou spojujete a světu se neoškličíte, Kristu se zalíbili chcete, avšak na to, že to dvě spolu státi nemůže, hleděti neumíte. Mat. 6, 24. Jan 12, 17. 31) špatní, beze cti. 32) tuláci, běhounové jsme, odevšad nás ženou, stání nemáme. 33) svjma. 34) prosíme, t.

PRÁCE SV. PAVLA
PŘI KORINTSKÝCH.

slem dobrým to učinil. 2. Oni jako od otce trestání přijímají jsou povinni, při čemž jim otcovství svého dovodí. 3. Nerozkazuje, ale s prosbou jich k následování sebe napomíná. 4. Z veliké lásky k nim Timotea poslal, jehož vychvaluje: Z strany jeho osoby, že jest znovu narozený; z strany úřadu, že jest služebník věrný. — IV. Osvědčení pyšným kazatelům Korintským příchodu apoštola: 1. Kdy k nim přijde? 2. Jak mocně, neohlédaje se na jejich ozdobná a slibná kázání, jsou-li věrní, horliví a užiteční, k nim přihlédne?

I. Kázeň církevní vzložena: Jedno: Slovem na všecken zbor Korintský a zvláště jeho

14. Ne proto, abych vás zahanbil, píši toto, ale jako svých milých synů napomínám.

15. Nebo byste pak deset tisíc pěstounů měli³⁷ v Kristu, však proto nemnoho³⁸ máte otců³⁹. *Nebo v Kristu Ježíši skrze evanĝelium⁴⁰ já sem vás zplodil⁴¹.

Gal. 4, 19. Filemon 10. Jak. 1, 18.

16. *Protož⁴² prosím vás, buďtež následovníci moji⁴³. Filip. 3, 17.

1 Tes. 1, 6. 7. 2 Tes. 3, 7.

17. Pro tu příčinu poslal sem vám Timotea, kterýžto jest syn můj milý a věrný v Pánu⁴⁴; tenť vám připomínati bude, které jsou cesty mé⁴⁵ v Kristu⁴⁶, jakž všudy v každé⁴⁷ církvi učím.

18. Rovně jako bych neměl k vám přijíti, tak se⁴⁸ naduli někteří.

19. Ale přijduť k vám brzo, ⁴⁹bude-li* Pán chtíti, a poznám ne řeč těch nadutých, ale moc⁵⁰.

Skut. 28, 28. Žid. 6, 5. Jak. 4, 15.

20. *Neboť nezáleží v řeči království Boží⁵¹, ale v moci⁵².

Výš 2, 4.

21. Co chcete? s metlou-li⁵³ abych přišel k vám, čili⁵⁴ s láskou a⁵⁵ s duchem tichosti?

KAPITOLA V.

Vinní Korintské apoštol, že hanebného hříšnika mezi sebou trpěli; 3. velí jej satanu dáti, 9. a vyměřuje jim, jak se mají míti k vyloučeným.

Naprosto slyšeti, že by mezi vámi bylo smilstvo, a to takové smilstvo, jakéž se ani mezi pohany nejmenuje¹, totiž *aby někdo měl manželku otce svého².

Lev. 18, 8. Item 20, 11.

Deut. 22, 30. Item 27, 20.

i Boha i lidí, kteříž se nám rouhají. 35) nečistota. 36) ohavnost, vše ohyzdná neb prokletá. 37) t. jakkoli mnoho těch pyšných učitelů, kteříž vám věci Kristovy medem moudrosti a výmluvnosti světa beze vši potřeby oslazovali chtějí. 38) (míti budete.) 39) t. kteříž by k vám péče otcovské dokazovali a ne raději vás zžírali. 2 Kor. 11, 20. 40) t. jenž jest prostředek rodu nového. 1 Petr 1, 23. 41) t. získal, abyšte v Krista jako ratolesti v vinný kmen byli štípeni. Jan 15, 3. 42) napomínám. 43) t. zanechajíce pychy, křičž Kristův jako i já podávejte. Níž 10, 34. 44) t. v věcech Páně, aneb jako ten, kterýž se bojí Pána. 45) t. učení i život. 46) t. v zpravování zborů Kristových, aneb kteréž předkládám z poručení Kristova. 47) zboru.

48) pozdvihli. 49) dá-li Bůh, bohda. 50) t. Duchu Páně, výš 2, 4. To jest: Jest-li při nich z obdarování Duchu Páně bázeň svatá, žádost k rozšiřování království Božího upřímá a práce jejich při lidu užitečná, čili sama slova ozdobná a jalová. 51) t. zpráva církve svatě, v níž Bůh kraluje. Pod. Řím. 14, 17. 52) t. v mocném zlého kažení a dobrého vzdělávání. 53) t. s přisným trestáním. 54) v lásce. 55) v duchu.

1) t. o němž není slyšáno neb kteráž se nenachází ani mezi pohany, nýbrž kteréž i pohané v ošklivosti mají a ovšem v ně se nevydávají. Podob. Efez. 5, 3. Tuto pak apoštol začíná při Korintských druhou vadu škodlivou napravovati. 2) t. s macechou neřády provodil proti Boží záповědi. Lev. 18, 8.

I. K KORINTSKÝM.

VYLOUČENÍ SMILNÍKA KORINTSKÉHO. předložené: 1. Pro nešlechtnost mezi nimi stalou. 2. Pro pýchu, že to zlé přehlídali. *Druhé:* Skutečným vyloučením toho hříšníka: 1. Z čeho se usouzení to stalo? 2. Čí mocí? 3. Skrze koho? 4. Kde? 5. Jak? 6. Proč? 1: Pro napravení toho hříšníka. 2: Pro uvarování se zprznění církve. — II. Napomenutí ku pobožnosti, při čemž se ukazuje: *Jedno:* V čem ona záleží: *Předně:* V vyčišťování hříchů, jako kvasu, totiž: Zlosti srdce proti Bohu, v. 8. Nepravosti proti bližním, v. 8. *Potom:* V oblačení se v etnosti, totiž: 1. V upřímnost, v. 8. 2. V pravdu, v. 8. *Druhé:* Proč se v té pobožnosti sluší nalézati? 1. Pro dokázání rodu nového, v. 7.

2. Vy však nadutí jste³ a neraději nermoutíte se⁴, aby vyvržen byl z prostředku vás ten, kdož takový skutek spáchal.

3. *Já zajisté, ač vzdálený tělem, ale přítomný duchem⁵, již sem to usoudil, jako bych přítomen byl, abyste toho, kterýž to tak spáchal,

Kol. 2, 5.

4. Ve jménu Pána našeho Jezukrista⁶, sejdouce se spolu, i s mým duchem⁷, s mocí Pána našeho Jezukrista⁸,

5. Vydali takového satanu⁹ k zahubení těla¹⁰, aby duch¹¹ spasen byl v den Pána Ježíše.

6. Není dobrá chlouba vaše¹²; *zdaliž nevíte, že maličko kvasu všecko těsto nakvašuje¹³?

Gal. 5, 9.

7. Vyčisttež tedy starý kvas¹⁴, abyste byli nové¹⁵ zadělání¹⁶, *ἵνα ὡς* jakož pak jste¹⁷ nenakvašeni¹⁸. Neboť jest¹⁹ Beránek náš veliko-*σλαβήνους* slavný ve-
noční za nás obětován, Kristus. *λίχνοισιν.*

8. A protože²⁰ hodujmež *ne v kvasu starém²¹, ani v kvasu zlosti a nešlechtnosti; ale v²² přesnicích upřímnosti²³ a pravdy²⁴.

Exod. 13, 7. Deut. 16, 3.

3) t. přede jakými dary a učiteli svými se honosíte i jinými pohrdáte, ješto dosti v svém shromáždění smradu máte. 4) t. jakž to svatí činivati, že hříchů i zahynutí bližních lítovali. 1 Král. 15, 10. 2 Petr 2, 8. 5) t. srdcem, myslí, vůlí a vlastně o vás péči i milost, již sem s vámi spojen. Jiní slyší na to, že by sobě apoštol to, co se dalo mezi Korintskými, jako někdy Elizeus o Gézy (4 Král. 5, 26.) skrze Ducha svatého zjevené měl, nejináče než jako by tam přítomen byl. 6) t. podle jeho ustanovení, poručení a jménem jeho, kteréž ku pomoci jeho vzývati budete. Mat. 18, 19. 20. 7) t. vědouce již i můj při tom smysl. 8) t. kteréž Kristus církvi a na místě jejím i služebníkům propůjčil, aby což svíží na zemi, svázáno bylo i na nebi. Mat. 18, 18. Jiní slyší to na moc záračnou, kterouž apoštolé sobě danou měvše, mohli nenaprávedlně slovem, jako svatý Petr Ananiáše (Skut. 5, 5.), zabiti aneb jako svatý Pavel Elimasa slepotou poraziti. Skut. 13, 11. 9) t. z království svaté církve jej vyloučili, za pohana a publikána měli (Mat. 18, 17.) a jemu to osvědčili, že pokudž by pokání nečinil, musí oudem a manem království dáblova zůstávaje, poživání dobrého svědomí prázděn býti. Podob. 1 Tím. 1, 20. Neboť toliko dvoje království duchovní jest na světě, totiž Kristovo a dáblovo. Protož kdož z Kristova království jest vyobečován, v království dáblově býti

musí. Jiní to satanu vydání slyší na jeho hrozná takových lidí děšení, nemocmi trápení a třebas i udávení. 10) t. buďto aby starý člověk byl skrocen a podmaněn, nový pak ku pozdvižení přiveden; buďto raději aby tělo zámutkem, kterýž vysušuje kosti (Přisl. 17, 22.), vyschlo, přepadlo se a zchuravělo. 11) t. duše spasena byla, avšak ne bez těla. Nebo tu se běže částka člověka za celou osobu duši a tělo majeti. Podob. 1 Petr 1, 9. 12) t. není vám zač děkovati, aneb nemáte se podle čeho moudrosti a výmluvnosti chlubiti. 13) t. za příčinou přitvzení se a tovaryšení třebas s nemnohými oudy nepobožnými všecken zbor zlému navykne a jejich příkladem v hříchych se vydá a jako od jedné ovce prašivé všecko stádo oprašíví. 14) t. mrtvěte v sobě všelijaké hříchych, žádosti zlé a pokrytství (Mar. 8, 15.), což vše při vás jest zastaralé, jakož podle toho, že ste to s sebou na svět přinesli, tak také že ste tomu dávno v pohanstvu navykli. 15) skropení, zakvašení. 16) t. abyste v novotě života chodili. Řím. 6, 4. 17) přesní. 18) t. jelikož ste člověka starého z sebe svlékli a v nového se oblékli. Podobně Kristus o učednících praví, že jsou čistí, avšak jim nohy umívati velí. Jan 15, 3. Item 13, 10. 19) R. Pascha. 20) slavmež, světlmež svátek, t. v Krista věrme a obcování dobré mějme. Podob. Žid. 4, 9. 10. 21) t. jakož tam u figuře přes celé hody velikonoční nemělo býti v domě kvasu, tak i vy

SOUD PŘED POHANY. 2. Pro hodnost k užívání Krista, v. 7. — III. Vysvětlení naučení daného o oddělování se od vyloučených: *Jedno:* K kterým se nevztahuje? K těm, kteříž nikdá nebyli oudové církve, nebo: 1. Musili bychom z světa vyjít, chtěli-li bychom jich všelijak prázdni býti. 2. Boha samého jest věc, je trestati, v. 13. *Druhé:* K komu se vztahuje? K oudům církve, o nichž dí: 1. Pro jaké hříchy vylučování mají býti? 2. Jak se k nim po vyloučení míti? 1: Jich se štítiti. 2: Kající zase přijímati.

I. *Domlouvání Korintským:* *Jedno:* O to, že se před pohany a ne před křesťany soudili, nebo: 1. Tím se v rouhání Boží učení dává. 2. Každý rozumný raději před svatými nežli nepravými k soudu státi má. 3. Svatí větší věci souditi budou, proč by ovšem menších nesoudili. 4. Časné věci jsou tak malé, že je téměř nejspatnější v církvi a věrněji

9. Psal sem vám v listu, abyš^{te} ²⁵se nesměšovali s smilníky.

10. Ale ²⁶ne všelikterak s smilníky tohoto světa²⁷, neb s lakomci, neb s dráči, aneb s modláři; sic jinak musili byš^{te} z tohoto světa²⁸ vyjít.

11. Nyní pak psal sem vám, abyš^{te} se nesměšovali s takovými, kdyby kdo, maje jméno bratr²⁹, byl smilník, neb lakomec, neb modlář, neb zlonejce, neb opilec, neb dráč; s takovým ani nejezte.

12. Nebo proč já mám i ty, kteříž jsou vně, souditi? však ty³⁰, kteříž jsou vnitř, vy soudíte?

13. Ty pak, kteříž jsou vně, Bůh soudí³¹. Vyvrztež tedy toho ³²zlého sami z sebe.

KAPITOLA VI.

Křesťan s křesťanem neměl by se souditi, zvláště před nepobožným soudem, 7. ale raději křivdu trpěti a škodu nésti, 9. smilstva pak i jiných hříchů pilně se varovati.

Smí někdo¹ z vás, maje² při s druhým, souditi se před nepravými³, a ne raději před svatými⁴?

2. Nevíte-liž, že svatí svět⁵ souditi budou⁶? I poněvadž od vás souzen býti má svět, kterakž nehodni jste těch⁷ nejmenších věcí rozsuzovati?

3. Zdaliž nevíte, že anděly⁸ souditi budeme⁹? co pak tyto časné věci?

po všecken čas života svého hříchů se vystříhejte. 22) chleběch přesných. 23) t. v nevinnosti a svatosti života (Luk. 1, 75. Žid. 12, 14.) i v učení čistém a nenakvašeném. Mat. 16, 12. 24) t. horlivě, opravdově beze vši lsti, falše a pokrytství v konání povinnosti k Bohu i k bližním. Podob. Jan 4, 24. 25) nic činiti neměli. 26) ne s všelikterakými. 27) t. s lidmi s světem spojenými a vně z církve přebývajícími. V témž smyslu svět se běže Jan 15, 19. Item 17, 4. 28) t. z spolku lidského. 29) t. křesťan. 30) t. toliko domáci víry. 31) t. není potřeba vám mysliti, že by těm, kteříž nejsou v církvi, všechno což by koli činili, bez trestání procházelo. Neboť Bůh i ty, kteříž bez Zákona hřeší (Řím. 2, 12.), stresce, když jen ráčí. 32) bezbožníka, nešlechtníka, t. toho, o němž výš v. 1.

1) t. s útržkou jména Božího a s mnohým pohoršením. Tuto pak apoštol k napravování při Korintských třetího i čtvrtého nedostatku škodlivého přistupuje. 2) nesnáž, nevoli. 3) t. pohany v Kristu neospravedlněnými, před nimiž se nesluší souditi, leč by nouze nevyhnutelná nastala, jako i svatý Pavel v takové příčině k císaři se odvolal. Skut. 25, 25. 4) t. před křesťany Duchem svatým posvěcenými. Něž v. 11. 5) t. lidi bezbožné, za něž se Kristus nepřimlouvá. Jan 17, 9. 6) t. v Kristu, k němuž jsou jako oudové k hlavě připojeni a jehož soudu budou potvrzovati a jako spolu rádci s ním souditi. Viz Mat. 19, 28. Luk. 22, 30. 7) chaterných, t. zdejších časných. Ř. nejmenších soudů. 8) t. zlé, jenž jsou dáblové, kteréž Kristus i svatý Petr anděly také nazývá. Mat. 25, 41. 2 Petr 2, 4. 9)

ORTEL PROTI BEZBOŽNÝM. nežli neznabohové rozsouditi mohou, v. 4. 5. Utíkajíce se ku pohanům, sami sebe zlehčují, jako by mezi sebou neměli než blázny. *Druhé*: O to, že se často a o lecos nesnadnili, i jedni druhé utískali, nehledíce na to: 1. Že to jde z přemožení ducha od těla. 2. Že ten hřích jako i jiní, jichž tu nemálo vyčítá, království Božího nekající zbavuje. 3. Že se jim milost od Boha zvláští k tomu cíli stala, aby se hříchů varovali, při čemž vypravuje: 1: Jaké jsou částky té milosti?

4. Protož kdyžbyšte měli míti soud o tyto časné věci, těmi, kteříž¹⁰ nejzadnější sou¹¹ v¹² církvi, soud osadte.

5. K zahanbení vašemu to pravím. Tak-liž není mezi vámi moudrého ani jednoho, kterýž by mohl rozsouditi mezi bratrem a bratrem svým?

6. Ale bratr s bratrem soudí se, a to před nevěřícími?

7. Již tedy¹³ konečně¹⁴ nedostatek mezi vámi jest, že soudy máte¹⁵ mezi sebou. *Proč raději¹⁶ křivdy netrpíte? Proč raději¹⁷ škody neberete? *Přisl. 20, 22. Item 24, 24. Mat. 5, 40. Luk. 6, 29. Řím. 12, 19.*

1 Tes. 5, 15. 1 Petr 3, 9.

8. Nýbrž vy křivdu činíte a k škodě přivodíte, a to bratří své.

9. Zdali nevíte, že nespravedliví dědictví království Božího¹⁸ nedosáhnou? ¹⁹Nemylte se; však *ani smilníci, ani modláři, ani cizoložníci, ani měkci²⁰, ani samcoložníci, *Gal. 5, 19. Efez. 5, 5.*

10. Ani zloději, ani lakomci, ani opilci, ani zlolejci, ani dráči, dědictví království Božího nedůjdou.

11. *A takoví ste někteří byli; ale obmyti ste²¹, †ale posvěceni ste, ale ospravedlněni ste ve jménu Pána Jezukrista²² a skrze Ducha Boha našeho. **Efez. 2, 2. Kolos. 3, 7. Tit. 3, 3. †Výš 1, 2.*

12. Všecko mi sluší, *ale ne všecko²³ prospívá²⁴; všecko mi sluší, ale jáť²⁵ žádné z těch věcí v moc nebudu podmaněn.

Níž 10, 23.

ovšem tyto živné neb k životu přidané věci. 10) za nic sou položeni. 11) t. nedostávalo-li by se mezi vámi nějakých znamenitých mužů, raději těm nejspatnější z věřících soudy poručte, nežli byste se neznabohům souditi dali. Nebo žeť tak sprostá hlupcům nějakým soudů i o ty časné věci svěřovati nevelí, hned z dalšího verše tomu se rozumí, kdež se o moudrých zmínka činí. 12) zboru. 13) naprosto. 14) pád, porážka, pokléška, t. mloba škodná, netrpělivost, ducha od těla přemožení. Nebo tu namítá toho boje, o němž Řím. 7, 15. atd. 15) t. nesnáze často pro nic za nic, jež mohouce doma zpravit, k rozoznání pohanům dáváte. Výš v. 6. 16) bezpraví. 17) nedáte se oklamati. 18) neobdělí. 19) nebudte. 20) t. kteříž své srdce chlipné řečí, rouchem, chodem, vzhledáním a jinými jakými koli věcmi lákajícími k skutkům proti sedmému přikázání čelícím nestydatě pronášejí a v svém těle jako hovada neskrocení bývají. 21) t. krví Kristovou, kteráž nás od všelikého hříchu očisťuje (1 Jan 1, 7.), čehož křest při vyvolených jistým svědectvím bývá

a podle toho jemu to obmývání se přičítá. Skut. 22, 16. 1 Pet. 3, 21. 22) t. skrze víru v Krista, kterýž se v evangelium jmenuje neb káže a mimo něhož jiného jména k spasení není dáno. Skut. 4, 12. 23) vzdělává. 24) t. ačkoli věci případných (jako jsou pokrmové) mohl bych užívat, věda to, že čistým jest všecko čisté (Řím. 14, 14. atd.) a což v ústa vchází, člověka nepoškvřuje (Mat. 15, 11.), avšak mi na to ohledati se sluší, abych i tím bližního neurazil; nebo i užíváním těch věcí, kteréž samy z sebe hříchem nejsou, člověk hřeší, když v tom mdlých nešetří. Níž 8, 12. 25) ničímž nechci svázán býti, nedám se žádné z těch věcí podmaniti; t. žádostem svým a břicha pasení se nepodmaním, jako ti to činí, kteříž svých vášní a žádostí v úzdu pojímati neumějí, alebrž pod zástěrou svobody křesťanské, co se jim jen zechce, žádné nad sebou moci nemajíce i s pohoršením svých bližních jedí a tak se chlubic svobodou, žádostem svým, hněvu a jiným hříchům v nesvobodu se uvozují a podle svědectví Páně hříchu se dopouštějíce,

SMILSTVÍ. 2: Kterak se jim stala? — II. Výstraha od smilstva, v níž: 1. Smysl těch, kteříž je na svobodě, jako kterých koli pokrmů užívání, míti chtěli, mocně porází. 2. Důvody, že nesluší smilnití, některé vede, t. že: 1: Cíl těl lidských jest, aby Kristu a ne nevěstkám oddána byla. 2: Kristus je očišťuje, smilstvo pak zpržňuje. 3: Oslavena býti mají, protož nesluší jich poškvřňovati. 4: Lehkost Kristu činí, kdož se od něho odlučuje a s nevěstkou spojuje. 5: Smilství tělo mimo jiné hříchy zhyzduje a na nemoci přivodí. 6: Svatokrádeže se dopouští, kdož tělo Duchu svatému oddané nevěstce obětuje. 7: Těla nám propůjčená sou Kristova, od něho vykopená, protož jimi po své vůli šafovati práva nemáme.

I. *O stavu manželském, při němž apoštol toho propůjčiv, že by užitečné bylo jeho*

13. Pokrmové břichu náležejí a břicho pokrmům²⁶; Bůh pak i²⁷ břicho i pokrmy²⁸ zkazí; ale tělo ne smilstvu oddáno býti má, ale Pánu²⁹ a Pán tělu³⁰.

14. *Bůh³¹ pak i Pána Ježíše vzkřísil, i nás také vzkřísí mocí svou³². *Skut. 2, 32. Řím. 6, 4.*

15. *Nevíte-liž, že těla vaše jsou oudové Kristovi? Což tedy vezma oudy Kristovy, učiním je oudy nevěstky?³³ Odstup to. *Efez. 5, 30.*

16. Zdaliž nevíte, že kdož³⁴ se připojuje k nevěstce, jedno tělo jest s ní; nebo dí Písmo: *Budou dva jedno tělo. *Gen. 2, 24.*

Mat. 19, 5. Mar. 10, 7. Efez. 5, 31.

17. Ten pak, jenž se připojuje Pánu³⁵, jeden duch jest s ním³⁶.

18. Utíkejte smilstva. Všeliký hřích, kterýž koli³⁷ učinil by člověk, kromě těla jest³⁸; ale kdož smilní, ten proti svému vlastnímu tělu hřeší³⁹.

19. *Zdaliž nevíte, že tělo vaše jest chrám Ducha svatého, jenž přebývá v vás, kteréhož máte od Boha a nejste sami svoji?

Vjřs 3, 16. 2 Kor. 6, 16. Žid. 3, 6. 1 Petr 2, 5.

20. *Nebo koupeni ste za velikou mzdu. Oslavujtež tedy Boha⁴⁰ tělem svým i⁴¹ duchem svým, kteréžto věci Boží jsou⁴².

Skut. 20, 28. Níž 7, 23. 1 Petr 1, 19.

KAPITOLA VII.

Dopouští apoštol, aby každý oženiti se mohl a každá vdáti, t. kdož se zdržovati nemohou; 10. manželé pak že se loučiti nemají, ohlašuje, 18. a v povolání svém každý aby stál, velí. 25. Naposledy stav svobodný nad manželský zchvaluje.

strany pak toho, o čemž ste mi psali¹, dobrét by bylo člověku ženy se nedotýkati;

služebníci hřícha bývají. Jan 8, 34. 26) t. rozdíl jest mezi pokrmy a smilstvem. Nebo proto sou stvoření, aby do břicha byli přijímáni, jako i břich proto jest učiněn, aby ty pokrmy v se přijma, jich zažíval; tělo pak stvořeno jest ne k smilstvu ale k sloužení Bohu. Protož nesluší ani o užívání pokrmů s pohoršením se nesnaditi ani smilstva na svobodě nechávat, jako by rovné bylo jiným věcem případným, jichž může křesťan bez hříchu užívatí neb tak nechati. Alebrž náleží to znáti, že poněvadž užíváním s pohoršením pokrmů od Boha nezapověděných nýbrž

k užívání s díkůčiněním daných (1 Tim. 4, 3.) lidé hřeší, žeť ovšem smilstvím od Boha zapověděným milost jeho Božskou k hněvu popouzejí. 27) i jej. R. i je. 28) zahladí; t. ne podstatu břicha, nebo celé tělo se všemi svými oudy z mrtvých vstane; ale jeho užívání a v něm pokrmů neb v žaludku zažívání, čehož v onom životě potřebí nebude, poněvadž tam vyvolení jako anďělé býti mají. Mat. 22, 30. 29) t. Kristu, aby v něho vštípeno bylo a jemu sloužilo. 30) t. Kristus jest dán, aby netoliko duši ale i tělo vykoupil, posvětil, spasil a jeho Pánem byl. 31) t. Otec ne-

STAV prázdnu býti: 1. Příčinu ukazuje, proč v něj náleží vstoupiti? 2. Učí, jak se manželé mají chovati: *Jedno*: Jsouce v svornosti: 1. Lásky a dluhu svého pro příčinu v verši čtvrtém položenou sobě nezadržovati. 2. V čas zvláštních služeb sebe do času prázdnou bývati, při čemž dotýká toho: 1: Že všechných zákonně k manželství nenutí, alebrž každému, kdo by jen dar zdrželivosti měl, k stavu svobodnému i svým příkladem slouží. 2: Ovdověli-li by kdo z manželů, tedy nemůže-li s dobrým svědomím svobodný zůstatí, má proměněním svého stavu svědomí sobě nevázati.

2. Ale pro uvarování se smilstva² jedenkaždý³ manželku svou⁴ měj, a jedna každá měj muže svého.

3. *Muž k ženě povinnou⁵ přívětivost prokazuj, podobně též i žena k muži. *1 Petr 3, 7.*

4. Žena svého vlastního těla v moci nemá, ale muž; ⁶též podobně i ⁷muž těla svého vlastního v moci nemá, ale ⁸žena.

5. *Neoklamávejte jeden druhého⁹, leč by to bylo z společného svolení¹⁰ na čas, abyš¹¹ se uprázdnilí ku postu a k modlitbě¹², a zase ¹³spolu se sejděte, aby vás nepokoušel satan¹⁴ ¹⁵pro nezdrželivost váši. *Joel 2, 16.*

6. Ale toť pravím podlé dopuštění, ne podlé rozkazu¹⁶.

7. Nebo chtěl bych, aby všickni lidé tak byli¹⁷, jako já; ale jedenkaždý svůj vlastní dar od Boha má¹⁸, jeden tak a jiný ¹⁹jinak.

8. Pravím pak ²⁰neženatým a vdovám: Dobré jest jim, zůstali-li by tak²¹ jako já;

9. *Pakliž se ²²nemohou zdržeti, nechažť v stav manželský vstoupí; nebo lépe jest²³ v stav manželský vstoupiti, nežli páli²⁴ se. *1 Tim. 5, 13.*

beský. 32) t. k věčné slávě. 33) nikoli. 34) lne. 35) t. skrze víru. 36) t. vlastně jest s ním spojen a jako maso z masa jeho a kost z kostí jeho učiněn. Efez. 5, 30. al. 37) spáchal. 38) t. k jiným hříchům tělu škodicím od jinud se příčina nežli od vlastního těla dává, jako opilec z nemírného pití; anobř jinými hřichy více se bližním nežli vlastnímu tělu škodí, jako zlodějstvím cizímu statku, vraždou cizímu životu, falešným svěděním cizí pověsti. 39) t. smilstvím ne toliko svědomí jako jinými hřichy, ale i tělo své zprzňuje a je na nemoci ošklivé přivodí a tak ne bližnímu, jako jinými hřichy, ale sám sobě škodí. 40) v těle. 41) v duchu. 42) t. tělo i duše a to podlé toho, že je stvořil, vykoupil i posvětil.

1) t. k tomu toto odpovídám: Čistál jest věc a užitečná (níž v. 35.) ženy nepojímají ale v stavu svobodném zůstávají, a to proto, že v manželství nepadné jest býti bez mnohých těžkostí a roztržitostí. Níž v. 32. 2) t. všelikého neřádu proti přikázání čelícího, o smilství učiněného. 3) t. nemající daru zdrželivosti; nebo z šestého verše rozumí se, že ne všechny vesměs k tomu zavazuje, aby chtějte neb nechtějte pod zblavením milosti Boží musili v stav manželský vstoupiti. 4) t. ne více než jednu.

5) dobrovolnost, lásku. 6) tak. 7) manžel. 8) manželka. 9) t. jeden druhému drah nebud. 10) do času. 11) způsobní byli. 12) t. zvláštní, buď v potřebě své vlastní buď obecní, čehož příklad viz Exod. 19, 15. Joel 2, 16. 13) k témuž se navratte, t. po takových modlitbách zvláštních. 14) t. v cizoložství neb nečistoty jiné neuvedl. 15) pro mdlobu, když nemáte daru zdrželivosti. 16) t. ne nějak pod zblavením milosti Boží všechněm napořád v stav manželský vstoupiti přikazují (výš v. 2.), aneb vám manželům, abyš¹¹ se po službách zvláštních spolu scházeli (v. 5.), poroučím; ale jednodmu každému, jak by při tom dobré svědomí zachovati mohl, tak učiní dopouštím. 17) t. dar zdrželivosti měli. 18) t. ne každému jest ten dar zdrželivosti dán. Mat. 19, 11. 19) Ř. tak; t. aby někdo v stavu svobodném s dobrým svědomím se ostříhal a jiný v stav manželský vstoupil, což obě na svém místě jest dobré, jen každý viz, jak v kterém stavu svědomí dobré zachovati může. 20) vdovcům. 21) t. v stavu svobodném. 22) nezdržují. 23) t. s menší škodou. Nebo takoví trápení těla mívají; ale ti, kdož se páli, i od těla i od svědomí trápení okoušeti musejí. 24) t. ohněm takové chlipnosti hořeti, aby jakýkoli boj s sebou veďa, nemohl k slyšení Božího slova, k modlitbám i

STAV MANŽELSKÝ. *Druhé: Jsouce v nevoli: 1. V náboženství jednomyslní z lehkých příčin nemají se rozvozovati. 2. Nejednomyslní: 1: Chtějí-li, mohou se pro rozdílnost v náboženství neloučiti. 2: Nechce-li některá strana z manželů, jsuc bezbožná, než rozvedena býti, druhá strana pobožná má z toho svazku býti propuštěna; příčin však k tomu nedávati: Pro cíl našeho od Boha povolání; pro tu naději, že příkladem dobrým mohou s pomocí Boží k víře jeden druhého získati; pro vůli Boží, kterýž*

10. Manželům pak ²⁵ příkazují, ne já, ale Pán ²⁶, řka: *Manželko, ²⁷ od muže neodcházej; *Mal. 2, 61. Mat. 5, 32. Item 9, 9. Mar. 10, 11. Luk. 19, 18.*

11. Pakliž by odešla, zůstaniž nevdaná, aneb smiř se s mužem; tolikéž muži, nepropouštěj ženy.

12. Jiným ²⁸ pak pravím já ²⁹, a ne Pán: Má-li který bratr manželku nevěřící ³⁰ a ta ³¹ povoluje býti s ním, ³² nepropouštěj jí.

13. A má-li která žena muže nevěřícího a on ³³ chce býti s ní, nepropouštěj ho.

14. Posvěcení jest ³⁴ zajisté nevěřící muž pro ženu ³⁵, a žena nevěřící posvěcena jest pro muže; sic jinak děti vaši nečistí by byli ³⁶, ale ³⁷ nyní svatí jsou ³⁸.

15. Pakliž nevěřící odjítí chce, nechat jde; není manem ³⁹ bratr neb sestra v takových věcech; ale ku pokoji povolal nás Bůh ⁴⁰.

16. A ⁴¹ kterak ty víš, ženo, ⁴² získáš-li muže svého? aneb co ty víš, muži, získáš-li ženu?

jiným povinností svým způsobný býti; ale musil by při tom roztržité mysli býti a v nebezpečnosti hřícha zůstávati. Nedí pak: Lépe jest v stav manželský vstoupiti nežli teplo náklonnosti k druhému pohlaví v sobě cítiti, nebo kdož jest ten, aby jako nějaký špalek toho naprosto prázen byl? ale dí, páliť se. Protož nechvalitebnou věc činí ti, kteříž by mohli v stavu svobodném zůstávati, kdyby s sebou popracovali, zlých příčin ucházeli, oči příkladem Jobovým nepásli (Job. 31, 1.), v zahálku se nevydávali, Písma pilně čítali, středně se chovali a modliteb pilní byli. 25) vdaným vyhláší. 26) t. toto přikázání ne z nějakého zvláštního mně Ducha Páně zjevení původ svůj má, ale teatově v Písmích se nalézá. 27) s mužem se nerozlučuj, nerozvozu; t. kromě příčiny od Krista oznámené: Mat. 5, 32. 28) v náboženství nejednomyslným. 29) t. z vnutnutí Ducha Páně, o čemž však zjevného přikázání Božího nemám. Nemíníť pak apoštol toho, že by něto tu z svého mozku předkládal. Neboť věrný v práci sobě od Boha svěřené byl (níž v. 25.), Duchem Božím se zpravoval (níž v. 40.) a učení toto jeho proti Písmům nečelí, nýbrž se s láskou, kteráž jest cíl Zákona (1 Kor. 1, 5.), výborně srovnává; ale to ukazuje, že o takových manželích zjevného Písma nemá. 30) t. v náboženství nejednomyslnou. 31) líbí se jí, neodpírá. 32) nepouští, neodlučuj, nezaháněj; tak níž. 33) povoluje. 34) t. sněť se s takovým manželem není samo z sebe škodlivé a svědomí urážející.

Jako by řekl: Bezbožnost a v náboženství nejednomyslnost manžela bezbožného nepoškvřňuje svědomí manželky pobožné, ani bezbožnost manželky nepobožné svědomí nezprzňuje manžela pobožného, čehož důvodem jest to, že dítka jejich jsou posvěcené, a protož takoví manželé spolu se sňavše, mohou v tom sňatku manželském, jako v věci svaté, čisté, náležité, proti Božímu slovu nečelící a svědomí neurážející, zůstávati. V témž smyslu jinde se praví, že čistým jest všechno čisté (Tit. 1, 15.); totiž že všeho, což jest k zachování časného života od Boha přidáno, mohou bez obávání se svědomí zprznění užívat. Řím. 14, 20. 35) t. z strany manželství, aneb jelikož se manželství dojíče. 36) t. od Boha a církve jeho odloučení, jakožto ti, k nimž by se smlouva Boží Abrahamovi učiněná nevztahovala. Gen. 17, 7. 37) takto. 38) t. Bohu oddělená a k jeho lidu přindězející a to ne z svého přirození, v němž jako i jiní jsou synové hněvu a zatracení (Efez. 2, 3.), ale z pouhé milosti Boží, kterýž se jim v tom zavázal, že jejich chce Bohem býti. Gen. 17, 7. 39) t. není k tomu zavázán, aby se tím svazkem manželským již více vázal. 40) t. abychom se a zvláště nejednomyslní manželé k sobě vespolek pokojně chovali a tak dobrým příkladem jedni druhé získati hleděli. 1 Petr 3, 1. A protož netoliko nesluší manželům nejednomyslným v náboženství příčin k rozvozování se hledati a dávati, ale raději, odešel-li by který, mají sobě k navrácení se a k smíření sloužiti. 41) zdali nevíš, ženo, že získati

VII.

I. K KORINTSKÝM.

STAV kde koho i v jakém manželství míti chtěl, tu postavil. — II. O některých MANŽELSKÝ. věcech případných a stavích: *Jedno*: Které jsou? 1. Obřízka a neobřízka, v čemž všecky ceremonie sou zavřiny. 2. Otroctví a svoboda, v čemž všelijací stavové sou obsaženi, v. 21. *Druhé*: Jak se při nich chovati? 1. Při ceremoniích jimi se nevázáti, nebo ony hodnosti k spasení samy z sebe nedávají. 2. Při otroctví dvojím, t.: Tělesném: může-li ho kdo náležitě zniknouti, má toho užiti; nemůže-li, také jím sobě nic při spasení nepřekážeti, nebo: 1: I takoví Kristem sou vysvobozeni. 2: Urozeným v tom jsou rovni, že i oni Kristu sou podmaněni. Duchovním: v ně se nevydávati. — III. O stavu svobodném, při němž apoštol: 1. Svědčí, že Písma o něm textově nic neporoučejí. 2. Dává radu lidem trojím: *Jedno*: V panictví zůstávajícím, jimž k tomu dvěmu slouží: *Předně*. Mají-li dar zdržlivosti, aby sobě rádi ten stav oblibovali, nebo zvolnější

17. Ale jakž jednomu každému⁴³ odměřil Bůh a jakž jednoho každého povolal Pán, tak chod; a takť ve všech⁴⁴ církvích⁴⁵ řídím.

18. Obřezaný někdo povolán jest⁴⁶? neuvodiž na sebe neobřezání⁴⁷; v neobřízce někdo povolán jest? neobřezuj se.

19. Nebo obřízka nic není⁴⁸, též neobřízka nic není; ale⁴⁹ zachovávání přikázání Božích⁵⁰.

20. *Jedenkaždý v tom povolání, v němž povolán jest, zůstávej.

Efez. 4, 1. Filíp. 1, 27. Kolos. 1, 10. 1 Tes. 2, 12.

21. ⁵¹Služebníkem byv, povolán si? ⁵²nedbej na to; pakli by mohl býti svobodný, raději toho uživej.

22. Nebo kdož jest v Pánu⁵³ povolán, byv služebníkem, osvobozený jest Páně; též podobně kdož jest povolán svobodný, služebník jest Kristův.

23. *Za mzdu koupeni ste, nebudtež⁵⁴ služebníci lidští.

Vjř 6, 20. 1 Petr 1, 19.

24. Jedenkaždý, jakž povolán jest, bratří, v tom zůstavej před Bohem⁵⁵.

25. O pannách pak přikázání Páně nemám⁵⁶; ale však⁵⁷ radu dávám, jakožto ten, jemuž z milosrdenství svého Pán dal⁵⁸ věrným býti.

můžeš muže svého? Aneb zdaliž nevíš, muži, že získati můžeš ženu svou? 42) R. spasíš-li; tak hned. 43) udělil; t. darů (vjř v. 7.) aneb v jakémž koli řádu a povolání Bůh koho postavil a manžely jednomyslné v náboženství neb nejednomyslné spojil, tak v tom zůstávati hleď. 44) zbožích. 45) ustanovuj. A protož jako by řekl: Toto mé naučení nemá vám býti odporné. 46) t. skrze svaté evanjelium k víře a k naději života věčného. 47) t. nějakým lékářstvím, o jakémž vypravuje Celsus Lib. 7. kap. 25. a čehož příklad 2 Mach. 1, 16. Joseph. Lib. Antiqu. 12. kap. 6. 48) t. lidí Bohu vzácných nečiní a jich neposvěcuje, anobř již více pod Zákonem milosti svátosti nezůstává a ku počtě Boží nenapomáhá. 49) ostříhání. 50) t. z nichž jsou ta neposlední, abychom v Krista věřili a jedni druhé milovali. 1 Jan 3, 23. 51) manem, nesvobodným, poddaným. 52) nestarej se o to, netrup se o to; t. jako by křesťanu slou-

žití neslušelo, aneb tvá služba znamením hněvu Božího byla; ale tím se těš, že jsi z manství hřícha a smrti věčné Kristem vysvobozen. Níž v. 22. Jan 8, 36. 53) t. k účastnosti Krista Pána. 54) manové, otroci; t. lidskými ustanoveními svědomí svého sobě nevažte (Kol. 2, 20.) a lidem k vůli toho, což by vás od Krista, jehož ste mezdu vykoupeni, odvozovalo, nikoli nečiňte. 55) t. jakož bojovník, kdež ho postaví hejtman jeho, hledí zůstávati a hejtmantu se zachovati, tak z vás každý v církvi, kdež koho Bůh povolal, zůstávej a před ním dobré svědomí zachovati hleď. Skut. 23, 1. 56) t. mají-li v stavu svobodném zůstávati. 57) t. svůj smysl vám oznamuj, avšak ne nějaký vůli Boží odporný, alebrž s vůlí jeho svatou, kteráž taková jest, abychom běh života svého svatě konali a stav co nejzvolnějši k službám jeho svatým sobě zvolovali, výborně se srovnávající. Podob. vjř v. 12. 58) aby věrný

STAV budou: 1. V věcech časných, t.: Když by je pro pravdu čistou opouštěti
SVOBODNÝ. měli; když by se o shromáždování jich starati musili, při čemž manželé i
jiných napomíná, aby se s věcmi zdejšími nepojili, prohlédajíce na nestálost
svého života i světa. 2. V věcech duchovních, totiž v sloužení Bohu, což, stavěje snažnost
dar zdržlivosti majících proti snažnostem manželů, zvláště nejednomyslných, vysvětluje i
proč to činí, ukazuje, v. 35. *Potom*: Aby znali své povinnosti, že t. mají: 1. Čistoty ne-
toliko těla, ale ovšem ducha ostříhati. 2. Úmyslem upřímným pro samo zvolnější Krista se

26. Za toť pak mám, že jest to ⁵⁹dobré pro nastávající po-
trebu⁶⁰; totiž že jest dobré člověku tak býti.

27. ⁶¹Přivázans k ženě? nehledej rozvázání⁶²; jsi prost od ženy?
nehledej ženy⁶³.

28. Pakli by se i oženil, nezhřešils; a vdala-li by se panna, ne-
zhřešila; ale ⁶⁴trápení těla míti budou takoví⁶⁵; jáť pak vám ⁶⁶od-
pouštím.

29. Ale totot pravím, bratří, poněvadž *čas ostatní jest ⁶⁷ukrá-
cený⁶⁸, aby i ti, kteříž mají ženy, byli jako by ⁶⁹jich neměli;

Job 7, 1. Item 9, 25. Item 14, 1. Žalm 88, 9. Item 103, 15.

30. A kteříž plačí⁷⁰, jako by neplakali⁷¹; a kteříž se radují⁷²,
jako by se neradovali; a kteříž kupují, jako by ⁷³nevládli;

31. A kteříž užívají tohoto světa⁷⁴, ⁷⁵jako by neužívali⁷⁶. *Neboť
pomíjí způsob tohoto světa⁷⁷.

Izai. 40, 6. 1 Petr 1, 24. 1 Jan 2, 17.

Jak. 1, 10. Item 4, 14.

32. *A já bych chtěl, abyšte vy bez pečování byli⁷⁸. †Nebo kdo
⁷⁹ženy nemá, pečuje⁸⁰ o to, což jest Páně, kterak by se líbil Pánu;

*Luk. 12, 15. †1 Tim. 5, 5.

33. Ale kdo se oženil, pečuje⁸¹ o věci tohoto světa, kterak by
se líbil ženě.

34. Rozdílnéť jsou žena a panna. Nevdaná pečuje o to, což
jest Páně, aby byla svatá i tělem i duchem⁸²; ale vdaná pečuje
o věci tohoto světa, kterak by se líbila muži⁸³.

byl. 59) dobrá věc; t. v stavu svobodném zů-
stávati. Podob. výš v. 1. 60) t. příčinou roz-
ličných vichřic, jimiž vyvolení Boží jako
nějakým vlnobitím zde zmitáni býti musejí,
tak že kdyby se neohlédali na mdlobu svého
přirození, výborně by činili, aby se svazkem
manželským nezapletali. 61) připojen-lis.
62) t. ačkoli star svobodný pro jeho zvolnost
nad manželský vystavují, avšak nevělm za
příčinou tou manželům se rozvozovati. 63) t.
jestliže jen můžeš s dobrým svědomím v stavu
svobodném zůstávati. 64) ssouzení, zarmou-
cení, bídu. 65) t. manželé starajíce se buď
samí o sebe, buď o hospodářství, o vychování
dítěk, ano i často příčinou jejich nepodařilostí,
nekázaností a osiřely-li by, jak opatřeny bu-
dou? kam se dostanou? 66) vás šanuji, li-
tuji, vaše dobré obmyslím; t. přál bych vám
co nejzvolnějšího způsobu. 67) skrácený, jako
v hromadu stažený, jest nebezpečný. 68) t.
krátký jest čas buď lidského života buď světa.
1 Petr 4, 7. 69) jich nemajíci. 70) t. kteříž

věci odporné potkávají, aneb příčinou svých
buď manželek neb dítek zámulku okoušejí.
71) t. tak sobě počínají mají, aby jich věci
zarmoucené od Boha neodrazily. 72) t. z ně-
jakého štěstí, jako z pojetí manželky aneb
z svých dítek narození. 73) nedrželi a neměli
toho, což koupili. 74) t. věci těch, jichž na
světě k vezdějšmu životu jest potřeba. 75) aby
zle neb přes míru neužívali. 76) t. aby se
s nimi nepojili. 77) t. všecko na světě jest
nestálé jako obluda, stín a pára (1 Jan 2, 17.),
a protož dobře jest marnost nad mar-
nostmi nazváno. Eklez. 1, 2. 78) t. takového,
jímž manželé zapleteni bývají, jehož však apo-
štol netupí všelijak (1 Tim. 5, 8.), ale to uka-
zuje, že by toho přál každému, aby co největší
zvolnost k službě Boží míti mohl. 79) jest
svobodný, neoženěný; t. dar zdržlivosti ma-
jíci. 80) t. snáže a s menšími překážkami
pečovati může. 81) t. větší díl manželů. Neboť
i mezi manžely jsou, kteříž o věci Páně,
totiž o to, aby jeho poct neopouštěli, věrně

VIII.

I. K KORINTSKÝM.

STAV SVOBODNÝ. přidrzení stav svobodný sobě zvolovati. *Druhé:* Rodičům, jichž napomíná: 1. Aby svým dítkám daru zdržlivosti nemajícím stavu svého proměnění nebránili. 2. Dar zdržlivosti majících k manželství nenutili, avšak takoví: Mají ten dar při nich spatřovati; úmysl v něm ustavený míti. *Třetí:* Vdovám, jimž to předkládá: 1. Že jsou z svazku manželského propuštěny. 2. Že se mohou vdáti, i jak to mají činiti. 3. Aby raději, mohou-li jen s dobrým svědomím, snažovali se v stavu svobodném zůstávati.

O věcech modlám obětovaných: I. Čím se hájili Korintští, že věci modlám obětovaných

35. ⁸⁴Totof pak k vašemu dobrému pravím; ne abych na vás osídlo uvrhl⁸⁵, ale abyste slušně a případně Pána se přidrželi bez všeliké ⁸⁶roztržitosti.

36. Pakli kdo za neslušnou věc své panně pokládá ⁸⁷ pomíjením času k vdání, a tak by se státi mělo, učin jakž koli chce, nezhrěší; ⁸⁸nechažť ji vdá.

37. Ale kdož se pevně ustavil v srdci⁸⁹, a ⁹⁰není mu toho nouze, ale v moci má svou vlastní vůli⁹¹, a to ⁹²uložil v srdci svém, aby choval pannu svou, dobře činí.

38. A tak ten, kdož vdává, dobře činí; ale kdo nevdává⁹³, lépe činí⁹⁴.

39. *Žena přivázána jest k manželství⁹⁵ Zákonem dotud, dokudž její muž živ jest; pakli by ⁹⁶umřel muž její, svobodná jest, ⁹⁷můž se vdáti, za kohož chce, toliko v Pánu⁹⁸; *Rím. 7, 2.*

40. Ale blahoslavenější jest⁹⁹, zůstala-li by tak¹⁰⁰, podlé mého soudu; mámt pak za to, žeť i já mám* Ducha Božího. *1 Tes. 4, 8.*

KAPITOLA VIII.

Ačkoli jisti modlám obětované věci samo z sebe není hříchu, 9. však ku pohoršení bližním svým, ještě mdlým, býti jest hřích veliký.

těch pak věcech, ¹kterých modlám obětovány bývají, víme, že všickni² ³známost máme. A známost nadýmá⁴, ale láska vzdělává⁵.

pečují, čehož příklad při Abrahamovi, Izákovi, Jákobovi, Zachariášovi a jiných pobožných. **82)** *t. i tělo i mysl čistou měla, k čemuž, čeho by potřebl jim bylo, viz výš při v. 9.* **83)** *t. ne toliko krásou a jemu se k vůli strojením, ale také jeho obyčejů, v nichž by mu se vhod učiniti mohla, spatřováním ano i statku častokrát s opouštěním poct Božích sháněním.* **84)** *t. na žádného tuze nenastupují, aby buď v stav manželský vstoupil, buď v stavu svobodném zůstával, ale toliko to ukazují, v kterém stavu a kterým lidem větší jest zvolnost k sloužení Pánu Bohu; již vy pak sami sebe sudte, v kterém byste stavu lépe státi mohli.* **85)** *t. nějaký přísný Zákon vydal, kterýž by bezděk buď k manželství neb k stavu svobodnému zavazoval.* **86)** *překážky.* **87)** *kdýž dorostlá jest, nevdáti jí, že by jí čas vdání přecházel. Ř. kdýž by překveřla byla.* **88)** *necht jsou svoji.* **89)** *t. aby své dcery nevdával.* **90)** *nouze ho nenutí; t. vidí, že jeho dcera*

může bez nebezpečství nečistého hřicha v stavu svobodném zůstati, ani jiné příčiny k vdávaní nemá. **91)** *t. jestliže jemu není potřebl na křehkost přirození a vůli dcery své se ohlédati. Nebo ten vůli svou má v moci své, kterýž se vůli cizí nemusí vázati. Vůle pak rodičů vůli dítek v té částece musí svázána býti, jelikož jim náleží na to se ohlédati, mají-li jejich dítky dar zdržlivosti, čili nemají; avšak dítky také nemají práva bez vůle rodičů stavu svého proměňovati, ale je, radou jejich se zpravující, ctíti. Exod. 20, 12. Nebo kdýžž Bůh slib, kterýž by milostí jeho Božské bez vůle rodičů učiněn byl, poručil rušiti, nad toť ho lidem nesluší v té částece držeti. Num. 30, 7. **92)** *usoudil.* **93)** *t. dar zdržlivosti mající.* **94)** *t. užitečnější věc dceři své obmýšl, a to ne proto, že by stav svobodný sám z sebe hodnost k životu věčnému dával, ale že dar zdržlivosti mající volněji s menšími roztržitostmi myslí Bohu sloužiti mohou**

BŮH JEDINÝ. mohou užívat? 1. Tím, že nejsou tak neosvíceni, aby neznali, že pro Krista všechny věci čistým čisté jsou. 2. Že modly nic nejsou a podle toho nemohou ani posvěcovati ani poškrňovati pokrmů, v. 4. 3. Že užívání neb neužívání těch pokrmů hříchů odpuštění a života věčného nedávají, ani neodjímají, v. 8. — II. Jakým způsobem apoštol smítá ty jejich důvody? Když ukazuje: 1. Že to jejich osvícení daremné a více ke škodě jest, když ho ku pýše užívají (v. 1.), nýbrž ani toho jména hodno není, aby známostí neb uměním nazýváno bylo, poněvadž milování Boha a podle toho i bližních jest prázdné, v. 2. 2. Že ne všickni z strany marnosti modl sou osvíceni, v. 7., protože k vůli jiným pokrmům modlám obětovaných užívajíce, svědomí své zprzňují, a ti, kteříž osvícení mají, jejich hříchem sou vinni, a tu apoštol k většímu potvrzení toho, že modly nic nejsou a že jediný jest Bůh, zmínku činí o jednotě Božství a skutečích Božských, v. 4. Item 6. 3. Že

2. Zdá-li se pak komu, že nětco ⁶umí, ještě nic nepoznal tak, jakž by měl znáti⁷.

3. Ale jestliže kdo miluje Boha, tentž jest vyučen od něho⁸.

4. A protože o pokrmích, kteříž se modlám obětují, toto dím: *Víme, že modla na světě nic není⁹, †a že není jiného žádného Boha nežli jeden¹⁰. *Niž 10, 19. †Deut. 4, 35. Item 32, 39. Mar. 12, 32.

5. Nebo ačkoli jsou někteří, ješto slovou bohové¹¹ i na nebi¹² i na zemi¹³; (jakož jsou mnozí bohové a páni mnozí)

6. *Ale my máme jediného Boha Otce, z něhož všecko, a my v něm¹⁴; a jednoho Pána Ježíše Krista, skrze něhož všecko, i my skrze něho. *Efez. 4, 5.*

7. Ale ne ve všechť jest to umění¹⁵. Nebo někteří¹⁶ se zlým *svědomím pro modlu až dosavad¹⁷ jako modlám obětované jedí¹⁸, a svědomí jejich jsuci mdlé, poškrňuje se¹⁹. *Niž 10, 28.*

Výš v. 1. 32. 95) zákonně. 96) Ř. usnul. 97) Ř. k vdání. 98) t. pobožně aneb vážce se bázní Boží. 99) t. proto, že méně rozličných těžkostí a starostí nežli manželky podle těla okusí. 100) t. v svém vdovství, majíc však dar zdrželivosti jako ona svatá Anna. Luk. 2, 36. 37.

1) modlám obětovaných; t. z strany užívání jich. Nebo od této kapitoly až do konce desáté vystříhá od užívání věcí modlám obětovaných neb posvěcení a hodů pohanských, k nimž i nynější posvěcení, proměně toliko jméno pohanské v křesťanské, výborně se trefují. 2) t. zdá se nám téměř všechně. Nebo z verše sedmého znáti se dává, že ne všickni tomu rozuměli. A protože jako by řekl: Nemůžete se tím nadýmati, jako byste sami toliko osvíceni byli. 3) vědomost, umění; t. že modly nejsou než pouhé marnosti (niž v. 4.) a že to, což v ústa vchází, nepoškrňuje člověka. Mat. 15, 11. 4) t. ne sama z sebe, jelikož jest zvláštní dar Boží, ale lidé zkazení a porušení příčinu odtud sobě ku pýše berou. 5) t. ku pobožnosti a summou ke všemu dobrému bližnímu příčinu dává. 6) zná. 7) t. Boha, ani samého sebe a své ničemnosti, i co jest povinen svým bližním. 8) t. jest Bohu milý i od něho pravěmu umění naučený a tak z počtu jeho učedníků, kteříž od něho učeni býti měli. Izai. 54, 13. J. poznán od něho. 9) t. ne

z strany podstaty své, nebo z rozličné hmotné materie modly strojeny bývají: z zlata, stříbra, mědi, dřeva atd.; ale z strany toho, že ani Boha neviditelného (Jan 1, 18.) nevyznamenává (Skut. 17, 29.), ani věcí kterých posvěcovati neb poškrňovati moci nemá. 10) t. to jest mocný důvod, že modly nejsou bohové, poněvadž jediný jest toliko Bůh. 11) t. buď podle smyslu modlářského, kterýž poráží tím, že my toliko jednoho Boha máme (niž v. 6.), buď podle toho, že někteří na světě místo Boží drží. Zalm 82, 6. 12) t. slunce, měsíc, hvězdy, což vše pohané proti Boží záповědi za bohy měli. Deut. 4, 19. Moud. 13, 2. 13) t. buď lidé, buď hovada, buď plectvo, neb úrody, jako: por, cibuli, což vše sobě byli modláři, zvláště v Egyptě, zbožnili. 14) t. trváme (Skut. 17, 28.) a k němu náležíme. Podob. Řím. 11, 36. 15) t. ačkoli někdo jest v tom osvícen, že modla nic nemůže ani očistiti ani poškrňovati (výš v. 4.), avšak ne všickni tomu rozumějí; protože je z dluhu lásky v tom snáseti a pro vzdělání jich od věcí modlám obětovaných zdržovati se sluší. 16) t. s strachem, s bázní. Ř. s svědomím modly: t. domnívajíce se, že by modla ne nějaká věc marná byla, ale nějakou moc a platnost měla, svědomí hnetlivě nad tím mají, jako by užíváním věcí jí obětovaných velice hřešili. 17) t. po tak mnohém a častém vyučování. 18) t. domnívajíce se, že ten pokrm

I. K KORINTSKÝM.

ŠETŘENÍ MDLÝCH. ačkoli z užívání neb z neužívání pokrmů žádná hodnost nepochází, k mnohému však zlému užívání věci modlám obětovaných příčina se dává, jako: Láaska se tím ruší; mdlým zlý příklad dáván bývá; k zahynutí jim slouží; Kristu Pánu veliká se lehkost činí. 4. Svým vlastním příkladem, že by totiž raději se odpověděl masa jísti, nežli ku pohoršení býti bratru mdlému.

I. *Příkladem svým slouží Korintským k šetření lidí neosvícených při věcech případných,*

8. Nečinít pak nás pokrm vzácných Bohu²⁰; nebo budeme-li jísti, nic tím²¹ lepší nebudeme; a nebudeme-li jísti, nic²² horší nebudeme.

9. *Ale vizte, ať by snad ta vaše²³ moc nebyla k urážce²⁴ mdlým²⁵. *Gal. 5, 13.*

10. Nebo uzří-li kdo tebe majícího známost²⁶, a ty sedíš²⁷ při pokrmu modlám obětovaném, zdaliž svědomí toho, kterýž jest mdlý, nebude²⁸ přivedeno k tomu, aby také jedl modlám obětované?

11. *I zdaliž nezahyne²⁹ pro to tvé³⁰ vědění bratr mdlý, za kteréhož Kristus umřel³¹? *Řím. 14, 15.*

12. A tak hřešíc proti bratrům a³² urážejíc svědomí jejich mdlé, proti Kristu³³ hřešíte.

13. *A protož jestliže³⁴ pohoršuje pokrm bratra mého, nebudu jísti masa na věky, abych³⁵ nezhoršil bratra svého. *Řím. 14, 21.*

KAPITOLA IX.

Dává na sobě příklad, kterak by náleželo účastníkům Kristovým vše k vzdělání činiti, by pak i práva svého ustupovati měli atd., 24. sic jinak nedosáhli by koruny neporušitelné.

Zdaliž nejsem apoštol? zdaliž nejsem svobodný¹? *zdaliž sem Jezukrista Pána našeho neviděl²? zdaliž vy nejste práce má v Pánu³? *Nř 15, 8.*

jest nečistý a k užívání křesťanům nendležitý. 19) t. podlé toho, že svůj rozum nad vůli Boží vystavuje a bez víry ty pokrmy proti svému svědomí jí. Řím. 14, 22. Nebo v těch věcech, kteréž samy z sebe nejsou zlé a od Boha zapověděné, taková jest moc svědomí, že když kdo svědomí dobré má a těch věcí na svobodě zůstávajících sobě za hřích nepokládá, tedy jich bez hřichu (vystříhaje se však pohoršení mdlých) užívati může; a zase kdež jest svědomí zlé a užívání věci případných za hřích počítající, tedy i to, což jest samo z sebe dobré, takovému jest nečisté. Řím. 14, 14. Tit. 1, 15. 20) t. dávám tomu místo, že pokrmy hříchů odpuštění, ospravedlnění, ani života věčného nedávají, avšak při nich jako i při jiných věcech na svobodě zůstávajících na lásku k bližním pozor míti sluší. 21) Ř. rozhojnilejší, nic nám tím nepřibude, t. milosti Boží a spravedlnosti; nebo nezáleží spasení na tom, kdo jaké pokrmy jí. Řím. 14, 17. 22) Ř. chudší, nedostatečnější, špatnější, nic nám neubude, t. lásky Boží. 23)

svoboda, umění neb vědění o tom. 24) t. příčinou k hřešení. 25) t. při věcech případných neosvíceným. Řím. 14, 1. Item 15, 1. 26) t. takovou, že modla nic není a že pokrmy samy z sebe svatosti nedávají ani neujímají. Vřš v. 4. 8. 27) v chrámě modlářském neb za stolem, na němž jsou věci modlám obětované. 28) Ř. vzděláno. Jako by řekl: Byls povinen u víře a známosti Boží vzdělávati bližního, a ty pak ho vzděláváš v pokrytství, aby příkladem tvým proti svému svědomí jedl věci modlám obětované. 29) snadně by tvou příčinou od pravdy odstoupil a zahynul. 30) známost, umění; t. když by s rozpakováním však svého svědomí, na to zpo-léhaje, že ty víš, že hřích není těch pokrmů jísti, tedy příkladem tvým v užívání jich by se vydal. A protož poněvadž nemůže všelijak ten býti vymluven, kdož z nechtění bližního svého zabije, ovšem ty velice hřešíš, kdož by naschvál a to tím uměním, kteréž by k vzdělání jiným býti mělo, bližnímu k zahynutí posloužil. 31) jako by řekl: Kristus

PRÁVO předkládá to dvě: *Jedno*: Že svého práva ku příkladu jim v věcech služ-
 APOŠTOLOVO. nějších ustupoval, při čemž ukazuje: *Předně*: V čem to právo bylo? Že užívati
 i s svými opatření od posluchačů. *Potom*: Podlé čeho mohl práva toho užívati?
 1. Že úřad apoštolský měl na sobě, jehož dovodí: Svým od Krista jako jiných apoštolů
 bez prostředků povoláním, v. 1.; učením čistým, jimž co dobrého způsobil, v verši prvním
 a druhém ukazuje. 2. Podlé obecného příkladu, že totiž jest právo všech takové, aby
 z toho vyživení měli, o čemž pracují. 3. Podlé svědectví Božího zákona, kterýž když
 volům pracujícím velí opravu dávat, ovšemť to lidem chce činěno míti. 4. Podlé toho,
 že věcmi velikými Korintským sloužil, proti nimž ty věci špatné byly, jimiž mu oni slou-

2. Bychť pak jiným nebyl apoštolem⁴, tedy vám jsem⁵. Nebo
⁶pečet mého apoštolství vy jste v Pánu.

3. ⁷Odpověď má před těmi, jenž mne ⁸soudí, ta jest⁹:

4. Zdaliž nemáme ¹⁰moci jísti a píti?

5. Zdaliž nemáme moci sestry¹¹ ženy ¹²při sobě míti, jako i
 jiní apoštolé, i bratří Páně, i ¹³Petr¹⁴?

6. Zdaliž sám já a Barnabáš nemáme moci ¹⁵díla zanechat?

7. I kdo ¹⁶bojuje kdy na svůj ¹⁷náklad? Kdo štěpuje vinnici
 a jejího ovoce nejí, aneb kdo pase stádo, a mléka od stáda nejí?

8. Zdali podlé člověka to pravím¹⁸? Zdaliž i Zákon toho nepraví?

9. Nebo v zákoně Mojžíšově psáno jest: *Nezavížeš úst volu
 mlátícímu¹⁹. I zdali Bůh o voly pečuje²⁰? *Deut. 25, 4. 1 Tim. 5, 18.*

10. Čili naprosto pro nás to praví? Pro násť jistě to napsáno
 jest. Nebo kdo oře, v naději orati má²¹; a kdo mlátí v naději,
 naděje své má účasten býti²².

11. Poněvadž sme my vám duchovní věci rozsivali²³, tak-liž by
 pak to byla veliká věc, jestliže bychom my vaše časné věci žali?

svůj život pro mlého vynaložil, ty pak, moha
 jiné krmě pojísti, proň masa modlám oběto-
 vaného opustiti nechceš. 32) ranice. Ř. tepouce.
 33) t. podlé toho, že což se oudům jeho děje,
 to on sobě přičítá, a že takoví mdlými pohr-
 dající, jeho, jako by nerozumně učinil, když
 se za mlé vydal, všetečně zlehčují a tak což
 on krví svou vzdělal, to oni svou pýchou boří.
 34) uráží. 35) neurazil.

1) t. od ceremonií zákonních. Vycházíť
 pak tu vstříc těm, kteříž mu to odrhali, že by
 ani apoštolem nebyl, ani takové svobody a
 práva k církvi jako jiní apoštolé neměl. 2)
 t. zvláštním záračným způsobem. Skut. 26, 16.
 Item 22, 17. 18. 2 Kor. 12, 2. Podobně o sva-
 tém Štěpánovi. Skut. 7, 55. 56. To pak přední
 důvod jest apoštolův, jimž dovodí svého apo-
 štolství, předkládáje způsob neb formu svého
 k úřadu bez prostředků povolání. 3) t. zdaliž
 vy nejste skrze mne požehnáním Páně získáni
 a v Krista jako ratolesti v kmen vštípeni?
 Podob. výš 4, 15. 4) t. byl pak mne jiní ne-
 měli za apoštola. 5) t. vy mne za toho míti
 máte, poněvadž toho užítku nemalý díl skrze
 mne u vás jest způsoben, pro něž Kristus své
 apoštoly poslal. Jan 15, 16. Podob. 2 Kor.
 12, 12. 6) jistota. 7) obrana, výmluva. 8)

posuzují. 9) t. pochybuje-li kdo o mém apo-
 štolství, tedy mu dovodím jeho získáním vás.
 Podobně 2 Kor. 3, 2. 10) práva; t. jakéhož
 koli pokrmu neb nápoje. Anobř zdaliž nemáme
 práva třeba k vašemu stolu choditi, aneb jinak
 od vás opatření těla míti? 11) t. pobožné své
 manželky. 12) s sebou voditi; t. aby i ona
 od zborů, při nichž já pracuji, vychování své
 měla. 13) Ř. Céfas. 14) Euseb. lib. 3.
 capit. 30. 15) nedělali. 16) rytěřuje. 17) groš,
 žold, o své stravě. 18) t. zdali těch toliko dů-
 vodů užívám, kteříž podlé soudu lidského něco
 platiti mohou? 19) Jak mlátčvali za starodávna,
 viz Oz. 10, 11. 20) t. zdali tak dalece na
 voly a ne raději na služebníky při vydá-
 vání toho Zákona Bůh se ohlédal? Viz Deut.
 25, 4. Nebo sic jinak Boží opatrování i k ho-
 vádkům se vztahuje. Žalm 36, 7. Mat. 10, 29.
 Ne nadarmoť pak apoštol ten důvod vzal,
 ješto jiných Písem svatých patrnějších o té
 věci dosti měl (Num. 18, 24. Deut. 14, 22.),
 ale pro zveličení nevděčnosti mnohého lidu,
 kterýž volům, oslům i těm štěnatům potravu
 dává, věrným pak služebníkům v ničemž se
 propůjčiti nechce. 21) t. v té, že užitek své
 práce míti bude. 22) t. toho, k čemuž naději
 měl. 23) t. evangelium, jenž duchovní život

IX.

I. K KORINTSKÝM.

OPATROVÁNÍ ŽITI MĚLI. 5. Podlé příkladu jiných práva takového jako on k Korintským
SLUŽEBNÍKŮ. nemajících. 6. Podlé starodávniho obyčeje dobrého. 7. Podlé Kristova na-
řízení. *Naposledy*: Proč toho práva neužíval? 1. Pro odplatu slavnou.
2. Pro ujiti pohoršení a podezření takového, že by pro zisk tělesný kázal, výš v. 12. *Druhé*:
Svoboden byv od ceremonii Zákona, v službu se jiným vydával, při čemž dotýká toho:
1. Komu to činil? Ne jednomyslným v náboženství, totiž Židům i pohanům; mdlým křesťa-

12. Kdyžť jiní²⁴ práva svého k vám²⁵ užívají, proč ne raději my?
*Avšak neužívali sme²⁶ práva toho; ale všechno snášíme²⁷, abychom
žádné²⁸ překážky²⁹ neučinili evanjelium Kristovu³⁰. *Skut. 20, 33. atd.*
2 Kor. 11, 7. 8. Item 12, 13. 1 Tes. 2, 9. 2 Tes. 3, 8.

13. Zdaliž nevíte, že ti, kteříž o svatých věcech³¹ pracují,
³²z svatých věcí jedí? a kteříž oltáři³³ přístojí, s oltářem spolu
díl mají³⁴?

14. Takť i Pán nařídil³⁵ těm, kteříž evanjelium zvěstují, aby
z evanjelium živi byli³⁶.

15. Jáť sem však ničeho toho³⁷ neužíval. Aniž sem toho proto
psal³⁸, aby se to při mně tak dalo³⁹; anoť by mi mnohem⁴⁰ lépe
bylo umřítí⁴¹, nežli aby kdo⁴² chválu mou vyprázdnil.

16. Nebo káži-li evanjelium, nemám se čím chlubití⁴³,⁴⁴ poně-
vadž sem to povinen; ale běda by mně bylo, kdybych nekázal.

17. Jestližeť pak⁴⁵ dobrovolně to činím, mámť odplatu⁴⁶; pakli
bezděky,⁴⁷ úradť jest mi svěřen.

18. Jakouž tedy mám odplatu? I tu, abych⁴⁸ evanjelium káže
dobrovolně, ukázal, že jest bez nákladů⁴⁹ evanjelium Kristovo proto,
abych zle neužíval⁵⁰ práva svého při evanjelium.

při lidech zplozjuje a k spasení přivozuje, věrně
kázali. Podob. Řím. 15, 27. 24) t. kteříž
apoštolé nebyli a své obydlé bezpochyby i ob-
chody měvše, ne tak jako my toho potřebovali,
a summou, kteříž pěstounové (výš 4, 15.) ano-
brž raději falešní učitelé byli, avšak vás uží-
vali. 2 Kor. 11, 20. 25) Ř. účastní jsou.
26) té moci. 27) t. všelijaké nepohodlí, hlad,
žízeň i práce tělesné. 28) přitřže. 29) Ř.
nedali. 30) t. abychom v tom domněni ne-
byli, že bychom pod zástěrou kázání evan-
jelium tělesného zisku hledali, odkudž by
nepřátelé nás ku pomlouvání a mdlí neb ně-
jací houževní příčinu brali, aby k čistému
učení nepřistupovali, aneb přistoupivše, od
něho odstupovali. 31) t. v chrámě kněží a
levitové. Num. 18, 20. Deut. 18, 1. 32) Ř.
z chrámu; t. z obětí a prvotín, kteréž do chrámu
dávány bývají. Deut. 18, 3. 4. 33) Ř. při-
sedí; t. ustavičnou při něm práci vedou, a
jako při něm vždycky sedí, tak že k dobývání sobě
životnosti času žádného nemají. 34) t. v uží-
vání obětí. Nebo oltář (at se tak dí) svůj díl
obětí běže, a kněží také svůj. 35) t. kázati
své učedníky posýlaje. Luk. 10, 7. 8. 36) t.
z toho opatření, kteréž služebníci od lidu míti
mají, proto že evanjelium káží. 37) t. což jest
výš v verši 4. 5. 6. oznámeno. 38) t. jak jest

povinen lid věrně služebníky opatrovatí. 39)
t. abyšte se vtipili mne opatrovatí. 40) po-
ctivěji. 41) t. hladem, nežli bych plat od vás
měl bráti a to za příčinou falešných proroků,
kteříž mne v to obláčeti nestydatě smějí, že
bych já vás chytře a lstivě o statečky vaše
připravoval (2 Kor. 12, 16.), ještě sem od vás
nic nebral, ale od jiných opatření jakéž koli
měl. 2 Kor. 11, 7. 8. 42) chloubu; t. tu, že
sem darmo, žádného svého zisku v tom nehle-
daje, evanjelium kázal. Níž v. 18. 2 Kor.
11, 7. 8. Viz příklad té chvály: Skut. 20, 33.
atd. 43) t. díte-li mi: Zdaliž by nemohl chvály
míti, když by věrně evanjelium kázal, by pak
i plat bral? Na to vám toto dím: Ze bych tu
žádné chvály neměl, což bych ze mzdy činil.
Tato pak má chvála nevztahuje se k Bohu,
před nímž sám z sebe, čím já co čin, práv býti
nemohu, (výš 4, 4.), ale k mým pomluvačům,
jimž ust snáze nezacpám, než když bych darmo
kázal. 44) Ř. neboť ta potřeba na mne do-
léhá neb dotvrá. 45) s chutí. 46) t. o níž
sám Pán pověděl (Mat. 25, 21.) a apoštol ji
vypsal. 2 Tim. 4, 8. 47) povinnost mne null,
šafářství jest mi svěřeno. 48) kazatelem jsa.
49) t. že na mne žádný z vás nic nenaložil.
Jako by řekl: Ptáte-li se na tu mou odplatu
neb chválu, o níž jsem výš v. 15. napsal,

POBOŽNOST SV. PAVLA. ním z Židů i z pohanů pošlým. 2. Proč to činil? 1: Pro vzdělání bližních, v. 20. 21. 22. 2: Pro odplatu věčnou v evangelium zaslíbenou. — II. Napomíná apoštol hodovných a zvláště církve služebníků k mrtvení starého člověka: *Jedno*: Podobenstvím, v němž se připodobňují: 1. Křesťané k závodníkům a bojovníkům. 2. Jejich obcování k běhu. 3. V dobrém setrvání k cíli. 4. Zdržování se od hříchů k zdržování se od pohodlí těla. 5. Odplata věčná k věnci neb koruně. *Druhé*: Vlastním svým příkladem, v němž vypravuje: 1. O cíli jistém, k němuž směřoval. 2. O podmaňování těla svého Duchu, i příčině toho, v. 27.

19. Svoboden zajisté jsa ode všech⁵¹, všechněm sebe samého v službu sem⁵² vydal, abych mnohé získal.

20. A učiněn sem Židům jako Žid⁵³, abych Židy získal; těm, kteříž pod Zákonem jsou, jako bych pod Zákonem byl, abych ty, kteříž pod Zákonem jsou, získal.

21. Těm, kteříž jsou bez Zákona⁵⁴, jako bych bez Zákona byl⁵⁵; (avšak nejsem bez Zákona Bohu, ale jsem pod Zákonem Kristu), abych získal ty, jenž jsou bez Zákona⁵⁶.

22. *Učiněn sem mdlým jako mdlý, abych mdlé získal. Všechněm všecko sem učiněn, abych vždy některé⁵⁷ k spasení přivedl.

Řím. 15, 1. Gal. 6, 1.

23. A toť činím pro evangelium, abych účastník jeho byl⁵⁸.

Uděle o devítině. 24. Zdaliž nevíte⁵⁹, že ti, kteříž v závod běží, všickni zajisté běží, ale jeden⁶⁰ bere základ? Tak běžte, ⁶¹abyšte ⁶²základu dosáhli.

25. *A všeliký, kdož⁶³ bojuje, ve všem jest zdrželivý⁶⁴. A oni zajisté zdrželiví jsou proto, aby porušitedlnou korunu vzali, ale my proto, abychom vzali† neporušitedlnou.

*2 Tim. 2, 4. †2 Tim. 4, 8.

Jak. 1, 12. 1 Petr 5, 4. Zjev. 2, 17.

26. Protož já tak běžím, ne jako v nejistotu⁶⁵; tak⁶⁶ bojuji, ne jako vítr rozrážeje⁶⁷;

tedy tato jest, že na mne žádný z vás nic nenaložil. Nicť pak tu apoštol na schloubu neučinil, že od posluchačů opatření a vyživení nebral; ale činil to proto, aby ho pomlouvatí nemohli, že by svých věcí pod evangelium hledal. **50)** *moci, o níž v. 6.* **51)** *víš v. 1.* **52)** *podrobil, t. v věcech spasitedlných.* **53)** *t. v věcech případných a na svobodě zůstávajících tak sem se k nim formoval, jak bych jim k spasení prospěl, jako když sem pro ně Timotea obřezati dal (Skut. 16, 3.), i vlasy svého nazarejství oholil (Skut. 18, 19. Item 21, 23.) a k těm podobné věci činil.* **54)** *t. pohanům Zákona Božího na dckách kamených sobě vydaného nemajícím.* **55)** *t. z strany ceremonií a rozdlů dnů, jimž konec učiněn.* **56)** *t. pohany.* To pak i tím způsobem apoštol činil, že ku pohoršení pohanů Tita obřezati nedopustil (Gal. 2, 3.), pokrmy jim obecně jedl i důvodů v svých kázáních ne z Písem svatých, jimž by se pohané smáli, ale z jejich knih vlastních užíval. Skut. 17, 28. Tit. 1, 12. **57)** *spasil.* **58)** *t. abych života věčného spolu s těmi, jimž evangelium káži, dojíti mohl.* **59)** *t. proč se o to hrdlo, zvlášt vy služebníci, hrubě sta-*

*ráte, ano i s pohoršením na posvícení modlářská chodíte a tak jiné v témž posilujete a ne raději se v středmosti, kteráž se i při závodnicích a bojovnících nachází, nalézati snažujete. Nebo že to napomenutí obzvláště k kazatelům se vztahuje, rozumí se z posledních slov v. 27. **60)** *t. kterýž nejprve doběhne.* Jako by tedy tak řekl: Jakož ne všickni ti, kteříž v závod běží, základ berou, ale sám toliko ten, kterýž by k cíli doběhl: tak také ne všickni ti, kteříž evangelium káží, užitku jeho neb odplaty věčného života důjdou, ale toliko sami ti, kteříž jiným kážíce, v pobožnosti do smrti pracovatí budou. Rozdlíl tedy jest mezi závodníky tělesnými a duchovními ten, že tělesný závodník toliko jeden bere základ, ale duchovní závodníci, kteříž nás buď dary převyšují, neb prvé k cíli života dobíhají, koruny v nebesích složené nám neuchvacují. **61)** *t. tak kažte i živi buďte.* **62)** *základ uchwátiti;* t. poněvadž ne všickni, kteříž evangelium káží neb je slyší, ale pobožní spasení budou; tou příčinou tak běžte, to jest kazatelé sami pobožní jsouce, tak kažte, a posluchači tak v pobožnosti prospívejte, abyšte k životu věčnému*

SVÁTOSTI. I. *Výstraha od hříchů Korintským od apoštola pod příkladem lidu Izraelského učiněná, v níž: Jedno: Příklad ten historickým způsobem vypisuje: Předně: Z strany dobrodiní Božských, tomu lidu učiněných, totiž že i oni oudové anobřz oteové církve byli, a zvláštní Boží ochrany okoušeli; jedněch a těchž svátostí jako i my užívali,*

27. Ale ⁶⁸ podmaňuji tělo své ⁶⁹ a v službu ⁷⁰ podrobuji, abych snad, jiným káže, sám nebyl ⁷¹ nešlechtný.

KAPITOLA X.

Napomíná, aby žádostem zlým nepovolovali, 9. na Krista nehřešili; 14. jsouce stolu Kristova účastni, nepříučastňovali se satanu, 23. a maličkým ku pohoršení nebyli.

Nechcít pak, abyšzte nevěděli¹, bratří, *že otcové naši všickni² pod oním oblakem †byli² a všickni moře přešli.

*Num. 9, 18. Deut. 1, 33. 2 Ezdr. 9, 12. Žal. 78, 14. Item 104, 39. †Exod. 14, 22.

2. A všickni³ v Mojžiše⁴ pokřtěni sou⁵ v oblance a v moři;

3. *A všickni⁶ týž pokrm duchovní⁷ jedli; Exod. 16, 18.

přijítí mohli. 63) zápasí, rytěřuje. 64) t. v pokrmích i nápojích; ovšem tedy vy máte se zdržeti od hříchů a od pokrmů modlám obětovaných, totiž abyšzte jich neužívali s pohoršením v smyslu pravém o těch věcech neutvrzených. 65) t. ale jako ten, kterýž jest jist hojnou odměnou. 2Tim. 1, 12. 66) šermují. 67) t. ne bez užitku, ale nepřítelů statečně přemáhaje a práci při dokonalejších i malých k jejich získání užitečně konaje, výš v. 20. 21. 68) skrocuji; t. pracemi duchovními i tělesnými, stravou skrovnou i častými posty atd. 69) t. zkázu přirozenou v mém těle přebývající. Řím. 7, 18. 70) poddávám; t. duchu svému Duchem Božím opravenému. 71) zavržený, Bohu nemilý.

1) t. proto, abyšzte posvěcení neb hodů modlářských, na něž s pohoršením mdlých chodíte i jiných hříchů svých, modlářství se obecně přidržejících, jménem křesťanským a užíváním svátostí nevymlouvali, ale na žalostný příklad lidu Božího hleděli, kteříž ne méně nežli vy měli se čím honositi, avšak když se také byli v hodování při svém modlářství a za tím v jiné hříchy vydali, mizerně zahynuli. 2) t. jímž je Bůh chránil. Exod. 13, 21. 3) t. netoliko věku dospělého, ale i dítky, bez nichž v takovém množství nebylo. 4) t. za času Mojžišova neb skrze Mojžiše a na ten způsob, aby Mojžiše i zákona jeho k Kristu vedoucího poslouchali. Podobně jinde praví: Uvěřili Hospodinu i Mojžišovi, t. uvěřili Bohu skrze Mojžiše mluvícímu. Exod. 14, 31. 5) oblakem a mořem, t. jíti to lidu Izraelského pod oblakem a přes moře bylo jemu místo křtu. Nebo jakož tu byla věc nebeská, totiž oblak k významování milosti a přítomnosti Boží, a zemská, to jest voda v moři jako dvě zdi stojící: tak při křtu, ano i při druhé svátosti jest jedna věc nebeská, totiž tělo Kristovo s svou zásluhou, kteráž se vyvoleným Božím skrze

tu svátost neb zevnitřní službu k duchovnímu skrze víru požívání podává i jeho oučastnost při nás ujišťuje (níž v. 16.) a druhá zemská, to jest živěl neb voda, kterouž služebník na svědectví odpuštění hříchů polévá. 1 Petr 3, 21. 2. Jakož ten oblak lid Izraelský od Egyptských odměšoval, tak i křest spasitelně přijatý křesťany od pohani odděluje. 3. Jakož ten lid přesed moře a tak přijav křest, hojnější skrze vydání Zákona vůli sobě oznámenou měl a k ostříhání jí zavázán byl; tak každý po přijetí křtu hojněji má býti v vůli Boží osvěcován a k novému životu přidržán. Řím. 6, 4. Gal. 3, 27. 4. Jakož oni neměli se nikdá přes moře zpátkem navraceti; tak není potřebí křtu svatého znovu opětovat, ale na tom sobě pochopitelně do církve uvedení náleží přestávati. 6) *jednotejný*, t. takovouž věc jako i nám křesťanům naše svátosti významávající, to jest těla Kristova na smrt vydaného a ukřižovaného podávající. Jako by řekl: Netoliko jako i my pokřtěni byli, ale i večere Páně a tak pokrmu duchovního našemu pokrmu podobného, anobřz téhož jako i my požívali. Nebo ačkoli mamy při svátosti my nejíme, avšak našich jako i jejich svátostí jest jediná pravda neb podstata, to jest jedné a též milosti věřícím a kajícím naše svátosti jako i jejich podávají a ujišťují, podlé čehož apoštol jména svátostí onoho starého lidu nám, našich pak svátostí jim přivlastňuje. Výš 5, 7. Filip. 3, 3. Kol. 2, 11. 7) t. mannu, věc duchovní a spasitelnou významávající a jí poskytující. Tu pak mannu duchovním pokrmem jako i vodu z skály duchovním nápojem nazývá, jelikož ty věci svátostí byly, a ne sám tělesný život sytily a napájely; ano i proto, že od Boha, jenž jest Duch (Jan 4, 24.), dávana byla a věci duchovní duchu lidskému od Boha opravenému, totiž Krista ukřižovaného s zaslou-

HŘÍCHOVÉ LIDU a pomst za ty hříchy na ně uvedených, t.: 1. Že sobě opatrování IZRAELSKÉHO. Boží zošklivili a nezřízeně o své břicho se starali. 2. Modlářství prodili, při němž posvěcení strojili, hry a tance spouštěli. 3. Smilství páchali, pro něž

4. * A všickni týž nápoj duchovní pili⁸. Pili zajisté z duchovní skály, kteráž za nimi šla⁹; ta pak skála byl Kristus¹⁰. Num. 20, 10. Zalm 78, 15.

5. Ale ne ve mnohých z nich zalíbilo se Bohu¹¹; *nebo¹² zhy-nuli na poušti. Num. 14, 35. Item 26, 65.

6. Ty pak věci¹³ ¹⁴ku příkladu nám se staly, abychom nebyli žádostivi¹⁵ zlého, jako oni žádali.

7. Protož nebudte modláři¹⁶, jako někteří z nich; jakož psáno jest: *Posadil se lid, aby jedl a pil, a vstali, aby¹⁷ hráli. Exod. 32, 6.

8. Aniž smilněme, *jako někteří z nich¹⁸ smilnili, a padlo jich jeden den † třímecítma tisíců¹⁹. *Num. 25, 4. 5. 6. atd. † Exod. 32, 27.

9. Ani pokoušejme Krista²⁰, *jako někteří²¹ z nich pokoušeli a od hadů zhnuli. Num. 21, 6. Moudr. 16, 5.

žením jeho, nejináče než jako naše svátost večeře Páně víru majícím, mocně podávala a ujišťovala. Dobřeť pak Kristus i s svátostí večeře své k manně jest připodobněn. Nebo jakož manna z milosti Boží a ne z lidské zásluhy dána byla, tak i Kristus. 1 Jan 4, 10. 2. Manna s nebe neb s oblaků zá-zračně přšela, tolikéž i Kristus od Otce s nebe přišel a divně nad běh přirozený lidské přirození přijal. 3. Manna byla čistá (Num. 11, 7.), též i Kristus jest nepoškvřněný. Izai. 53, 9. 4. Manna všechněm, jakž ji kdo potřeboval, zároveň dávána byla; podobně i Kristus ke všechněm věřícím přináleží. Jan 3, 15. 5. Manna musila mleta a tlučena býti (Num. 11, 8.); takť i to musilo se státi, aby Kristus ráčil za nás umřít. Luk. 24, 26. 6. Manna byla velmi libá a chutná (Num. 11, 8.); ovšem Kristus jest duši pobožné přechutný. 7. Manna po vjití lidu Izraelského do země zaslíbené přseti přestala (Jozue 5, 12.); tak podobně když se do nebe dostaneme, více svátostí jako i jiných služeb potřebovatí nebudeme, ale viděním tváří Boží syceni budeme. Žal. 17, 15. 8) t. posvátně. Viz níž 11, 26. 9) t. vodu, kteráž z skály po poušti tekla. Zalm 105, 41. 10) t. ta skála Krista vyznamenávala neb figurovala, i věřícím věci vyznamenané podávala a ji ujišťovala, podlé čehož, byvši sama v sobě tělesná, pro ty věci duchovní, duchu věřících čitelné a užitečné, duchovní nazvána byla od apoštola. Nazývat pak apoštol Krista podlé toho skálou, že jakož ta skála když v ní bylo udeřeno, hojnost vody vydala Exod. 17, 5. 6.), tak z Kristova boku pro-klaného krev vyplynula. Jan 19, 34. 2. Jakož z té skály voda vyšla všechněm ku potřebě jejich postačovala, tak krev Kristova dosta- tečná jest k shlazení všech hříchů. 1 Jan

1, 7. 3. Jakož nebylo více potřebí v skálu než jednou udeřiti, tak podobně nebylo potřebí Kristu než jednou umřít. Žid. 7, 27. Item 9, 26. 11) t. nic jim užívání svátosti bez pravdy enitřní neprospělo. 12) sou poražení, rozprostřeni. 13) t. ty pomsty Boží. 14) figura naše byly, t. zřetelný obraz pomst Božích před očima našima vymalovaly, jaké by na nás přišly, jestliže bychom podobně jako oni hřešili. 15) zlých věcí. Slova ta obrá- cena býti mohou buď na nezřízenou žádost masa, (o níž Num. 11, 4. atd. Zalm 106, 14.), buď raději na všechny další hříchy, kteréž summovně apoštol v jednom slovu zavřev, již dále po částkách rozbírá. 16) t. na posvěcení modlářská, jenž jsou veliká částka modlářství, nikoli nechodte, ani s pohoršením věci modlám obětovaných nejeste. Ten smysl že jest pravý, hned další slova toho potvrdují, v nichž se o onom posvěcení od lidu Izrael- ského učiněném zmínka světle činí. Exod. 32, 4. 5. 17) tancevali. 18) kurvili. 19) t. okolo třímecítma, anobř k čtyřmecítma tisícům. Nic pak toto Mojžíšovi svědčícimu, že jich pro ten hřích čtyřmecítma tisíců zemřelo, neodpírá. Num. 25, 9. Nebo Mojžíš v tom počtu větším i tento menší apoštoliv obsahuje. 20) t. své- volně se v hříchy pod zástěrou Kristovy známosti a křesťanské svobody vydáváním (níž v. 21. 22.), jakž to po hříchu mnozí činí, že pod evangelium svobodou křesťan- skou se chlubíce, v ty i jiné rozpustilosti se vydávají. Viz Deut. 6, 16. Mat. 4, 7. Jestif pak tuto patrný důvod Božství Kristova, že on jest dnes i včera a tentýž na věky zů- stává. Žid. 13, 8. 21) Jiní exemplářové mají: pokoušeli ho, t. Božího Syna, kterýž potom v přirození lidském jest nazván Kristus. Toho pak i tehdaž pokoušeli, když z pychu a buj- nosti o jeho opatrování pochybili. Zalm 78, 18.

I. K KORINTSKÝM.

SVÁTOST VEČERE PÁNĚ. hrozně poraženi byli. 4. Krista pokoušeli, pročez od hadů štípání byli. 5. Na Boha a jeho služebníky reptali, protože mizerně zlyhnuli. *Druhé:* Tentýž příklad k užítu Korintským obrací, a aby opatrně v svém povolání chodíce, jejich se neštěstím káli, k tomu jim věrně slouží: 1. Cílem těch pomst Božích na ten lid uvedených a v Písmích poznamenaných. 2. Nebezpečstvím těm, kteříž by v sebe doufali, nastávajícím. 3. Rozdílu činěním mezi jejich a jiných lidí pokoušením od ďábla původ majícím. 4. Zaslíbením ochrany a pomoci Božské v práci věrné, neboť Bůh: Pokoušeti jich nad možnost nedopustí, a aby nepadli, ku pomoci jim přispěje; pokušení jejich k šťastnému cíli přivede. — II. Závěrka výstrahy od modlářství učiněné, k níž se apoštol navrátiv: *Nejprvé:* Příčiny utíkání modlářství pokládá: 1. Účastnost Krista a církve, kteréžto účastnosti důvodem a svazkem jest užívání večere Páně, jako zase chození

10. Ani repcete, *jako i někteří z nich reptali²² a zlyhnuli od záhubce²³. *Num. 14, 36. 37.*

11. Toto pak všecko u figuře dalo se jim a napsáno jest k nampomenutí našemu, ²⁴kteríž jsme na konci světa.

12. A protože kdo se domnívá, že stojí²⁵, ²⁶hledíž, aby nepadl.

13. Pokoušení vás nezachvátilo, než lidské²⁷; *ale věrnýť jest Bůh, kterýž nedopustí vás pokoušeti nad vaši možnost; ale způsobíť spouštěním také i ²⁸vysvobození, abyste mohli snésti.

Vjš 1, 9. 1 Tes. 5, 24.

14. Protož moji milí utíkejtež modlářství²⁹.

15. Jakožto opatrným mluvím; vy sudte, co pravím.

16. Kalich ten dobrořečení³⁰, totiž kterémuž dobrořečíme, zdaliž³¹ není ³²společnost krve Kristovy? A chléb ten, kterýž lámeme³³, zdaliž není společnost těla Kristova³⁴?

atd. 22) t. na Mojžíše a na Arona, zoškli-više sobě zemi zaslíbenou (Num. 14, 36. 37.), a pomsty Boží na rotu Chóre, Dátanovu a Abironovu uvedené viděvše, jichž příčinu na Mojžíše a Arona svěsti chtěli. Num. 16, 41. Po dneš ne jedni na služebníky s oněmi učedlníky Páně (Jan 6, 60.) repci. Viz podob. Mat. 11, 6. 23) t. zmordování sou od anděla. 24) na kteréž koncové světa ubíhají; t. kteréž jsme na světlě v časích nejhorších, v nichž podlé Kristova i apoštolů předpovídání všecko zlé mělo se rozmnožiti. Mat. 24, 12. Luk. 17, 26. 27. 1 Tim. 4, 1. atd. 2 Tim. 3, 2. atd. 2 Petr 3, 3. 25) t. vysoce o sobě smyslí, že jest tak osvícený a stálý, aby se mohl bezpečně v jakoužkoli rozmařilost těla vydati, neb s modláři tovaryšiti a k jejich službám choditi i bez urážky svědomí svého jich užívati. Neboť tu o bezpečnosti ducha z pravého doufání v Boha (jakáž byla při apoštolu, Řím. 8, 38.) pocházející a o důvod vyvolení se starající (2 Petr 1, 5.) nic nemluví; ale ukazuje, že užívání od nich věci modlám obětovaných z vysokomyslnosti svůj původ mělo. 26) necht' hledí; t. aby své víry domněle, jako na skálu vsatý, nestratil. Luk. 8, 13. Nebo sic jinak toho, kdož věří právě, žádný z rukou Bohu nevytrhne (Jan 10, 29.), aniž on jemu k ztracení zblouditi dopustí. 1 Jan 3, 9. 27) t. jakéž lidé mohou snésti a kteréž od lidí svůj původ má, jako jsou ne-

návisti od světa a protivensství pro čisté náboženství. Aneb raději jakéž pokušení z těla zkaženého pochází a v jakéž se i lidem pobožným uběhnouti nahází. Jako by tedy řekl: Ač ste koli pro zalíbení se modlám a bazeň jich v tom se jim propůjčili, abyste s nimi věci modlám obětované jedli, avšak to z mdloby těla vašeho šlo, a nic se tu nestalo, čehož by se i jiným svatým lidem nahodilo, protože nic o odpuštění hříchů nepochybující, pokání činite a na budoucí čas stálejší buďte. 28) zniknutí; t. z pokušení. 29) t. jehož nemála jest částka hodování s modláři při jejich posvíceních. Vjš v. 7. 30) t. při jehož užívání sobě dobrodiní Božská skrze usmrcení Krista vyvoleným stalá s díky činěním připomínáme (níž 11, 25.) a z nich Bohu děkujeme, nýbrž kterýž podlé nařízení Kristova (Mat. 26, 26.) od obecného nápoje k zvláštní potřebě s modlitbami a smyslu pravého vysvětlováním k vděčnému užívání obracíme neb posvěcujeme. 31) t. podlé vašeho vlastního smyslu a vyznání. 32) obecnství, obcování; t. zdaliž společné užívání svátosti těla a krve Páně není jistým znamením toho, že věřící a kající v zasloužení Kristovu krví jeho způsobeném a tak ve krvi jeho díl a spolek mají i s sebou se vespolek jednotí? anobř skrze tu služebnost milost Boží sobě podanou berou a tak ne samo prosté znamení přijímají, ale v došlé

MODLÁŘSTVÍ. po posvíceních jest jistotou přiúčastňování se k modlárství, jakž toho obého potvrzuje příkladem lidu Izraelského, v. 18. 2. Odpor mezi modlárstvím a Bohem; takový že žádný i Božím ctitelem i modlářem býti nemůže, nýbrž vyloučením a zastáváním svého modlárství Boží hněv proti sobě vzbudí. *Druhé:* Otázkám některým vstříc vychází: *Předně:* Z strany masa modlám obětovaného, jako: 1. Proč by ho nejedli, poněvadž všelijakých pokrmů jest svoboda užívati? Na to odpovídá, že ta svoboda jest obmezená povinnostmi tou, aby šetřil mdlých, jinak v nesvobodu se obrací. 2. Co pak činiti,

17. Poněvadž jeden chléb, jedno tělo mnozí jsme; všickni zajedné jednoho chleba³⁵ účastni jsme.

18. Pohleďte³⁶ na Izraele podlé těla³⁷; zdaliž ti, kteříž jedí oběti, nejsou účastníci oltáře³⁸?

19. *Což tedy dím? že modla jest nětco? aneb že modlám obětované nětco jest³⁹? Nikoli. *Výš 8, 4.*

20. Ale toto pravím, že což obětují pohané, *ďáblům⁴⁰ obětují a ne Bohu; nechtěť bych pak, abyšte vy byli účastníci ďáblů. *Deut. 32, 17.*

Zalm 106, 37. Baruch 4, 7.

21. Nebo nemůžete⁴¹ kalicha Páně⁴² píti i kalicha ďáblů⁴³; nemůžete⁴⁴ účastníci býti stolu Páně i stolu ďáblů.

22. Čili⁴⁵ k hněvu popouzíme Pána? zdali silnější jsme nežli on?

23. *Všecko mi sluší, ale ne všecko⁴⁶ jest užitečné; všecko mi sluší, ale ne všecko vzdělává. *Výš 6, 12.*

24. Žádný nehledej svých věcí⁴⁷, ale jedenkaždý toho, což jest⁴⁸ bližního.

milosti se ujišťují, a protož s modláři společností míti nemají. **33)** *t. příkladem Kristovým (Mat. 26, 26.) k vyznamenání jeho přebolestných utrpení a toho, že věrní a vyvolení tím, což jest v něm dobrého složeno, podělování bývají. Podlé čehož apoštol o chlebě večere Páně praví, že jest tělo Kristovo, kteréž se za nás láme (níž 11, 23.), a Kristus Pán na svědectví své účastenosti velí kalich bráti a jej mezi sebou dělití. Luk. 22, 17. 34)* *t. znamením a svědectvím při věřících a kajících jistým, že společnost v těle Kristově mají; pročez Damascenus o té svátosti napsal: Slove obcování, proto že skrze ni Kristu obcováme a vespolek se jednotíme. Jako by tedy řekl apoštol: Zdaliž svátost večere Páně není mocným Božím prostředkem, skrze něž on věřícím a kajícím hříchů odpuštění tělem Kristovým způsobeného podává i utvrzuje? Podobně evanjelium, Řím. 1, 16. 35)* *účastenost béřeme, t. té společnosti své, neb toho, že my všickni věřící rozdílného stavu, věku a povolání i daleko od sebe vzdálení jedno tělo jsme, a jakž z mnohých zrn jeden chléb učiněn bývá, i my za jednoho člověka spojení sme a k svatému tovaryšství tomu přináležíme (Podob. níž 12, 12. Efez. 4, 4. Item 5, 23.), tento důvod máme, že jednoho chleba posvátného s vděčností požíváme, kterýž nám ten chléb podstatný a život dávající (Jan 6, 33. 51.) nejen vyznamenává, alebrž nám ho podává. Nebo jakož znamení bývá,*

když čeládka k jednomu stolu chodí, že jsou jednoho Pána čeledínové: tak když spolu k stolu Páně jdou věřící, v tom se utvrzují, že jsou jednoho Pána služebníci, jediným tělem jeho vykoupeni a jedinou krví jeho zaplacení i k jedinému tělu jeho duchovnímu, jenž jest svatá církev, připojení. **36)** *t. bedlivě posuďte. 37)* *tělesného, t. kterýž se ještě obětmi a ceremoniemi tělo a ne duši posvěčujíctmi (Žid. 9, 10. 13.) zaměstknává, neb rodem těla honosí. 38)* *t. všeho náboženství a služeb, kteréž na tom oltáři konány bývají. Jako by tedy řekl: Vy Korintští nemohli byšte pro svědomí s Židy již více obětí k lehkosti Kristu obětovati, i pročez tedy ovšem v ošklivost neběřete obětí obětovaných od pohanů modlárstvím zprzněných? 39)* *t. nětco obzvláštního pro to obětování. 40)* *t. podlé toho, že těch bohů jejich smyšlených žádných není a Boha pravého neznají, protož v těch modlách ďáblu počtu konají. Viz podob. Lev. 17, 7. 41)* *t. s dobrým svědomím Bohu příjemně a sobě užitečně. Nebo sic jinak rozumí se, že Korintští k večeri Páně chodili, avšak služeb modlářských také neopouštěli. 42)* *t. nařizeného ode Pána, aneb kterýž ke cti Kristu Pánu pít bítí má. 43)* *t. kterýž pohané ku poctivosti ďáblům pili, domnívajíce se, že to ke cti svým bohům činili. 44)* *obcovati, t. hodím Páně aneb počt a služeb, kteréž jemu za jeho stolem konány bývají, užívati. Podobně hned o stolu ďáblovu. 45)* *dráždití*

X.

I. K KORINTSKÝM.

POHORŠENÍ bylo-li by takové maso mezi jiným prodáváno? Na to dí: Aby je kupovali MDLÝCH. a jedli. Při tom ukazuje: Jak to činíť mají? Proč? 3. Co pak, jak se chovali, byli-li by pozváni od nejednomyslných? Tu radí: Šli-li by, aby krmě všelijaké bez rozpakování jedli; měli-li by sobě od neosvícených v věcech případných návštějí dané, že ti pokrmové sou modlám obětovaní, tedy aby jich nejedli, proto: 1: Aby mdlého svědomí neurazili. 2: Křesťanského náboženství v zlou pověst neuvedli. 3: Příčiny k rouhání se Bohu, kterýž je i od činění rozdílu v pokrmech vysvobodil, někomu nedali. *Potom:* Z strany všelijakých jiných předsevzetí, a tu ukazuje: 1. Že jich eřl býti má: Boží sláva; vzdělání bližních, a to nejednomyslných u víře i jednomyslných. 2. Že se k tomu příkladem jeho ponoukati mají, při čemž souditi: 1: Co on činil? 2: Komu? 3: Proč? 4: Pokud následován býti má?

25. Všecko, což se v masných krámích prodává⁴⁹, jezte⁵⁰, nic se⁵¹ nevyptávájíce pro svědomí⁵².

26. *Nebo Páněť jest země⁵³, i plnost její⁵⁴. *Exod. 19, 5. Deut. 10, 14. Žalm 24, 1. Item 50, 12. Jer. 27, 5.*

27. ⁵⁵Pozval-liť by vás pak kdo z nevěřících⁵⁶, a chcete jíti⁵⁷, vše což koli bylo by vám předloženo, jezte, nic se nevyptávájíce pro svědomí⁵⁸.

28. Pakli by vám někdo⁵⁹ řekl⁶⁰: Toto jest modlám obětované, nejzte pro toho, jenž oznámil, a pro svědomí⁶¹. Páněť zajisté jest země, i plnost její⁶².

29. *Svědomí pak pravím ne tvé, ale toho druhého. Nebo proč by měla svoboda má⁶³ ⁶⁴potupena býti od cizího svědomí?

30. *A poněvadž já⁶⁵ s díkůčiněním požívám, proč mi se rouhají příčinou toho, z čehož já díky činím? *Výš 8, 7. Skut. 27, 35. Řím. 14, 6.*

31. *Protož buďte že jíte, neb pijete, aneb cožkoli činíte, všecko k slávě Boží činite. *Kol. 3, 17.*

32. *Bez úrazu buďte⁶⁶ i Židům, i Řekům, i církvi Boží. *Řím. 14, 13. 2 Kor. 6, 4.*

33. Jakož i já ve všem⁶⁷ ⁶⁸libím se všechněm, nehledaje v tom svého užitku ale mnohých, aby spasení byli.

34. ⁶⁹Následovníci* moji buďte, jako i já Kristův. *Výš 4, 6. Filip. 3, 17. 1 Tes. 1, 6. 2 Tes. 3, 9.*

chceme, na vzdoru něco činiti; t. zlehčováním sobě hřichu mrzutého modlářství i jiných mnohých a též chození po posvíceních. 46) prospívá. Viz výš 6, 12. 47) se škodou bližního a zvláště duše jeho. 48) Ř. druhého. 49) t. jaké koli i modlám obětované maso. Nebo svědčí svatý Augustýn na epístolu k Římanům, že mezi pohany, což po obětování masa zbývalo, to se k ruce kněžím prodávalo. 50) t. můžete s dobrým svědomím jísti, toliko mdlých v tom šetřte. 51) nerozsuzujíce, nerozpakujíce, t. jest-li modlám obětované čili není. 52) t. můžete-li to s dobrým svědomím jísti. 53) t. všecko na zemi k užívání lidem ode Pána jest stvořeno. 1 Tím. 4, 4. 54) viz Žalm 24, 1. 55) povolal-li by, t. do domu svého při svých slavnostech, jakž obyčej byl z obětí kus nějaký domů přinášeti a hody strojiti. 56) t. z těch, kteříž nejsou křesťanského ná-

boženství. 57) t. bedlivě se na to rozmyslíce, bylo-li by s vzděláním jejích, jakž i Kristus Pán stolival s publikány, hledaje příčiny k ziskání jich. 58) viz výš v. 25. 59) t. z křesťanů ještě mdlých. 60) t. chťje vás od užívání věci modlám obětovaných odvěsti. 61) t. abyšte svědomí jeho neurazili. 62) t. byl se pak od masa modlám obětovaného zdržel, však ještě na světě hojně jest jiných pokrmů, kterýchž bez pohoršení můžeš užívat. 63) t. mně od Krista daná, abych mohl užívat jakýchž koli pokrmů. Mat. 15, 11. 64) na zlou stranu brána; t. proč nemám pomlčeti s svou svobodou? 65) z milosti (Boží), t. poněvadž mne Kristus netoliko z zlořečenství Zákona vysvobodil, ale i právo jakýchž koli pokrmů užívati dal, proč já, moha jiné krmě jísti, mám jedením masa modlám obětovaného příčinu ku pomlouvání sebe a Božího do-

SLUSNOST OĎEVU. I. *Napomenutí obého pohlaví k chození v cĎevu slušném do společného shromáždění, při čemž souditi sluší to tré: Jedno: Přístup k tomu napomenutí učiněný, v němž viděti, co a proč při Korintských chválí. Druhé: Věci, jimiž slouží: Předně: Pohlaví mužskému, aby hlav při službách nepřikrývali neb nezastírali: 1. Na znamení toho, že podle Božího nařízení jsou přednější nežli ženy. 2. Proto, že i samo přirození to míti chce, v. 13. Potom: Pohlaví ženskému k přikrývání hlav při službách: 1. Pro uvarování se neslušnosti, již i přirození odpirá; podobně níž v. 13. 2. Na znamení*

KAPITOLA XI.

Jak by se poctivě a slušně v společných shromážděních ženy i muži míti měli, učí; 16. tresce z nezpůsobu při užívání večere Páně 33. a zase je napravuje k tomu, což mezi nimi prvé byl nařídil.

Ghválímť pak vás, bratří, že všecky věci¹ mé v paměti máte, a jakž sem vydal vám, ustanovení² ³ zachováváte.

2. Chcť pak, abyšte věděli, že všelikého muže hlava jest Kristus⁴, a *hlava ženy muž⁵; hlava pak Kristova⁶ Bůh. *Efez. 5, 23.*

3. Každý muž⁷ modle se aneb prorokuje⁸ ⁹ s přikrytou hlavou, ohyžďuje hlavu svou¹⁰.

4. Každá pak žena modleci se aneb prorokující¹¹ s nepřikrytou hlavou, ohyžďuje hlavu svou; nebo jednotejná věc jest, jako by se oholila.

5. Nebo¹² nezavíjí-liť se žena, nechažť se také¹³ ostříhá; pakli jest¹⁴ mrzká věc ženě oholiti se neb ostříhati, nechažť¹⁵ se zavíjí.

broditi dávatí? 66) *t. pohoršení nedávejte.* 67) *t. v tom, což na svobodě každému zůstává, aby toho ostříhal neb nechal. Vjš 9, 20. 22.* 68) *t. usiluj se líbiti.* 69) Jiní od toho verše začínají kapitolu další.

1) *t. všecko, čemuž sem vás učil.* 2) *t. vztahující se k vzdělání dobrého řádu v svatých shromážděních, kdež se všecko slušně a řádně diti má. Níž 14, 40.* Nebo apoštol čtyřmi kapitolami dalšími již až do patnácté vzdělává mezi Korintskými řád při oĎevu, při večeri Páně a při užívání úřadů církevních i darů Božích. 3) *držte.* 4) *t. jako Bůh a prostředník v našem přirození zjevený.* Nebo ten něčí hlavou slove, kterýž pod mocí svou jiné oudy má, kteříž jeho slávu rozmnožovati povinni jsou. Jako by tedy řekl: Kristus nejdůstojnější jest nade všecky pohlaví mužského, tak jako hlava nejpřednější jest v těle mezi jinými oudy, podle čehož jej prvorozeným mezi bratřími Písma svatá nazývají. Řím. 8, 29. 5) *t. podle toho, že zde na světě mužské pohlaví přednějším místem nežli ženské jest od Boha poctěno, tak aby zvláště manželé manželék svých vůli pod mocí svou měli (Gen. 3, 16.) a je jako hlava oudy nižší rozumně řídili i opatrovali.* 6) *t. z strany našeho člověčenství, v němž se on pravý Bůh a prostředník zjevil.* Cíní pak tuto zmínku apoštol o Kristu pro snadnější mezi Korintskými rotníky dobrého řádu vzdělání. Nebo

poněvadž Kristus k jisté hlavě příslušel, ovšemť Bůh jiné v řád uvedené míti chce. 7) *modlitby čině.* 8) *t. kázání čině, aneb vykládání řeči prorockých poslouchaje.* Nebo to prorokování i na kázání kazatelů i na poslouchání posluchačů se vztahuje. Tak se podobně o králi Šalomounovi a jeho lidu praví, že obětovali, t. těm službám přítomní byli a jich užívali, ješto sic jinak sami kněží povinnost oběti obětovati měli. 3 Král. 8, 62. 9) *(nětco) na hlavě maje.* 10) *t. sám sobě tím přikrýváním hlavy anobřz Kristu, kterýž jej předností nad ženské pohlaví poctil, lehkost činí, když se tak jako o tu prvotnost a svobodu, jejíž znamením odkrytá hlava býti měla, jako nevďěčný připravuje a hlavy přikrýváním v poddanost vvozuje.* 11) *t. kazatele poslouchající a v myslí své jeho kázání rozjímající a tak jako s ním kázáči.* Nebo sic jinak ženskému pohlaví Duch Páně v shromáždění mlčeti poroučí. Níž 14, 34. 1 Tim. 2, 12. A ačkoli Bůh některé z ženského pohlaví k prorokování neb k kázání zvláštním způsobem nastrojoval, čehož příklad při Marii, sestře Mojžíšově (Exod. 15, 20.), Deboře (Judik. 5.), Anně, matce Samuelově (1 Král. 2.), Chuldě (4 Král. 22, 14.), Anně vdově (Luk. 2, 36.) a oněch čtyřech deerách Filipových (Skut. 21, 9.), však tuto apoštol ne o tom píše, což zvláštním a neobyčejným způsobem Bůh činí, ale o tom, což se již známým způ-

SLUŠNOST poddanosti mužům, již apoštol potvrzuje předkládáním toho, kdy sou a z čeho i k jakému cíli ženy stvořeny. 3. Pro přítomnost andělskou, při němž apoštol tomu vstříc vychází, aby se muži nad ženské pohlaví nemírně nevyvyšovali a ony se pro své podmanění mužům nekormoutily. *Třetí*: Závěrku toho napomenutí. — II. O svátosti večere Páně, a tu apoštol: *Nejprvé*: Korintské z některých nezpůsobů tresce,

6. Mužť nemá¹⁶ zavíjeti hlavy, *jsa obraz a sláva Boží¹⁷; ale žena jest sláva¹⁸ mužova. *Gen. 1, 26. Item 5, 1. Item 9, 6. Moudr. 2, 23. Efez. 4, 24. Kolos. 3, 10.*

7. Nebo není muž z ženy, ale žena z muže¹⁹.

8. Není zajisté muž stvořen pro ženu²⁰, ale žena pro muže²¹.

9. Protož máť žena míti²² obestření na hlavě pro anděly²³.

10. Avšak ani muž není bez ženy²⁴, ani žena bez muže²⁵, v Pánu²⁶.

11. Nebo jakož žena jest z muže, tak i muž skrze ženu; ²⁷všecky pak věci z Boha.

12. Vy sami mezi sebou suďte, sluší-li se ženě ²⁸s nepřikrytou hlavou modliti Bohu?

13. Zdaliž vás i samo přirození²⁹ neučí, žeť jest ohyzda muži míti dlouhé vlasy³⁰?

14. Ale ženě míti dlouhé vlasy ³¹poctivé jest. Nebo vlasové ³²k zastírání dány sou jí.

15. Jestliže pak komu se vidí neústupným býti³³, myť takového³⁴ obyčeje nemáme, ani ³⁵církev Boží.

sobem v církvi dítí má. 12) neobestřela-liť by (hlavy.) 13) oholí. 14) neslušná. 15) (hlavu) obestře, přikryje. 16) zastírati, přikrývati. 17) t. podle toho, že jest netoliko nad jiná všechna na světě stvoření ale i nad pohlaví ženské v největší důstojnosti a moci postaven. Podob. jako sám Bůh v nebi i na zemi místo má největší a nejdůstojnější. Nebo se tu o prvotnosti mužů a ne o tom obrazu, k němuž sou i ženy na počátku stvořeny, vypravuje. Protož muži mají té přednosti nepřikrytou hlavou znamení na sobě pronášeti. 18) muže; t. podle toho, že jest mu v poddanost uvedena. Nebo jakož veliká jest sláva té vrchnosti, kteráž pod svou mocí lidi bohaté a slavné má, tak jest to muže veliká čest, že jest mu žena v poslušnosti podrobena, jsuc k obrazu Božímu stvořena, protož na znamení té poddanosti hlavu přikrytou neb zavítou míti má. 19) muž není z ženy stvořen, ale žena z žebra jeho. Gen. 2, 22. 20) t. aby jí jako své paní sloužil a poddán byl. Nebo sic jinak muži jsou povinni o duše i těla žen pečovati. 21) t. aby jej jako Pána svého příkladem oné Sary a Rebeky náležitě ctíla (1 Petr 3, 6. Gen. 24, 65.) a jeho pomocnicí byla. Gen. 2, 18. 22) Ř. moc; t. rouchu neb roušku, kteráž jest znamením toho, že jest žena v moc a v poddanost mužů uvedena. Ješto sic jinak když by nezavíjením hlavy muži se rovnala, tím by toho, že se jemu z poslušnosti proti

Božímu učení (1 Tim. 2, 12.) vytahuje, dokazovala a tak jej hlavou svou zohyžďovala. 23) t. aby těch duchů čistých, řád a slušnost milujících, nějakou neslušností neurazily. J. to slyší na služebníky církve, anděly v Písmích nazvané (Mal. 3, 1.), jichž se ženskému pohlaví jakož jinde tak i v svatých shromážděních ostýchati náleží. J. to obrazení na ďably, kteříž z neošetření aneb přílišného se ustrojení ženského pohlaví i v svatých shromážděních zlou žádost mužskému pohlaví v mysl vstřelují a tak z domu Božího dům nevěstčí učiniti usilují. 24) t. zplozen býti nemůže, a protož ženského pohlaví zlehčovati a nad ním tyranství provozovati nemá. 25) t. nemůže býti zplozena, ani nějak ochraňována; a protož uvedení sebe v poddanost muži těžce nésti a nad tím navítkati nemá. 26) t. takové oběho toho pohlaví spojení i vykoupení nestalo se bez Krista Pána. 27) všechno. 28) nezavíté. 29) t. sám soud a rozum přirozený. 30) t. podle způsobu Řeků. Nebo žeť není všelijak neslušné dlouhých vlasů mužům nositi, pojišťuje toho zákon Boží o Nazarejských vydaný. Num. 6, 5. 31) sláva jest. 32) k obestření, t. aby je přikrývala. Aneb za obestření, místo obestření, t. aby i ti vlasové jako nějaká roucha dlouzí poskytlí toho, že pohlaví ženské má hlavu obestřiti neb zavíjeti. 33) t. žádostivým vždycky, buď jak buď, svou provestí. 34)

VEČEŘE jako: 1. Že společně k stolu Páně nechodili, o čemž apoštol sobě oznámené měl, tomu věřil, prohlédaje jakož na to, že vždycky v církvi koukol býval, tak i na PÁNĚ. cíl kacířstva. 2. Že se v hodování pro večeři Páně s potupou chudších vydavše, formu nařízení té svátosti změnili, i s jejím cílem se chybili. *Druhé:* Pro napravení Korintských ustavení té svátosti připomíná, v němž se vypravuje: 1. Kdy, od koho i komu jest ustavena? 2. Jakým způsobem? 3. Co s ní a k jakému cíli činěno býti má? *Třetí:*

16. Tyto pak věci ³⁶ předkládaje, nechválím toho, že ne k lepšímu ³⁷ ale k horšímu ³⁸ se scházíte.

17. Nejprvé zajisté když se scházíte do shromáždění, slyším, že jsou ³⁹ roztržky mezi vámi; a ⁴⁰ poněkud tomu věřím.

18. *Neboť musejí ⁴¹ i kacířstva mezi vámi býti, aby ⁴² právě pobožní zjevení byli mezi vámi ⁴³.

1 Jan 2, 19.

☞ zelený
čtvrtek.

19. Když tedy tak se scházíte vespolek, tot není večeři Páně jísti ⁴⁴;

20. Poněvadž jedenkaždý nejprv s jídlem večeře své ⁴⁵ se uspíší ⁴⁶; a tu někdo lační a jiný se ⁴⁷ přepil.

21. A což pak domů nemáte k jídlu a ku pití ⁴⁸? čili ⁴⁹ církev Boží tupíte a zahanbujete ty, kteříž nemají pokrmů? Což vám dím? chváliti budu vás? v tom jistě nechválím.

22. Já zajisté přijal sem ode Pána ⁵⁰, což i vydal sem vám, *že Pán Ježíš v tu noc, v kterouž zrazen jest, ⁵¹ vzal chléb;

Mat. 26, 26. Mar. 14, 22. Luk. 22, 17.

23. A díky činiv ⁵², lámal a řekl: Vezměte, jezte ⁵³; to jest tělo mé, kteréž se za vás láme ⁵⁴; to činite na mou památku ⁵⁵.

24. Takž i kalich ⁵⁶, když povečeřel, rka: Tento kalich jest ta nová ⁵⁷ smlouva v mé krvi; to činite kolikrát koli pítí budete, na mou památku.

nezvyklí sme tomu. 35) církve, zborové. 36) v známost uvodě, t. což dále předkládati budu o roztržitosti a stkvostnosti neb nestřednosti, kteráž se mezi vámi nachází při užívání večeře Páně. 37) t. ne k vzdělání sebe i jiných v pravé pobožnosti. 38) t. k kažení jedni druhých neb proti sobě se rocení, jakž hned sám apoštol to vykládá. 39) sekty, roty; t. ty, o nichž výš v kap. 1, 12. a níž v této kapitole, v. 20. 21. 40) s částky. 41) t. podlé toho, že lidé jsou ke zlému schopní a ďábel nedříme, ale koukol do církve rozsvívá. Viz Mat. 18, 7. 42) Ř. zkušení; t. praví křesťané. 43) t. aby vědomo bylo, kteří z vás víru pravou mají a jsou pobožní. To pak ku potěšení věrným slouží, že Bůh i toho, což jest samo z sebe zlé, t. kacířstva k dobrému jejich užívati ráčí. Podob. Řím. 8, 28. 44) tak se tedy scházeti, není večeři Páně jísti; t. ode Pána a na památku Páně ustavenou. Užívání pak té večeře Páně apoštol Korintské podlé toho odsuzuje, že oni při ní způsob a úmysl i cíl nařízení Kristova pozměnili. 45) t. kterouž tím jménem přiodíváte, že ji proto strojíte, aby znamením byla společného milování a lásky, podlé čehož ji Agapas na-

zýváte (viz Judas v. 12. Tertull, in Apologetico); avšak tomu skulkem, t. jedněch proti druhým se rocením, odpíráte. 46) nečekaje na jiné a zvláště chudé. 47) přepil. 48) t. tělesnému. Jako by řekl: Což nevíte, že se při posluhování tělem a krvi Páně ne tělo, ale duch sytí? a protož nechť ani ty hody, kteréž Agapas nazýváte, místa v církvi nemají. (Níž v. 34.) 49) zboru Božího málo sobě vážíte? t. neočekávajíce s jídlem lidí chudých, oudů Kristových k zboru Božímu také přináležejících. 50) t. byv od něho zázračně povolán a do třetího nebe vtržen. 2 Kor. 12, 2. 51) vezma. 52) t. Otci nebeskému z vykoupení lidského pokolení, kteréž se hned státi mělo. 53) t. na svědectví toho, že mé zasloužení věrou běřete i jeho požíváte a tak mne v sobě přebývajících máte. Jan 6, 56. 54) t. kteréž po malém času bude jako polámano, to jest ukřižováno a zamordováno i věřícím k užívání dáno (viz výš 10, 16.). Nebo ačkoli v těle Kristově ani kost není zlámána (Jan 19, 33. 36.), avšak tělo jeho jest bodeno, hřebíky probíjeno, od duše odděleno a jako na dvě rozloženo. 55) t. té svátosti užívajíce, všecko to, co sem já vám svými

VEČEŘE PÁNĚ. Hodujícím za stolem Páně dvoje naučení dává: *Předně*: Aby se zkušovali, a tu souditi náleží: 1. Kdo má to činiti? 2. Jak a čeho při sobě vyhledávati? 3. Proč? Pro uvarování se lehkosti Kristovu tělu činění; pro ujiti metel Božích,

25. Nebo kolikrátž byste koli jedli chléb tento⁵⁸ a kalich tento pili, smrt Páně zvěstujte⁵⁹,⁶⁰ dokavadž nepřijde.

26. A protož kdo koli jedl by chléb tento a pil kalich Páně nehodně⁶¹, vinen bude tělem a krví Páně⁶².

27. Zkusiž tedy sám sebe člověk⁶³ a tak chléb ten jez a z toho kalicha pí.

28. Nebo kdož jí a pije nehodně, odsouzení sobě jí a pije⁶⁴,⁶⁵ nerozsuzuje těla Páně.

skutky a zvláště smrtí svou dobrého způsobil, sobě připomínejte a za to Otcí mému i mně díky vděčně vzdávejte. **56)** *t. vzal. 57)* zákon, kšaft, úmluva, skrze mou krev; t. způsobena a utvrzena. Ta pak smlouva mezi Bohem a věřícími učiněná (Jer. 31, 33.) nazývá se novou pro Krista nového prostředníka, kterýž jí svou krví způsobil, obnovil i utvrdil a na srdci lidu Duchem svým napsal. **58)** *t. netoliko vy Korintští, ale i jiní do skonání světa věřící.* Tu pak svátost nazývá chlebem pro ukázání toho, že chléb i po svém posvěcení chlebem bez proměnění podstaty zůstává: tak jako v ráji strom života byl pravým stromem; duha pravou duhou; obřezání těla pravou obřízkou; skála na poušti pravou skálou; manna pravou mannou; beránek velikonoční pravým beránkem; krev červené jalovice pravou krví; voda při křtu jest pravou vodou. **59)** *t. s důležitým to vyznávejte a osvědčujte, že v Kristově smrti své všechno dobré znáte i věrou požíváte.* **60)** *až i přijde (Pán.)* **61)** *t. neodlehčete a ne s takovou vážností a připravením se k tomu, jakž by slušelo.* Jest pak dvoje nehodnost: Jedna zatracením nevěřících a nekajících, o nichž tuto nie nemluví. Druhá vyvolených, při nichž z přelstění dábelského a zkázy těla mnozí se nedostatkové nalézají a často jináče svátostí užívají, nežli užíváno býti má, jakž to Korintští činili, když ceremonie při té svátosti ne jedny změnili a jiné k ní přidali i v roztržky se a v hodování vydali, podlé čehož užívání večere Páně odsouzeni byli, viz v. 19. **62)** *t. potupu neb lehkost tělu Páně učiní a pomsty Boží sobě zaslouží.* Nemůžet pak to odtud jíti, že by i bezbožní tělo Kristovo jedli a krev jeho pili, nebť ono nejinými ústy než věrou jedno býti může, pročž Kristus Pán jednu a touž věc někdy věřením v sebe, někdy jedením těla svého nazývati ráčí. Jan 6, 47. 56. Bezbožní pak těch úst, jenž jest víra pravá, nemají a tak ani Krista nepožívají. Nad to tělo Kristovo užitečné nemůže než užitečně, totiž s užitkem života věčného, vždycky jedno býti (Jan 6, 51.), ale bezbožní věčného života nemají. Odkudž

se rozumí, že oni při užívání svátosti, jakž svatý Augustýn dí, jedí toliko chléb Páně, ale nejedí chleba Pána. Avšak ne samým těm žvlům ale více Kristu lehkost činí, pročž jeho tělem a krví vinni bývají; tak podobně jako kdyby někdo obraz královský nečistotami zmazal, pečet jeho sfašoval neb na jeho korunu plil a po ní nohama šlapal, ten by ne tak dalece obraz královský neb pečet jeho a kamení drahé, z něhož by koruna udělána byla, jako jeho velebnost královskou zlehčil a podlé toho v jeho trestání uběhl, byť se krále ani prstem nedotkl a nikdá svými očima neviděl. Aniž ten odpor co platí: Jestližeť sou vinni tělem a krví Páně, tedyť jisti je musejí. Nýbrž proto sou vinni, že Krista a milosti jeho skrze tu službu sobě podaného pro svou nevěru nepřijímají, ale krev jeho drahého vážení hodnou potlačují. Takt apoštol i jinde o lidech nevážných píše, že Syna Božího pošlapávají a Duchu milosti potupu neb posměch činí (Zid. 10, 29.), ješto oni ho v sobě nikdy neměli, nemají, ani nepožívají. Svědčí též i o těch, kteříž se převracejí, že Syna Božího znovu křičují (Zid. 6, 6.), ješto ho nikdá ani neviděli a nevidí. A podobně v této kapitole apoštol (výš v. 6.), slouže mužům k tomu, aby v shromážděních svatých hlavy nezastírali, ukazuje toho příčinu takovou, že jsou Boží sláva, odkudž to jde, že by slávy Bohu ujímali, jestliže by to činili, byť pak na Boha nějak tělesně nesáhali a z majestátu jeho neshazovali. Z toho tedy viděti se může, že ta potupa a lehkost, kteráž se svátostem nehodným jich užíváním děje, ne tak dalece na svátosti, jako na tu věc, kterouž ony vyznamenávají a podávají, se vztahuje. **63)** *t. 1. U víře a smyslu jejím a zvláště o večeri Páně. 2 Kor. 13, 5. 2. V obcování, odkudž se vidí, že malé dítky ani blázni, sebe zkušovati nemohouce, k svátosti této pouštní býti nemají.* **64)** *t. tím nehodně užíváním svátosti wozuje na sebe hrozné Boží trestání. Pod. Jan 3, 19. 65)* *nečímě rozdílů mezi tělem; t. mezi chlebem posvátným a obecným, aniž na důstojnost tajemství jeho se ohlédá a*

VEČEŘE jichž apoštol příklad při některých Korintských ukazuje; při tom však choulostivých cílem metliček Božích potěšuje. *Potom:* Aby společně k stolu Páně chodili a při tom hodování tělesného zanechali.

Napomenutí apoštolské k užívání dobrému darů Božských: 1. Koho napomíná? 2. Čím k tomu slouží? *Jedno:* Původem těch darů, že t. od Boha dávání bývají, čehož svědectvím jest: 1. Předešlé Korintských modlářství, kteréž Božích darů nedává, alebž od Boha odvodí. Oz. 4, 12. 2. Vlastní dílo Ducha Božího, jehož samého jest věc lidí nastrojovati, aby Krista ctíli a za Pána svého přijímali. *Druhé:* Častým opakováním těch slov: Jeden Duch neb Pán, pro ukázaní toho, že od jednoho Pána dary velikými neb malými obdaření jedno také

29. Protož mezi vámi jsou mnozí mdlí a nemocní, a spí⁶⁶ mnozí;

30. Ješto kdybychom se sami rozsuzovali⁶⁷, nebyli bychom souzeni⁶⁸.

31. Ale když býváme souzeni, ode Pána býváme⁶⁹ poučováni, abychom s světem⁷⁰ nebyli⁷¹ potupeni.

32. A tak, bratří moji, když se scházíte k jídlu⁷², jedni na druhé čekávejte.

33. Pakli kdo lační, doma jez⁷³; abyšte se nescházeli k odsouzení. Jiné pak věci, když přijdu, ⁷⁴ zřídím.

KAPITOLA XIII.

Učí apoštol rozličných darů Božích dobře užívati 12. a v svornosti, v lásce i v jednotě ducha zůstávati.

40. Neděle
po
sv. Trojici.

Duchovních pak dařích, bratří, nechci abyšte¹ nevěděli.

2. Víte, že ste byli pohané², kteříž k modlám němým, jakž ste bývali vedeni³, tak ste chodili⁴.

3. Protož známoť vám činím, *že žádný v Duchu Božím mluvě, ⁵ nezlořečí Pánu Ježíši; a žádný nemůže říci⁶ Pán Ježíš, jedině v Duchu svatém.

Mar. 9, 39.

4. *Rozdílníť pak⁷ darové jsou, ale tentýž Duch;

Řím. 12, 6.

k užívání jeho se vši uctivostí přistupuje. 66) t. mrou. 67) t. zkušovali a věrou, pokáním i šlechetným obcováním od bezbožných děliti. 68) t. od Boha trestání nemocí, morem a jinými metlamí, jako již se to stalo, v. 29. 69) napravování; t. jako dítky k konání svých povinností, kterýžto cíl metliček Božích ku potěšení věrným slouží. 70) t. s bezbožnými Boha a Ducha jeho prázdny. Viz Jan 17, 9. Řím. 12, 2. 71) odsouzení; t. na zatracení. 72) t. k užívání večeře Páně. 73) t. nemohl-li by nemocný neb jinak mdlý služeb přechekati, tedy doma a ne v svatém shromáždění pojez. Vidí se pak tuto, že apoštol ty hody, Agapas řečené, pro zlé jich užívání zastavuje. 74) zpravím.

1) t. ale abyšte vědouce od koho a k čemu dávání bývají, vy dary velké mající, jinými nepohrdali; vy pak menšími dary obdaření, jiným věšších darů nezáviděli; ale obojí k slávě tomu, jenž je dává, jich užívali. Při tom pak napomenutí apoštolském povážení jest hodné: 1. Co nás k užívání náležitěmu darů Božích ponouká? 2. Kteří jsou ti darové Boží?

1: Ke všechněm vyvoleným se vztahující, jako jest z víry pravé Krista vyznávání, v. 3. 2: K některým obzvláště, a ti se vyčítají od verše čtvrtého až do jedenáctého. 2) t. nezabohové, anobř bez Boha. Efez. 2, 12. To pak proto připomíná, aby oni to znali, že z sebe těch darů nemají a vidouce, jaká se jim milost od Boha stala, jimi se nenadýmali. 3) t. jako nějaká hovádka nic toho nesoudíce, dobře-li čili zle činíte. 4) t. tak ste živi byli a náboženství své provodili. Ř. odvozování byli. 5) neproklíná, nenazývá proklatým; t. nerouhá se jemu a jeho nezlehčuje, jakž to někteří pro zachování života činili, o čez Plinius k císaři Trajánovi píše. 6) t. vyznati Pána aneb přiznati se ku Pánu. Nebo na tom místě: říci Pán Ježíš, netoliko jest o Pánu Kristu důstojně a slavně mluviti, ale jej za Spasitele věrou přijíti, milovati a Božskou poctou ctíti. Nic se tedy tuto o ďáblích a pokrytcích Krista vyznávajících nemluví. Mar. 5, 7. Mat. 7, 22. Nebo ďáblové ne z vnuknutí Ducha Páně ale z strachu Krista vyznávali. 7) milosti;

ROZLIČNOST DARŮ. býti mají, při čemž rozděluje ty dary: 1. Na rozdílné úřady. 2. Na rozdílné Ducha Páně moci, kterých vyčítá (v. 8. 9. 10.) a z těch některé vždycky v církvi zůstávají, některé na čas toliko do utvrzení evanjelium trvaly. *Třetí:* Cílem těch darů, a ten jest: 1. Boží sláva. 2. V dobrém sebe i bližních vzdělání a jich nepotupování. *Čtvrté:* Podobností těla, v němž všickni oudové, seč který býti může, k jeho dobrému povinnosti své konají, a tu souditi: *Nejprvé:* Samu tu mezi tělem a církvi podobnost, v níž apoštol, dokázav toho svědectvím obojí svátosti, že všickni věřící jsou oudové jediného těla Kristova, slouží: *Předně:* Dary malé majícím i ku potěšení i k tomu, aby jiným darů a míst přednějších nezaviděli, ale to znali, že: 1. Jakož i nejzad-

5. A rozdílná jsou⁸ přísluhování, ale tentýž Pán;

6. A rozdílné jsou⁹ moci, ale tentýž jest Bůh, jenžto působí všecko ve všech¹⁰.

7. Jednomu pak každému¹¹ dáno bývá zjevení Ducha¹² k užítku¹³.

8. Nebo někomu dána bývá skrze Ducha řeč moudrosti¹⁴, jinému pak řeč¹⁵ umění, ¹⁶podlé téhož Ducha;

9. Jinému pak¹⁷ víra¹⁸ v témž Duchu; jinému darové uzdravování v jednostejném Duchu;

10. Někomu pak divůčinění, jinému pak proroctví¹⁹, jinému pak rozeznání duchů²⁰, jinému pak rozličnost jazyků, jinému pak vykládání²¹ jazyků.

11. *Ale to vše působí jeden a týž Duch, rozděluje jednomu každému²² obzvláště, jakž ráčí.

Výš 7, 7.

12. *Nebo jakož tělo jedno jest a mnoho má oudů, ale všickni ti jednoho těla oudové, mnozí jsouce, jedno tělo jsou; tak i Kristus²³.

Řím. 12, 4. Efez. 4, 4.

13. Skrze jednoho zajisté Ducha my všickni v jedno tělo²⁴ pokřtěni sme: buďte Židé, buďte Řekové, buďte služebníci neb svobodní; a všickni v jeden duch zapojeni sme²⁵:

14. Nebo tělo není jeden oud, ale mnozí.

t. ačkoli jsou rozdílní darové, však obojích, malých i velikých, jest Duch svatý dárce. 8) úřadové; t. ti, o nichž se v verši 28. zmínka činí a k nimž i to, což se hned v 7. 8. verši pokládá, přináležejí. 9) skutkové, díla; t. kteráž on i při jiných věřících a ne samých služebních dělá, aby mluvili i činili věci rozum lidský převyšující. K tomu pak přináležejí všecko, což se v verši 9. 10. pokládá. 10) t. při komž se koli jací dárkové spatřují. 11) t. komuž té milosti udílí. 12) t. darové svatého Ducha, po nichž v věřících jeho přebývání patrné bývá. 1 Jan 3, 13. 13) t. církve svaté k vzdělání (Efez. 4, 12.) a ne jiných potupování. 14) t. aby mohl moudře a rozšafně napomenouti, potěšiti i potrestati. 15) známosti, poznání; t. aby uměle a jadrně artikule víry křesťanské z Písem svatých vysvětlovati mohl. Při tom pak obojím daru, t. při moudrosti i umění dokládá toho slova: řeč, pro ukázání toho, že ti darové řeči pronášeni bývají. 16) skrze. 17) t. ospravedlivující, kteráž samým vyvoleným dávána bývá (Tit. 1, 1.); buďte raději víra zázračná, jenž

jest dar činění divů a zázraků, o čemž apoštol píše i níž 13, 2. 18) skrze téhož Ducha. 19) t. budoucích věcí zvláštním zjevením Ducha Páně předpovídání, čehož příklad při Agabovi (Skut. 11, 28.), aneb Písem vysvětlování. Níž 14, 3. 20) t. učení čistého od nečistého a pravých učitelů od falešných, v čemž někteří jemného soudu bývají, aby pokrytcům vyrozuměli, čehož příklad při svatém Petrovi. Skut. 8, 20. 21. Podobně jinde Duchem učení se nazývá. Níž 14, 32. Zach. 13, 2. 1 Jan 4, 2. 21) řeči. 22) zvláštní věci. 23) t. s církvi svou, jejíž jest hlavou. Efez. 5, 23. Krista pak proto jmenuje, že jakož tělesná hlava a tělo jedno jsou, tak i Kristus jest jedno s církvi svatou, pročez od své hlavy všecko tělo Kristem se nazývá. Podobně církev (podlé některých výkladů) pro své spojení s Kristem nazývá se spravedlností naší. Jer. 33, 16. 24) t. abychom s Kristem jedno tělo byli a tak s jedním se tělem Kristovým, jenž jest církev svatá, sjednotili. Odkudž se vidí obojí svátosti, křtu i večeře Páně, jediný cíl. 25) t. na to sme všickni jeden nápoj pili

CÍRKEV nější oudové k tělu, tak i oni dary malé mající a zadnější místa v zboru držící k církvi přináležejí. 2. Jakož v těle z potřeby rozliční jsou oudové, tak i v církvi rozličného povolání lidé býti musejí, aniž všickni přední muži, jako oči a uši, býti mohou, v. 17. 3. Jakož v těle oudové, tak i oni ne náhodou ale řízením Božím na svých místech sou postaveni, v. 18. *Polom:* Veliké dary majícím, aby sobě nižších vážili, nebo: 1. Jakož přední v těle oudové, tak i oni bez jiných oudů býti nemohou, v. 21. 2. Jakož v těle i nejpřednější oudové, tak oni, v čemž mohou, i nejzadnějším sloužití povinni sou, v. 23. 3. Jakož Božím působením v těle rozliční oudové sou postaveni, tak i oni pro zachování pokoje jeho řízením rozličnými dary sou poděleni, v. 25. 4. Jakož v těle i nejpřednější oudové, tak i oni jiných oudů potěšení i zámutků čitelní býti mají, v. 26. *Druhé:* Té podobnosti vysvětlení, v němž se ukazuje: 1. Že církev svatá jest tělo Kristovo a všelijací

15. Dí-li noha²⁶: ²⁷Poněvadž nejsem rukou, nejsem z těla²⁸; zdaliž proto ²⁹není z těla?

16. A dí-li ucho: Když nejsem oko, nejsem z těla; zdaliž proto není z těla?

17. Jestliže všecko tělo jest oko, kde pak bude sluch? Pakli všecko tělo jest sluch, kde povonění?

18. ³⁰Ale zřídil Bůh oudy³¹ jedenkaždý z nich v těle, tak jakž chtěl.

19. Pakliž by všickni oudové byli jeden oud, ³²kde by bylo tělo?

20. Ale nyní, ač mnozí oudové jsou, jest však jedno tělo.

21. Nemůžef tedy oko říci ruce: Nepotřebí mi tebe; aneb opět hlava nohám: Nepotřebuji vás.

22. Nýbrž mnohem více oudové, kteříž se zdadí nejmdejší v těle býti³³, potřební jsou³⁴.

23. A kteréž máme za nejnepoctivější oudy v těle, ³⁵těm větší poctivost činíme; a ³⁶nepoctiví oudové naši hojnější ozdobu mají.

24. Poctiví pak oudové naši toho nepotřebují; ale Bůh tak ³⁷způsobil tělo, ³⁸poslednějšimu dav hojnější poctivost;

25. Aby nebyla ³⁹roztržitost v těle, ale aby oudové jedni o druhé vespolek pečovali.

26. A protož jestliže trpí co jeden oud, ⁴⁰spolu s ním trpí všickni oudové; pakli jest ⁴¹v slávě jeden oud, radují se spolu s ním všickni oudové.

27. *Vy pak jste tělo Kristovo a oudové ⁴²s částky. *Efez. 1, 23.*

duchovní, abychom jeden duch byli a jednoho Ducha svatého v sobě přebývajících měli. 26) t. oud v církvi zadnější a menší dary mající. 27) když nejsem rukou; t. nemám místa předního jako ruka a oko. Takového podobenství avšak k jinému cíli Kristus Pán užívá, Mat. 18, 8. 28) t. nebudu se přidržeti církve, aneb nepřisluším k církvi. 29) nepřisluší k tělu; t. zdaliž pro místo zadní k církvi nepřináležejí? 30) Ř. nyní pak; tak hned. 31) t. aby každý oud své sobě případné místo měl. 32) kterak. 33) t. že s nejméně býti mohou a proto opovržení jsou. Podobně jinde

nazývá mdlobami věci ty, pro něž byl v potupě a nevážnosti. 2 Kor. 12, 10. Nenadarmo pak toho slova užívá: zdadí, ale pro ukázání toho, že Boží jest o nich jiný soud než lidský. 34) t. i ti sedláci a řemeslníci, bez nichž i důstojní lidé býti nemohou, anobř častokrát Bůh i těch nejzavřenějších k rozmnožení své slávy užívá, čehož příklad při Mojžíšovi, Gedeonovi a Davidovi. 35) Ř. ty větší poctivosti přistíráme; t. se vši snažností je ošetřujeme a přikrýváme. 36) nezpůsobní. 37) složil. 38) zadnějšímu, špatnějšímu, kterýž by nedostatek trpěl. 39) nesvornost, rozdě-

XIII.

I. K KORINTSKÝM.

ÚŘADOVÉ V CÍRKVI. lidé i jednoty věřící jsou oudové jeho. 2. Že v té církvi jsou rozdílná povolání, aniž mohou všickni muži přední býti; ale musejí, kde které Bůh postavil, tu zůstávati, při čemž se ti rozliční úřadové i darové opět vyčítají.

Zvelebuj apoštol *pravou lásku*: *Nejprvé*: Vystavováním jí nad některé věci velmi slavné, t.: 1. Nad umění jazyků a jakouž koli výmluvnost. 2. Nad dar řeči prorockých vysvětlování a budoucích věcí předpovídání. 3. Nad moc divů činění. 4. Nad almužny. 5. Nad utrpení a mučedlnictví, v. 3. *Druhé*: Ovoce

28. A některé zajisté postavil Bůh v církvi, *nejprv apoštoly, druhé proroky⁴³, třetí učitele⁴⁴; potom moci⁴⁵, potom ty, kteříž mají dary uzdravování, pomocníky⁴⁶,⁴⁷ zpravce jiných, rozličnost jazyků mající.

*Efez. 4, 11. †Skut. 13, 1.

29. Zdaliž jsou všickni apoštolé? Zdali všickni proroci? Zdali všickni učitelé? Zdali všickni⁴⁸ divy činí?

30. Zdali všickni mají dary k uzdravování? Zdali všickni jazyky rozličnými mluví? Zdali všickni vykládají⁴⁹?

31. Snažujetež se pak dojíti darů⁵⁰ lepších; a ještě vyšší cestu vám ukáží⁵¹.

KAPITOLA XIII.

Láska všecky věci převyšuje, jako pravá všech ctností studnice, bez níž i slavní darové nic platní nejsou. 10. Nýbrž po přijetí jiných ctností k svému cíli, láska sama s původem svým a ovocem věčně trvati má.

Bych jazyky lidskými mluvil i andělskými, a lásky kdybych neměl, učiněn sem jako meď¹ zvučící aneb zvonec znějící.

2. A bych měl proroctví², a povědom byl všelikého tajemství i³ všelikého umění; a *kdybych měl⁴ tak velikou víru, že bych hory přenášel, lásky pak kdybych neměl, nic nejsem. *Mat. 17, 20.*

Item 21, 21. Mar. 11, 23.

3. A kdybych⁵ vynaložil na pokrmy chudých všecken statek svůj, a bych vydal tělo své⁶ k spálení, a lásky bych neměl, nic mi to neprospívá⁷.

lení. 40) čitelní sou toho. 41) v poctivosti. 42) J. z oudů. 43) viz Skut. 13, 1. 44) doktory; t. kteříž Písma svatá zvlášť v školách vysvětlují, jakž to bývalo i za proroků, čehož příklad viz při Samuelovi, kterýž v starosti své úřad z sebe jako složiv, mládež vyučoval (1 Král. 19, 18.), ano i při jiných, kteříž školy mívali. 4 Král. 2, 1. Viz Skut. 13, 1. 45) t. činitele divů a zázraků, o nichž výš v. 10. 46) t. jahny, šafáře almužen a vdovy, kteréž chudým a nemocným přisluhovaly. Skut. 6, 3. 1 Tim. 5, 9. 10. 47) řečitele; t. soudce, kteříž v světské aneb duchovní zprávě rady v časných věcech udělovali a soudili. 48) mocní k činění zázraků. 49) t. z jedné řeči do druhé. 50) vyšších; t. co nej-užitečnějších, jejichž vrch jest láska. 51) t. poněvadž tak máte chut, abyste jedni nad druhé důstojnější byli, já vám, kterak byste k pravé důstojnosti přijíti mohli, zprávu dám a to takovou, abyste co nejpotřebnějších

církvi darů nabyli a jich k vzdělání jí užíli. Ti pak darové zavírají se v lásce a ovoci jejím, o níž hned dále psáti budu, kteráž naleznete-li se při vás, jistě důstojní a slavní budete.

1) bříňčící; t. byť pak andělé své nějaké jazyky měli a já bych je uměl, k užítku však svých bližních jich neobracel, tedy žádnému nic prospěšen nejsem. 2) t. bych pak uměl řeči prorocké vysvětlovati (viz 14, 3.) a budoucí věci předpovídati, nic mi to k spasení bez lásky neprospěje. Nebo to i při bezbožných může býti. Num. 24, 17. 1 Král. 10, 10. Jan 11, 51. 3) všeliké známosti. 4) ř. všecku, celou dokonalou víru; t. což by se jí kdekoli najíti mohlo. Míni pak tou věrou dar divůčinění, jež věrou nazývá proto, že mnohým věřícím byl dáván (Mar. 16, 17.) a na Bohu skrze víru dosahován. Luk. 17, 6. 5) krmil (chudé.) 6) na oheň, aby shořelo. 7) t. tím se Bohu nezalíbím, aniž od něho odplatu

Medle
uas=so=
pustni.

LÁSKA. bližním škodlivých, z nichž tu nejedny vyčítá. 2. Konání věcí bližním užitečných, z nichž tu některé připomíná, i v verši 4. *Třetí*: Trvanlivostí její, nebo déle trvati bude: *Předně*: Nežli všechny svaté služby, kteréž v budoucí dokonalosti konec svůj vezmou, jakž tu zdejší nedokonalost a budoucí dokonalost trojím podobenstvím vysvětluje, totiž: 1. Věku dětinského a mužského. 2. Věcí těch, kteréž v zrcadle a zase kteréž okem

4. Láska ⁸ trpělivá jest, dobrotivá jest, láska nezávidí, láska není ⁹ všetečná, nenadýmá se,

5. V nic neslušného se nevydává, nehledá svých věcí, ¹⁰ nezpouzí se, ¹¹ neobmýšlí zlého,

6. Neraduje se z nepravosti, ale spolu raduje se pravdě ¹²;

7. ¹³ Všecko snáší, všemu věří ¹⁴, všeho se naděje ¹⁵, všeho trpělivě čeká.

8. Láska nikdy nevypadá ¹⁶, ješto budto že prorocství ¹⁷ jsou, ta ¹⁸ přestanou, budto jazykové, ¹⁹ ti utichnou, budto ²⁰ učení, to v nic přijde ²¹.

9. S částky zajisté poznáváme ²² a s částky prorokujeme ²³.

10. Ale jakžt by přišlo dokonalé ²⁴, tehdyt to, což jest s částky, ²⁵ vyhlazeno bude.

11. Dokudž sem byl ²⁶ dítě, mluvil sem jako dítě, myslil sem jako dítě, smýšlel sem jako dítě; ale když jsem muž, ²⁷ opustil sem dětinské věci.

12. *Nyní ²⁸ zajisté vidíme v zrcadle ²⁹ a skrze ³⁰ podobenství,

vzevnu, a to proto, že i při udělování almužen a mučednictví podnikání neupřímý se úmysl naleztí může, když by to někdo ne pro Boží slávu a vzdělání bližních, ale na schloubu a jiný tělesný zisk činil, čehož příklad při farižeích a Ananiášovi. Mat. 6, 2. Skut. 5, 2. 8) dlouho čekající, nekvapná, není hněvivá, lněv skrocuje; t. působí to při člověku, aby uměl nad svým hněvem vládnouti a trpělivým býti; tak i o dalších slovích rozuměno býti má. 9) nevážná, přivažčivá, zlostná. 10) nedá se zplašiti, zdražditi, rozlítiti. 11) nemyslí. 12) t. když se co děje v pravdě bez falše a ošemetnosti. 13) všecko podniká, na všem přestává, všecko vděčně přijímá; t. což má býti přijímáno a snášeno, i křivdy sobě učiněné, čehož příklad při Jozefovi (Gen. 45, 5.), Davidovi (1 Král. 24, 9.) a ovšem při Kristu Pánu. 1 Petr 2, 23. Nebo sic jinak snášeti a přehlídati hříchy při bližním není ovoce lásky. Lev. 19, 17. 14) t. není podhlídavá. 15) t. o svém bližním i toho, že z nepobožného muž pobožným býti; jako Samuel o Saulovi dobře smýšlel, dokudž sobě o jeho zavržení oznámeno neměl (1 Král. 16, 1.), ano i svatý Pavel totéž činil (Žid. 6, 9.), pročtž se za Židy často modlil. 16) t. nevymizí a konce nevezme. 17) t. úřadové kazatelů aneb vykládání Písem. 18) vyprázdňena budou. 19) pomínou. 20) umění, cvičení; t. ti prostředkové neb služby z Písem svatých činěné, skrze něž se umění nabývá. Nebo sic jinak umění to spasitelné v nic nepřijde, ale tam k dokonalosti přivedeno bude. 21) t. jako dennice, když slunce

vzejde. 22) nedokonale u přirovnání oné dokonalé známosti, kteráž se v nebesích chová; sic jinak, jakáž zde známost Hospodina býti může? jest jí země plná, tak jako moře vodami naplněno bývá. Izai. 11, 9. 23) t. tajemství vůle Boží zjevujeme. To pak k zlehčení Písem svatých nikoli neslouží. Nebo čehož koli potřebujeme znáti k svému spasení, tak jest v nich dokonale zjeveno, aby k nim nic nebylo potřebí přidávati (Deut. 4, 2.), a ona aby mohla lidi k dokonalosti přivesti. 2 Tim. 3, 17. Ze pak dí: s částky prorokujeme, to mluví u přirovnání onoho světla, kteréž v věčném životě nastane. 24) t. když přijdeme k dokonalé Boží známosti a spatřování jeho tajemství. 25) přijde v nic; t. dokonalé osvětlení a umění místo toho nedokonalého bude. 26) nemluvně. Připodobňuje náš zdejší způsob k věku dětinskému, budoucí pak způsob k věku mužskému. Nebo jakož rozum, soud a smysl dětinský u přirovnání k mužskému velmi jest špatný, tak zdejší jakéž koli veliké umění a světlo proti onomu budoucímu, kdež viděti budeme to, čehož oko nevidálo (výš 2, 9. Izai. 64, 4.), není než jako krůpěje vody proti moři velikému. Tu pak zdejší všechných lidí nedokonalost proto apoštol ne na někoho jiného ale na sebe obrací, aby se nezdálo, že sebe velebí a jiné tupí. 27) opovrhl. 28) t. v tomto životě. 29) t. jakož sebe aneb jiné věci toliko částku v zrcadle viděti můžeme: tak v této smrtelnosti Boha s částky v jeho slovu a po jeho skutcích poznáváme aneb

LÁSKA. v oko bez zreadla spatřovány bývají. 3. Pohádky a řeči světlé. *Potom*: Nežli jiné dvě ctnosti nevyhnutelně k spasení potřebné, totiž: 1. Víra. 2. Naděje.

O užívání Božích darů v svatém shromáždění, při čemž považme toho trého: Jedno: Kolikero se užívání darů Božích a zvláště jazyků cizích při Korintských našlo? *Dvoje*: 1. Zlé, totiž že v zboru na schloubu cizími jazyky před neučenými: Kázali i jinak mluvili; modlitby obecně obětovali, v. 15.; písně zpívali, v. 26. 2. Dobré, záležející v oblíbení sobě raději srozumitelným jazykem činěného kázání pro vzdělání se v pobožnosti, nežli cizími jazyky v zboru mluvení. *Druhé*: Čím apoštol k kázání a modlení se jazykem srozumitelným sloužil Korintským: *Předně*: Z strany jednomyslných u víře: 1. Užítkem větším z srozumitelného kázání nežli z mluvení cizími jazyky pocházejícím, při čemž některé ty užítky připomíná a sebe v tom ohražuje, že kazatelství nad umění rozdílných

ale tehdáž³¹ tváří v tvář; nyní poznávám³² částky, ale tehdy poznám, tak jakž i³³ známostí obdařen budu. 2 Kor. 3, 18.

13. Nyní pak zůstává³⁴ víra, naděje, láska, to tré; ale největší z nich jesti láska³⁵.

KAPITOLA XIV.

Darové Boží v církvi jsou vyšší a důstojnější jedni nežli druzí; 12. avšak všech k vzdělání svému i všeho těla církve řádně každý věrný oud užívati má.

Stůjtež¹ o lásku², horlivě žádejte duchovních³ věcí; ⁴nejvíce však abyšte prorokovali⁵.

2. Nebo ten, jenž mluví cizím jazykem, ne lidem mluví ale Bohu⁶; nebo žádný neposlouchá⁷, ale duchem vypravuje tajemství⁸.

3. Kdož pak prorokuje, lidem mluví vzdělání⁹, i¹⁰ napomínání, i potěšení¹¹.

4. Kdož mluví cizím jazykem, sám sebe vzdělává¹²; ale ten, kdož prorokuje, církev vzdělává.

5. Chtěť bych pak, abyšte všickni jazyky rozličnými mluvili; ale

jeho předivným tajemstvím rozumíme. 30) zavínutí, pohádku; t. jakož ne tak snadně věci sobě pod podobností a pod způsobem pohádky předložené vyrozuměti můžeme, jako kdyby nám prostou a světlou řečí oznámena byla: tak po mnohých zdejších službách nemůžeme takového světla dojiti, jakéhož nám v budoucí slávě Bůh ráci uděliti. 31) t. v druhém životě. 32) poněkud. 33) osvícen, vyučěn budu; Ř. poznán budu; t. jakž mne Bůh zná, tak já ho, ne zároveň ale podobně, znáti budu. 1 Jan 3, 2. Podob. Filip. 3, 12. 34) t. to tré u přirovnání jiných darů jest nejstálejší a k spasení nejpotřebnější. 35) t. podle toho: 1. Že její užitek i k jiným vyplývá, ješto užitek víry, totiž ospravednění a život věčný, tomu samému zůstává, kdož ji sobě danou má. Abak. 2, 4. 2. Že ona věčně trvati bude. Nebo víry ani naděje potřebovati nebudeme, když k tomu přijdeme, což sobě v slovu Božím zaslíbeného máme; ale po zdejších životě k Bohu i jiným spasení účastným teprv dokonaleji milostí na věky plápolati budeme. Z toho pak, že jest

ona největší, nemůže to jíti, že bychom skrze ni více nežli skrze víru docházeli ospravednění. Neboť by ten důvod tomuto podobný byl: Zlato jest dražší nežli chléb; tedy zlato více sytí nežli chléb.

1) *Stůjtež*. 2) *t. poněvadž jest ze všech ctností největší. Vjš 13, 15.* 3) *darů.* 4) *předně.* 5) *t. kázali. Viz Řím. 12, 6.* 6) *t. podle toho, že sám Bůh tomu rozumí, což se mluví, ješto sic on toho nepotřebuje a shromáždění svatá proto činěna bývají, aby se lidé a ne Bůh potřebným věcem učili.* 7) *t. nerozumí a tak jednodušná věc jest, jako by neslyšel. Podobně Gen. 11, 7.* 8) *t. když v shromáždění svatém cizím jazykem, darem Ducha Páně sobě daným, mluví, jest to tak neúčelné, jako by tajemství a pohádky nějaké předkládal, jimž by žádný nerozuměl, ješto což jest k spasení potřebného nemá býti skrýváno, ale světle hlášáno. Izai. 58, 1. Mat. 10, 26.* 9) *t. s užítkem posluchačů.* 10) *napomenutí.* 11) *t. to mluví, čím by se lidé v známosti Boží vzdělávali, ku pobožnosti napomínali a v zámutech i pokušeních potěšo-*

JAZYKOVÉ jazyků ne z nenávisti umění ale z potřeby vychvaluje. 2. Škodou pocházející z mluvení cizími jazyky před neumělými, výš v. 2., nebo: 1: Oni tomu nic nerozumějíce, v dobrém se nevzdělávají, jakž to apoštol vysvětluje svým příkladem i podobenstvím od nástrojů muzických vzatým. Též rozdílností národů, z nichž každý svou řeč má. 2. Nesrozumitelnými jazyky mluvící smích z sebe před svými krajaný dělají. 3: Říkání modliteb jejich jiní nic neužívají, při čemž apoštol těm, kteříž by

však raději, abyšte prorokovali. Nebo větší¹³ jest ten, jenž prorokuje, nežli ten, kdož jazyky cizími mluví; leč by také to, což mluví, vykládal, aby¹⁴ se vzdělávala církev.

6. A protož, bratří, přišel-li bych k vám, jazyky cizími mluvěj, což vám prospějí, nebudu-liť vám mluvíti buď¹⁵ v zjevení neb v¹⁶ umění, totiž buď v proroctví neb v učení?

7. Však i bezdušné věci¹⁷ vydávající zvuk, jako píšťalka neb harfa, kdyby rozdílného zvuku nevydávaly, kterak by vědíno bylo, co se píská aneb¹⁸ na harfu hrá?

8. Ano trouba vydala-li by nejistý hlas¹⁹, kdož se bude strojit k boji?

9. Tak i vy, nevydali-li byšte jazykem²⁰ srozumitelných slov, kterak bude rozumíno, co se mluví? budete jen u vítr mluvíti²¹.

10. Tak mnoho (jakž²² vidíme)²³ rozdílů hlasů jest na světě, a nic není²⁴ bez hlasu.

11. Protož nebudu-liť znáti²⁵ moci hlasu, budu tomu, kterýž mluví,²⁶ cizozemec; a ten, jenž mluví, bude mi také cizozemec.

12. Tak i vy²⁷, poněvadž ste horliví milovníci²⁸ duchovních věcí, toho hledejte, abyšte se k vzdělání církve²⁹ rozhojnili.

13. A protož kdož mluví jazykem cizím, modl se, aby mohl vykládati.

14. Nebo modlím-liť se cizím jazykem, duch můj se modlí³⁰; ale³¹ mysl má bez užitku jest³².

vali. Podob. výš 8, 1. 12) t. sám sobě a ne jiným jest užitečný. 13) t. užitečnější a podle toho důstojnější. Viz Mat. 20, 26. 14) Ř. vzdělání brala. 15) skrze zjevení; t. zjevně a světle. Nebo zjevením mni netoliko budoucích věcí, jakž se v knize Zjevení pokládá, od Boha předukázání, ale jako i níž v. 30. světle a zjevně smyslu pravého při Písmě svatém vynalezení a toho proroctvím neb kázáním předložení. Uměním pak rozumí se ten prostředek, skrze něž se učení pravé při artikulech víry obecné křesťanské v známost uvodí, aby z něho posluchači umění a světla nabývali. 16) známosti. 17) t. nástrojové hudební. Jako by řekl: Poněvadž lidé na nástroje hudební usilují tak hráti, aby se mohlo rozuměti, jakou píseň hrají, kdy ku potěšení a kdy k zámutku slouží; ovšemť sami lidé srozumitelně mluvíti mají. 18) na harfu hude. Ř. harfuje. 19) t. kterýž nic jistého nevyznamenává, lermo-li se bje, čili se co jiného děje. 20) Ř. dobře

vyznamenávajících. 21) t. bez užitku řeč vydávati. Pod. výš 9, 27. 22) Ř. se kdy trefí, běh běží. 23) rozličných zvuků, t. mnoho jest na světě rozdílných národů, z nichž každý svou vlastní řeč má. A protož sám rozum ukazuje, že jest potřebí každému národu jeho jazykem mluvíti, a mluví-li se co jazykem cizím, tedy se jemu to musí vykládati. Aneb jako by řekl: Poněvadž po rozličných hlasích rozličných živočichů, kteří jsou, rozumíme, jako slyšíce stračí štěbetání, koňské řehání, nedvědí muhlání atd. víme, jaký jest tvor; jakáž bude neslušnost, budeme-li sami tak mluvíti, abychom sobě vespolek nerozuměli? 24) němého: t. takového, ješto by po svém hlasu poznáno býti nemohlo. Aneb: žádný není národ, ješto by své vlastní řeči neměl. 25) vlastnosti hlasu; t. co praví neb mni ten, jenž mluví. 26) Ř. Barbarus; tak hned. 27) t. jsouce výmluvní řekové, budete za cizozemce od vlastních krajanů odsouzeni. 28) Ř. duchů. 29) rostli, převyšo-

XIV.

I. K KORINTSKÝM.

DŮSTOJNOST BOŽÍHO SLOVA. chtěli jemu na odpor vstoupiti, odpovídá. 4: Jednomyslnost při službách na roztrhání přichází, a tu opět apoštol: Připomínáním svého umění i jeho užívání pomluvačům vstříc vychází, aby ho nebrali v domnění, že by z nenávisti literního umění od nečasného cizích jazyků užívání odvodil. 5: Takové nesrozumitelné a bez užitku služeb konání nebývá znamením Boží milosti, ale přísné sprá-

15. ³³Což tedy jest? Modliti se budu duchem³⁴ a modliti se budu i ³⁵myslí; ³⁶plésati budu duchem a plésati budu i myslí.

16. Nebo kdyby dobrořečil Bohu duchem, kterakž ³⁷ten, jenž prostý člověk jest, k tvému díkyčinění řekne: Amen? poněvadž neví, co pravíš.

17. Nebo ač ty dobře díky činíš, ale jiný³⁸ se nevzdělává³⁹.

18. Děkuji Bohu svému⁴⁰, že více nežli vy všickni jazyky cizími mluvím;

19. Ale v zboru raději bych chtěl pět slov⁴¹ ⁴²srozumitelně promluvití, abych také jiných poučil, nežli deset tisíců⁴³ slov jazykem neznámým.

20. *Bratří, nebudte děti v ⁴⁴smyslu, †ale zlostí buďte děti; ⁴⁵smyslem pak buďte ⁴⁶dospělí. **Efez. 4, 14. †Mat. 18, 3. 1 Petr 2, 1.*

21. Psáno jest v Zákoně: *Protož rozličnými jazyky a ⁴⁷cizími rty budu mluviti lidu tomuto, a anižť tak mne slyšeti budou⁴⁸, praví Pán. *Deut. 28, 49. Izai. 28, 11. Jer. 5, 15.*

22. A tak jazykové jsou za ⁴⁹div ne těm, jenž věří⁵⁰, ale nevěřícím⁵¹; prorocství⁵² pak ne nevěřícím ale věřícím.

23. A protož když by se sešla všecka ⁵³církev spolu a všickni

valí, t. v těch darcích. 30) t. dar ten mně od Boha daný s mým toliko užítkem svou povinností koná. 31) rozum, smysl; t. jiní nevědí, co já říkám a zač se Bohu modlím. 32) t. ne z strany modlitebníka, kterýž sám sebe vzdělává (výš v. 4.), ale z strany jiných tu přítomných, kteříž pomoci k rozvícení se k modlitbám žádné odtud neberou. 33) což pak jest? t. dte-li: Tedy nesluší se cizím jazykem na hlas modliti? Na to odpovídám, že sluší; však tak, jestliže jiní tomu rozumějí. Aneb jako by pobožní řekli: Což pak máme činiti, poněvadž sme se s pravidlem Božího slova i při modlitbách chybili? Na to apoštol odpovídá: Modlili-li by se cizím jazykem, tedy aby to také vykládali. 34) t. cizím jazykem, jehož jest Duch svatý dárce a jemuž by duch tvůj toliko rozuměl; tak níž v. 16. Jako by řekl: Budu-li se chltiti jazykem cizím modliti, tedy také to vyložím, aby jiní rozuměli, co mluvím. 35) rozumem; t. jiným srozumitelně. 36) zpívati. 37) kterakž prosták. Ř. ten, jenž naplňuje místo prostého člověka neb neučného; t. mezi leiky sedí. Neboť i v sedání slušný řád v církvi zachovávan byl, aby jinde kazatel a jinde lid obecný seděl. 38) t. kterýž slyší tebe, an se modlíš. 39) t. nerozuměje, co pravíš, ničemu se od tebe nenaučí. 40) viz Řím. 1, 8. 41) t. velmi něco málo. 42) Ř.

z myslí své, z smyslu svého; t. řeči sobě i posluchačům mým dobře známou, kteroužto předkládám, což v myslí mám. 43) t. velmi mnoho. Podob. výš 4, 15. 44) rozumností; t. nebudte tak dětinští, abyste sobě to, což jest méně užitečného, to jest cizími jazyky mluvení, více nežli kázání srozumitelným jazykem činění libovati měli. Nebo dětinský jest to obyčej více sobě vážiti blata, nežli zlata. 45) rozumem. 46) jako dospělí. 47) dalekých národů řeči; t. poněvadž mých proroků jazykem vlastním neb domácím mluvících poslouchati nechtěli, tou příčinou posli na ně nepřátely, jejichž řeči nebudou rozuměti, avšak ji musejí, chtějte neb nechtějte, poslouchati. To pak ačkoli k svému splnění podle litery přišlo, když byl lid Judský do Babylona zajat; však to k přítomné potřebě apoštol obrací pro ukázání přílišného Korintských dětinství, že v tom nevzdělávaném cizích jazyků užívání slávy hledali, kteréž znamením bylo Božího zlořečenství a ne nějakého pozhnání. 48) t. pohrdnou slovem mým. 49) zázrak. 50) t. ne k jejich potřebě. Nebo oni hajně dosti sou Božím slovem utvrzeni. 51) t. buď jich k strestání tím, když by před nimi čistá pravda v cizím jazyku skrývána byla, buď ku pokání jich napravění a těmi zázraky přemožení. 52) t. dar

ŘAD SLUŽEBNÍKŮ. vedlosti. *Potom:* Z strany lidí u víře nejednomyslných, kteříž: 1. Cizích jazyků poslouchající, za bláznovství to počtou. 2. Mnozí kázáním srozumitelným jazykem činěným získání budou, nebo: Hříchy své a bludy poznají; v srdci svém se zkormoutí; k Bohu se obrátí; slavné svědectví lidu Božímu vydadí. *Třetí:* Jaký způsob zachovati v svatých shromážděních při užívání těch darů Božích apoštol Korintským velel: *Jedno:* Pohlaví mužskému: *Předně:* Všechněm vůbec z strany užívání jazyků cizích: 1. Aby jimi jako i jinými dary Božími tu se vyčítajícími k vzdělání bližních směřovali. 2. Nechtěli-li by než předece cizími jazyky mluvit, aby v zboru dva neb tři ne spolu, ale jeden po druhém mluvili. 3. Aby někoho měli, kdož by jejich řeč opětoval i vykládal. 4. Neměli-li by vykladače, tedy raději aby mlčeli a sami u sebe povinnosti k Bohu konali. *Potom:* Kazatelům, jimž ukazuje: 1. Že mohou dva neb tři kazatelé jedni po druhých zvláště v rozdílných shromážděních kázati. 2. Jiní kazatelé jejich kázání mají rozsuzovati. 3. Jiným řádně povoláním místa v kázání postupovati. 4. K užítku

by jazyky ⁵⁴ cizími mluvili a vešli by tam i ⁵⁵ neučení neb nevěřící, zdalíž neřeknou, že ⁵⁶ blázníte?

24. ⁵⁷ Ale kdyby všickni prorokovali⁵⁸, a všel by mezi ně někdo nevěřící neb neučení, přemáhán by byl ode všech a ⁵⁹ souzen ode všech;

25. A tak tajnosti srdce jeho zjeveny budou⁶⁰; ⁶¹ a padna na tvář, klaněti se bude Bohu⁶², vyznáváje, že jistě Bůh jest mezi vámi⁶³.

26. Což tedy, bratří⁶⁴? *Když se scházíte, jedenkaždý⁶⁵ z vás ⁶⁶ píseň má, ⁶⁷ učení má, cizí jazyk má, zjevení má, vykládání má; všecko to budiž k vzdělání.

Kol. 3, 16.

27. Buďte že by kdo jazykem cizím mluvil, ať se to děje ⁶⁸ skrze dva neb nejvíce ⁶⁹ tři, a to jeden po druhém, a jeden ať vykládá.

28. Pakli by nebylo vykladače, nechať mlčí ⁷⁰ v shromáždění, sám pak sobě nechažť mluví a Bohu.

29. Proroci pak dva neb tři⁷¹ ať mluví, a jiní⁷² nechť rozsuzují⁷³.

30. Pakliť by jinému tu přísedícímu⁷⁴ zjeveno bylo⁷⁵, první mlč.

Písem svatých vykládání. 53) zbor. 54) rozličenými. 55) leici. 56) fantujete, jste pošestil. 57) pakli by. 58) t. kazatelé jedni po druhých a ne všickni spolu kázali. Níž v. 31. 59) rozeznáván ode všech; t. i jejich kázáním i svědectvím svého vlastního svědomí z hříchů a bludů bude obviněn. Viz toho příklad Skut. 2, 37. 60) t. pozná a sobě zoškliví své nepravosti přirozené i skutečné. 61) tak. 62) t. že k jeho známosti skrze vaše kázání přišel. 63) t. že jste Božím lidem a čistě jeho učení máte. 64) t. poněvadž jest jisté, že při užívání Božích darů duchovních od pravidla Božího slova ste odstoupili, což jiného činí, bratří, než v tom napravití a to tak, abyš te všechněch darů těch k vzdělání bližních užívali? 65) t. jeden tento a jiný onen dar má, aby někdo píseň udělal a jiný něco k naučení předložil a tak dále. 66) žalm. 67) smysl pravý Písem svatých. 68) po dvou. 69) po třech a to pořádkou. 70)

v zboru. 71) t. když by tolik a ne více kazatelů při tom zboru bylo. 72) t. kazatelé. Nebo ačkoli všickni posluchači mají duchů zkušovati (1 Jan 4, 1.) a proroků falešných se varovati (Mat. 7, 15.), však tuto apoštol pořádku v kázání a společném se cvičení i řád v zkušování toho, což se káže, Korintským kazatelům ustavuje, jakž sám to vysvětluje. Níž v. 32. 73) t. srovnávali se kázání to s Božským slovem a jest-li užitečně s způsoby náležitými od kazatele učiněno. 74) t. z těch dvou neb tří proroků. Výš v. 29. Jiní to slyší i na posluchače, jejichž obyčej byl v kázání sedati, čehož příklad při Marii. Luk. 10, 39. Ale poněvadž hned dále apoštol o samých kazatelích mluví (níž v. 31.), vidí se býti první smysl případnější a k vzdělání dobrého řádu v církvi nápomocnější. 75) t. něco takového na mysl přišlo, co by k vlastnějšimu vysvětlení Písma svatého tu předloženého, neb k naučení, napomenutí,

XIV.

I. K KORINTSKÝM.

ŽENY V SHROMÁŽDĚNÍ MLČETI MAJÍ. mnohým svým kázáním směřovati, a to vše činiti proto: 1: Že Duch svatý není k jedněm osobám přivázán. 2: Služebníci jsou povinni k soudu spravedlivému učení svého podávati, v. 32. 3: Bůh ustavitel řádu chce řád v církvi míti. 4: Náleží dobrého příkladu jiných zborů následovati a jim nepohrdati, níž v. 36. *Druhé:* Pohlaví ženskému v shromáždění mluviti a kázati chtějícímu, jimž velí: 1. V zboru mlčeti, nebo: Zákon tomu chce, v. 34; přirozený soud jim kázati nedopouští, v. 35. 2. Čemuž nerozumějí, na to se doma doptávají. Při zavírec pak toho řádu církevního od apoštola vypsaneho ukazuje se to, že byl-li by při těch předložených věcech v kap. 11. 12. 13. 14. soud Korintských rozdílný, nesluší na něj nic dbáti, nebo: 1: Nejsou oni sami církvi. 2: Jsou-li z nich kteří osvíceni, mají toho světla Bohu svého rozumu poddáváním dokazovati, a jiní, čemuž nerozumějí, na jiných rozumnějších soudu přestávají. 3: Při všech věcech v církvi náleží šetřiti: Slušnosti; řádu.

31. Nebo můžete všickni⁷⁶ jeden po druhém⁷⁷ prorokovati, aby se všickni učili⁷⁸ a všickni se⁷⁹ potěšovali⁸⁰;

32. Duchovět pak proroků⁸¹ prorokům poddání jsou⁸².

33. Neboť Bůh není⁸³ původ⁸⁴ různice, ale pokoje; jako i ve všech shromážděních svatých.

34. Ženy vaše v⁸⁵ shromážděních ať mlčí⁸⁶, nebo nedopouští se jim mluviti, ale aby poddány byly, *jakž i Zákon praví.

Gen. 3, 16. Efez. 5, 24. Kolos. 3, 18. Tit. 2, 5. 1 Petr 3, 1.

35. Pakli se chtí čemu⁸⁷ naučiti, doma mužů svých nechat se ptají. Nebo mrzká věc jest ženám mluviti v shromáždění.

36. Zdali od vás slovo Boží pošlo⁸⁸? zdali k samým vám přišlo?

37. Zdá-li se sobě kdo býti prorokem neb duchovním⁸⁹, nechažť pozná⁹⁰, co vám píše, žeť jsou přikázání Páně.

38. Pakli kdo neví,⁹¹ nevěz.

39. A takž, bratří,⁹² snažte se o to, abyšte prorokovali, a jazyky cizími mluviti nezbraňujte.

40. Všecko slušně⁹³ a podlé řádu ať se děje.

k výstraze i k potrestání sloužilo, čehož od prvního kazatele dotknuto neb světle povědino nebylo. Nebo žádného tuto místa nemají snové neb nějaká krom Písem svatých nápadná zjevení, nad něž nic církvi nebezpečnějšího není. 76) t. dar potřebný k kazatelství mající a řádně k úřadu povolání. 77) po jednom, každý obzvláště, sám a sám; t. jeden v jednom shromáždění a druhý v druhém, aneb jeden na jeden artikl a druhý na druhý, jakž by toho potřeba ukazovala, aby žádný nezaháel a hřivny nezakopával. 78) t. i kazatelé. Nebo žádný z nich tak dostatečný není, aby se od jiného dosti špatného kazatele někdy něčemu nemohl naučiti. 79) napomínali. 80) t. ne jen sami při sobě ale i při jiných dary Boží spatřující. Num. 11, 29. 81) t. učení předkládané od kazatelů. Podobně výš 12, 10. 82) t. k soudu jejich podlé pravidla Božího slova činěnému učení jiných má býti poddáváno a což by k napravení hodného bylo, jim ukázáno, to také ať jest napravováno. Gal. 2, 14. atd. 83) mi-

lovník. 84) rozbroje, neřádu. 85) zbořích, církvích. 86) t. ať neučí a nekáží. 1 Tim. 2, 12. Neboť poněvadž kázání a jiných svatých služeb konání jest znamením prvotnosti a zprávy nad jinými vedení, tedy kdyby ženské pohlaví kázalo, bylo by to znamením, že by sobě přednost proti Božímu zákonu nad mužským pohlavím osobovalo a jemu z poddanosti se vyťahovalo. Viz výš 11, 4. 87) poučiti. 88) t. zdalíž ste vy nejpřednější a nejprvotnější zbor, abyšte neměli jiných následovati, než jiní vás? 89) t. dary duchovní majícím, neb v věcech duchovních osvíceným. 90) totiž necht svého osvícení poslušností Boha a řádu jeho potvrdí. 91) nechat neví; t. jestliže kdo tomu nerozumí, že k dobrému řádu já vedu, necht svou slepotu zná, církev nebourí, ale na jiných osvícenějších soudu přestává, a pakli na svém předece neustupně stojí, necht na jeho soud žádný nic nedbá. 92) k tomu se opravdově přičiňte. 93) totiž co na koho sluší.

EVANJELIUM. *O vzkříšení obecném; při tom pak apoštol toto čtvero před sebe vzal, t. že: I. V přístupu Korintské k obnovení se u víře o vzkříšení tímto nastrojuje: 1. Že není ten artikul nějaký nový, ale jest částka také evanjelium. 2. Oni jej prvě s dobrým rozmyslem schválili i přijali. 3. Skrze něj ku požívání spasení přišli. 4. Nesetrvají-li v něm, tedy zahynou i s svou necelou věrou. — II. Ten artikul víry utvrzuje: Jedno: Kristovým vzkříšením (podobně níž v. 12.), jehož dovodí, předkládáje: Předně: Svědectví dvoje: 1. Božské, t. Písmo svaté. 2. Lidské (podobně níž v. 11.), jmenovitě Petrovo; dvanácti apoštolů; pět set bratří, v. 6.; Jakubovo; všechněch tehdejších nové církve služebníků, v. 7.; své vlastní, v němž: 1: Čas pokládá, v němž Krista viděl.*

KAPITOLA XV.

Jakož jest Kristus Pán mocně vstal z mrtvých, II. tak i nás také moci svou vzkřísí, 35. abychom s ním, majíce duchovní rozkošné a stkvoucí tělo, v slávě nevymluvně věčně se radovali.

Neděle 11.

Po
so. Trojici.

Námot¹ vám pak činím, bratří, evanjelium, kteréž sem *zvěstoval vám, kteréž ste i přijali², v němž i stojíte³; Gal. 1, 11.

2. *Skrze kteréž jestliže to, ⁴ kterak sem vám kázal, v paměti máte, i spasení berete; leč byšte nadarmo uvěřili⁵. Řím. 1, 16.

3. Vydal sem zajisté vám ⁶ nejpředněji to, což sem i vzal⁷, že Kristus umřel *za hříchy naše podlé Písem; Izai. 53, 5.

4. A *že jest pohřben a že ⁸ vstal z mrtvých třetího dne podlé Písem; Jon. 2, 1.

5. *A že vidím jest od ⁹ Petra, † potom od dvanácti¹⁰.

*Luk. 24, 34. † Mat. 28, 16. Mar. 16, 14. Jan 20, 19.

6. Potom vidím více než od pěti set bratří¹¹ ¹² spolu, z nichžto mnozí ještě ¹³ živi jsou až dosavad, a někteří zesnuli¹⁴.

7. Potom vidím jest od Jakuba; potom ode všech apoštolů¹⁵.

8. Nejposléze pak ze všech, jakožto ¹⁶ nedochůdčeti, ukázal se i mně¹⁷.

1) vysvětluji, připomínám. 2) t. věrou. 3) t. k němuž se až posavad ještě přiznáváte, anobřž jimž z pádu zatracení pozdvížení a jako na nohy postaveni ste. Řím. 5, 2. 4) jaké řeči; t. o jakých věcech a s jakými důvody. 5) t. jestliže o budoucím vzkříšení pochýbíte, tedy své víry žádného užítku mítí nebudete. Níž v. 14. 6) obzvláště. 7) t. od Krista a ne od některého apoštola neb jiného pouhého člověka (Gal. 1, 12.), jakž mi to někteří odrháte. Vjř 9, 1. Viz vjř 11, 22. 8) vzkříšen. 9) Ř. Cěfy. 10) t. apoštolů. Nebo ačkoli Jidáš před tím Kristovým se zjevením byl již na místo své odšel a svatým Matějem ten počet ještě doplněn nebyl, avšak předce jméno toho počtu zůstávalo, jako i nyní často se říká, že v radě jest něco zavříno, ješto třebas při tom plná rada nebude. Někteří smyslí, že nějakým nedopatřením místo řeckého slova: deka, totiž desíti, položeno jest do textu: dodeka, totiž dvanácti, a slyší to na ono Kristovo učedníkům desíti bez přítomnosti svatého Tomáše se zjevení. Jan 20, 19. Ku pomoci pak toho smyslu

svého, že by tu nějaký byl omyl, berou vykladače starého, kterýž máje snad takový text, vyložil hendeka, totiž jedenácti. Protož jiní spatřivše to, že by nějaká byla chyba v řeckém textu a to napravujíce, někteří postavili: dodeka a jiní: hendeka. Proto pak chtěli by do textu položiti: desíti, totiž apoštolům, že potom níž v. 7. o zjevení se všecněm apoštolům zmínka se světlá činí. 11) t. v Krista věřících. O tomto pak Kristovu se zjevení takovému množství velikému ačkoli Písma jinde mlčí, a někteří hledíce na to, že po Kristovu na nebe vstoupení věřících shromážděných pokládá se zjména toliko sto a dvaceti (Skut. 1, 15.), domýšlejí se, že by tu napsáno býti mělo takto: Vidím jest více než od padesáti; avšak každý může a má na svědectví apoštolském přestávati. 12) pojednou. 13) Ř. trvají, pozůstávají. (Pod. Jan 21, 22.) 14) t. zemřeli. Podob. vjř 11, 30. 15) t. i od oněch od Krista vyvolených a kázati poslaných sedmdesáti učedníků, o nichž Luk. 10, 1. 16) t. nejmenšímu z apoštolů (níž v. 9.), s nímž ne

I. K KORINTSKÝM.

VZKŘÍŠENÍ KRISTOVO. 2: Samého sebe z strany svého přirození snižuje i příčinu toho uka-
zuje. 3: Z strany milosti sobě učiněné (aby u vážnosti byl jeho úřad), ve-
lice sebe zvyšuje. *Potom:* Věci scestné odtud jdoucí, jestliže by Kristus
z mrtvých nevstal, nebo: 1. Kázání apoštolské hojně utvrzené bylo by nepravé, tak v. 15.
2. Víra posluchačů bez užítku by zůstala podlé toho: 1: Že by ještě odpuštění hříchů ne-
měli. 2: Mrtví v Krista věřící proti Božím slibům na zatracení by přišli. *Druhé:* Dovodí

9. *Nebo já jsem nejmenší z apoštolů, kterýž nejsem hoden
slouti apoštol, †proto že sem se protivil církvi Boží. *Efez. 3, 8.
†Skut. 22, 4.

10. Ale milostí Boží jsem to, což jsem; a milost jeho mně
učiněná daremná nebyla¹⁸, ale hojněji nežli oni¹⁹ všickni pracoval
sem; avšak ne já²⁰, ale milost Boží, ²¹kteráž se mnou jest.

11. Protož i já i oni²² tak kážeme²³, a tak ste uvěřili²⁴.

12. Poněvadž se pak káže o Kristu, že z mrtvých vstal, kterakž
někteří mezi vámi praví, že by nebylo²⁵ z mrtvých vstání?

13. Nebo není-liť z mrtvých vstání, anižť Kristus z mrtvých
vstal.

14. A nevstal-liť z mrtvých Kristus, tedyť jest daremné kázání
naše, a daremnáť jest i víra vaše.

15. A byli bychom²⁶ nalezeni i křiví svědkové Boží; nebo vy-
dali sme svědectví o Bohu, *že vzkřísil z mrtvých Krista; kte-
réhož nevzkřísil, (totiž) jestliže mrtví z mrtvých nevstávají.

16. Nebo jestližeť mrtví z mrtvých nevstávají, anižť Kristus
vstal;

17. A nevstal-liť z mrtvých Kristus, marná jest víra vaše; ještě
jste v svých²⁷ hříchích.

18. A takť i ti, kteříž²⁸ zesnuli v Kristu, zahynuli.

*tak mnoho práce v vyučování a k apoštolství
strojení jako s jinými apoštoly vedeno bylo,
ale kterýž mimo naději jako nedochůdče jest
zplozen, to jest ku práci povolán a z vlka
hlavého ovečkou učiněn. To pak píše za pří-
činou pomluvačů, kteříž ho zlehčovali (výš
9, 1.), že by s Kristem po světě nechodil,
jeho nevidal, ale to kázal, což od jiných
slyšel. Protož jim toho propůjčuje, že jiní
apoštolé v tom přednost mají, když Krista
Pána slyšali a od něho mnohým věcem vy-
učování byli; avšak poněvadž jest jednoho
a téhož života plod jako i oni, totiž vlastní
Kristův apoštol a z strany úřadu nemenší
nežli jiní apoštolé (2 Kor. 12, 11.), žeť jim
také pohrdáno býti nemá. 17) viz výš 9, 1.
18) t. bez velikého užítku. 19) t. jiní apo-
štolé. To pak ne na schloupu ani ku potupě
apoštolům ale za příčinou svých utrhačů
mluví, kteříž nad něho jiné apoštoly vysta-
vující, jej za nic pokládali. Protož jim uka-
zuje, že v práci netoliko se apoštolům rovná,
ale je i převyšuje, čehož i kniha Skutků
apoštolských a svědectví, kteréž o sobě v epi-
štole k Římanům vydal, hojně pojišťuje. Řím.*

15, 19. 20) t. svou mocí a silou. 21) t.
kteráž mně takové moci ku podniknutí těch
prací udělovala (2 Kor. 3, 4.) a na ně pože-
hnání vylévala. Výš 3, 7. Takť svatí, což
koli při sobě vidí dobrého, Bohu připisují
(Žalm 115, 1.), bezbožní pak svému nevodu
kadí, t. svých užitečných prací sobě čest
osobují. Abak. 1, 16. Viz Luk. 5, 1. Item
18, 11. 22) t. jiní apoštolé. 23) t. že Kri-
stus podlé Písem umřel i také z mrtvých vstal
(výš v. 34.), a protož nemáte mým svědectvím
s jinými se apoštoly srovnávajícím zhrdati.
24) t. mocně Písmi svatými i zázraky sobě
to utvrzené měvše. 25) vzkříšení. 26) shle-
dání. 27) t. ještě byste nedošli hříchů oči-
štění a Duchem svatým posvěcení. Nebo Kri-
stovo usmrcení jest původem shlazení našich
hříchů a k nim nás umrtvení, jeho pak
vzkříšení jest původem našeho ospravedlnění
a k dobrému obživení i budoucího vzkříšení.
Řím. 4, 25. Item 6, 4. Kdyby tedy byl Kri-
stus zůstal v hrdle smrti, nic by nám svou
smrtí byl neprospěl. 28) zemřeli v Kristu;
t. věřivše v Krista, že on za ně dosti učinil
a je podlé svých slibů z údolí pláče k věčnému

VZKŘÍŠENÍ obecního vzkříšení ukazováním škody odtud pocházející, nebylo-li by obecného vzkříšení, při čemž navrátiv se k prvnímu důvodu, ukazuje: 1. Že jakož prvotiny vší úrody posvěcovaly (Řím. 11, 16.), tak i Kristus všechněm vyvoleným slavného vzkříšení zasloužil. 2. Jakož skrze Adama i věřící umírají, tak skrze Krista k životu přicházejí, v. 22. 3. Jakož prvotiny nejprve bývaly žaty, tak Kristu náleželo nejprve z mrtvých vstáti. *Třetí:* Dovedí obecního vzkříšení budoucím všech nepřátel až i smrti veřejným zahlazením. Tu pak apoštol dotýká toho, co se v příchodu Kristovu má státi? 1. Konec světa. 2. Odevzdání království. 3. Dokonalé podmanění nepřátel. 4. Kri-

19. Jestližeť pak v²⁹ tomto životě toliko naději máme v Kristu, nejbídnější jsme ze všech lidí³⁰.

20. ³¹Ale vstal z mrtvých Kristus, ³²prvotiny těch, *jenž zesnuli³³.

Skut. 26, 23. Kolos. 1, 18. Zjev. 1, 5.

21. Nebo ³⁴poněvadž skrze člověka smrt³⁵, také i skrze člověka vzkříšení z mrtvých.

22. Nebo jakož ³⁶v Adamovi všickni umírají³⁷, tak i skrze Krista všickni³⁸ obživeni budou³⁹.

23. Ale jedenkaždý* v svém pořádku⁴⁰, ⁴¹prvotiny Kristus, potom ti, kteříž jsou Kristovi⁴² ⁴³v příští jeho.

1 Tes. 4, 16. 17.

24. Potom bude konec⁴⁴, když vzdá království⁴⁵ Bohu a Otcí⁴⁶, když ⁴⁷vyprázdni všeliké knížatstvo i všelikou vrchnost i moc⁴⁸.

životu přivede. Jan 5, 24. Item 6, 39. 29) zdejším; t. dokudž sme zde živi aneb pro nějaké zdejšího života kratičké libosti a pohodlí. 30) t. podle toho, že netoliko s jinými lidmi bíd veřejně na všechny přicházejících okoušíme, ale také, mohouce jich nejednou zničit, kdybychom se jen chtěli světu líbiti, pro jméno Kristovo je podnikáme a s oním Mojžíšem raději protivenství trpěti s lidem Božím nežli časné a hříšné pohodlí mítí sobě vyvolujeme. Žid. 11, 25. A protož poněvadž jest jisté, že pro jméno Kristovo úzkost trpícím má dáno býti odpočinutí (2 Tes. 1, 7.), tedyť budoucí vzkříšení nastane. 31) Ř. nyní pak. 32) nejprvnější; t. k věčnému životu. Nebo ačkoli nejedni před ním vzkříšení byli (3 Král. 17, 21. 4 Král. 4, 35. Mat. 9, 25. Luk. 7, 15. Jan 11, 44.), avšak bezpochyby zase umřítí musili. 33) t. z věřících. Nebo v tom vzkříšení, o němž se tu mluví, bezbožní dílu nemají. 34) jakož. 35) Jako by řekl: Díte-li mi: Může-li to býti, aby Kristus všechněm věřícím život navrátil? Na to odpovídám, že poněvadž Adam mohl na všechny smrt uvésti, žeť ovšem mohl Kristus smrt zkaziti a život na světlo vyvésti. 2 Tim. 1, 10. Nebo Adam a Kristus jsou dva kmenové, z nichž každý svou vlastní moc v své ratolesti uvedl, totiž Adam přinesl svým potomkům hřích a smrt, Kristus pak svým znovu zrozeným dítkám způsobil ospravedlnění a věčný život. 36) skrze Adama, příčinou Adama. 37) t. podle toho, že v něm všickni zhřešili. Řím. 5, 12. 38) t. věřící. Nebo tuto vlastně o jejich toliko vzkříšení píše. Podob. Řím. 5, 18. 39) t. k věčné slávě,

aby ji vždycky okoušeli. Dan. 12, 2. 40) t. svým časem z mrtvých vstane. 41) prvotně. 42) t. v Krista věřící (1 Tes. 4, 16.), k nimž se on přizná a je do království svého uvede. Mat. 25, 34. 43) t. když se on ukáže; t. na skonání světa. 44) t. světa a všeho, což se na něm děje. 2 Petr 3, 10. 45) t. když své vyvolené Otcí nebeskému, aby je on královstvím věčným poctil, jako z ruky do ruky odvede a takovým způsobem, t. obklíčen jsa nepřátely (Žalm 110, 2.), kralovati přestane a rozkošný způsob jeho kralování nastane. Nebo sic jinak i nyní Otec nebeský kraluje, aniž toho, aby jemu Syn kralovství dával, potřebuje; a Syn jeho také nyní i potom na věky kralovati bude. Luk. 1, 33. Ale žeť zde ještě ďábel, svět, tělo, antikrist, smrt i peklo jemu se protíví, tak že v lídech ďábel skrze hříchy téměř patrněji nežli Bůh skrze ctnosti kralovství své provádí, protož se často zdá, že ještě Bůh nekraluje, anobř na oko se vidí, že se jemu svět z poddanosti vytahuje. Luk. 19, 14. Tam pak ti všickni nepřátelé tak budou sehnuti, že ani hlavy nebudou moci proti němu pozdvihnouti. Protož tuto ne o nějakém dokonání Kristova kralování ale ještě o větším jeho se v známost uvedení apoštol vypravuje. 46) t. Bohu, kterýž jest Otcem jeho. 47) v nic obrátí. 48) t. když všelijakou moc, jakáz by mohla býti i nejmocnějších knížat, ďáblu, světu, hříchu i smrti odejme. J. to slyší na všelikou zprávu duchovní i světskou, již v budoucím životě potřebí nebude. Kterýžto smysl ač pravdě není odporný, avšak cíl apoštolova psání i další hned verš prvního smyslu po-

BUDOUCÍ stovo se, jelikož jest hlavou a knězem církve, i s církví Bohu Otcí podklonění. 5. Věčné slávy Boží i vyvolených dokonale se zjevení. *Čtvrté:* Křtem lidí některých, v. 29. *Páté:* Mučednictvím a stálostí pobožných, kteříž kdyby odměny neočekávali, proč by nebezpečností i smrt podnikali a ne raději sobě s ji-

25. *Neboť musí⁴⁹ on kralovati, dokudž nepoloží všech nepřátel⁵⁰ pod nohy jeho. *Žal. 110, 1. Mat. 22, 44. Skut. 2, 34. Žid. 1, 13.*

26. Nejposlednější pak nepřítel zahlazen bude smrt⁵¹.

27. *Nebo všechny věci⁵² poddal pod nohy jeho. Když pak praví, že všechny věci poddány sou jemu, zjevněť jest, že kromě toho, kterýž jemu poddal všecko. *Žalm 8, 7. Mat. 28, 18. Žid. 2, 8.*

28. A když poddáno jemu bude všecko, tehdy i sám Syn poddá se⁵³ tomu, kterýž jemu poddati má všecko, aby byl Bůh všecko⁵⁴ ve všech.

29. Sic jinak co činí⁵⁵ ti, kteříž se křtí za mrtvé⁵⁶? jestližeť jistotně nevstávají mrtví z mrtvých, i proč se křtí za mrtvé?

30. Proč i my⁵⁷ nebezpečností trpíme každé⁵⁸ hodiny?

tvrzuje. 49) t. podle Otců nebeského usouzení a vyrčení. Žalm 110, 2. 50) t. i smrti. 51) Jako by řekl: Všichni nepřátelé budou Kristu podmaněni; smrt jest nepřítel, tedy smrt bude Kristu podmaněná, anobřž do konce vyhlazena; a protož svatí v hrdle jejím nezůstanou, ale z mrtvých vstanou. Tu pak smrt nejposlednějším nepřítelem nazývá proto, že poněvadž jest ona cestou všech živých (Jozue 23, 14. 3 Král. 2, 2.), tedy i k nejposlednějšímu člověku umřítí majícímu práva svého užije a k němu umrtním ho nepřítelství dokáže a tak do skonání světa trvati bude. 52) *podmanil.* 53) t. v svých vyvolených jako hlava v svých oudech, kteréž za své věrné poddané vyzná i k takové dokonalosti přivede, aby tak jako již nyní andělé ve všem jemu bez pádů a poklések poddání byli, ješto v tomto životě, ač by rádi, avšak k dokazování takové dokonalé poddanosti moci nemají. Na ten smysl i svatý Augustýn vykládá, řka: Kristus, jelikož jest Bůh, má nás s ním spolu (totiž s Otcem i s Duchem svatým) za poddané; jelikož pak jest knězem, s námi spolu jemu se poddá. De Trin. lib. 1. cap. 8. 54) ve všem; t. aby to vidno bylo, že Bůh v svých vyvolených přebývá, svou slávou — ne zároveň však s sebou ani s Kristem, jejich hlavou, — ale v míru je naplňuje, v nich kraluje a summou všeho, což náleží na život právě blahoslavený, jim uděluje. Nebo ačkoli i nyní Bůh v svých přebývá (1 Jan 4, 13.) a kraluje, však to ještě tak není patrné, když není počet jejich doplněn a oni často pokušenímí dábelnými přemoženi a za ty, že v nich dila Božího žádného není, souzeni bývají, nýbrž mnozí v hrobích odpočívajíce, netoliko slávy z strany těla ale ani toho časného života nemají. Tam pakto přebý-

vání v svatých patrné bude, když Kristus k soudu přijde, satana i všechny nepřátely potře a své k slávě věčné přivede. 55) t. proč to činí, jestliže nevěří o budoucím vzkříšení? 56) t. kteříž více mrtvým nežli živým jsou podobní. Nebo na ten rozum Epifanius proti Cerintiánům píše (Libro primo, tomo 2.), že lidé počátečně k náboženství křesťanskému získání a jeho počátkům vyučení byli-li před přijetím křtu tak velikou nemocí od Boha navštíveni, až by o životě svém pochybili, tedy rozumějíce, že odpuštění hříchů potřebují, na svědectví jich odpuštění a pro naději budoucího vzkříšení křtu svatého v své nemoci žádali, čehož by nikoli nebyli činili, kdyby o vzkříšení obecném nevěřili. J. vykládají: křtí se nad mrtvými, t. nad hroby lidí mrtvých, na osvědčení toho, že s Kristem hříchům zemřeli a pro něho umřítí hotovi byli, ne jináče než jako by se již tu do hrobu kladli. J. uvažující to, že slovo řecké, jehož tu apoštol užívá, také prosté umývání vyznamenává (viz toho příklad Mar. 7, 4.), tak vykládají: Co ti činí, kteříž umývání bývají příčinou mrtvých? t. jestliže nebude vzkříšení, proč Židé, z nichž i mezi vámi Korintskými jsou mnozí (Skut. 18, 2. 4. 8.), tak počestně a nákladně (Jan 19, 40.) mrtvé pochovávají? nýbrž proč netoliko je umývají (Skut. 9, 37.), ale i sami, jestliže se poškvrní od mrtvého tím, že při jeho smrti byli aneb jeho těla mrtvého se dotkli, nejednou z rozkazu Božího za tou příčinou očišťování, posvěcování (Num. 19, 11. atd.) a tak k budoucímu životu připravování bývají? A ten smysl nepřipadný se býti vidí. J. smyslí, že by živi za mrtvé křest přijímávali. Ale poněvadž, jakož sám za sebe musí každý věřiti (Abak. 2, 4.), tak také i křest přijíti (Mar. 16, 16.)

BUDOUCÍ VZKŘÍŠENÍ. nými povolili? při čemž apoštol Korintských napomíná: 1. Aby s lidmi hovadnými, ten artikul vyvracejícími, netovaryšili a v řeč se nedávali. 2. Napili-li se kteří z smyslu Epikurejského, aby z něho vystřízvěli a pokání činili. — III. Budoucí způsob onoho života vypisuje: *Jedno*: Z strany vzkříšení těl mrtvých lidí pobožných, o nichž vypravuje: Že tatáž těla vstanou; oslavena budou. To pak obé: *Předně*: Vysvětluje: Podobenstvím semene; příkladem nebeských i zemských těl; ukazo-

31. Na každý den umírám⁵⁹, ⁶⁰skrze slávu ⁶¹náši, kterouž mám v Kristu Ježíši⁶² Pánu našem.

32. Jestližeť sem ⁶³obyčejem jiných lidí bojoval s šelmami⁶⁴ v Efezu, co mi to prospěje? Nevstanou-liť mrtví, tedy *jezme a píme; nebo zítra zemřeme. *Izai. 22, 13. Moudr. 2, 6. Luk. 12, 19.*

33. ⁶⁵Nedejte se svoditi. ⁶⁶Porušujíf dobré ⁶⁷obyčeje ⁶⁸zlá rozmlouvání.

34. Prociťte⁶⁹ ⁷⁰k konání spravedlnosti a nehřešte. Nebo někteří⁷¹ neznají Boha⁷²; k zahanbení vašemu⁷³ toto mluvím.

35. Ale řekneť někdo: Kterakž vstanou mrtví⁷⁴? v jakém pak těle ⁷⁵přijdou?

36. Ó ⁷⁶nemoudrý, však *to, což ty rozsíváš, nebývá obživeno⁷⁷, leč umře⁷⁸; *Jan 12, 24.*

37. A což rozsíváš, ne to tělo⁷⁹, kteréž potom zroste, rozsíváš, ale holé zrno⁸⁰, jaké se trefí, pšenice neb kteréž koli jiné.

38. Bůh pak dává jemu tělo, jakž ráčí, a jednomu každému z těch semen jeho vlastní tělo.

39. Ne každé tělo jest jednotejné tělo⁸¹; ale jiné zajisté tělo lidské, jiné pak tělo hovadí, jiné pak rybí a jiné ptačí.

a Bůh v celé třetí knize Mojžíšově oznámiv, zač které oběti obětovány býti měly, tam ani jinde žádných obětí za mrtvé nenařídil, z toho se rozumí, že ten smysl není pravý. 57) t. věrní služebníci. 58) chvíle. 59) t. v nebezpečenství smrti neb života bývám. Podobně 2 Kor. 11, 23. 60) na svou čest, pod svou ctí. Aneb jako by řekl: Že umírám na každý den, svědkové jsou toho ta utrpení, jimiž se chlubití a z nichž slávu míti mohu. 61) J. váši chloubu; t. jest mi toho svědkem váš prospěch v evanjelium, kteréž sem mezi vámi s mnohým nebezpečenstvím kázal, kterýmžto prospěchem mohu se chlubití a honositi. 62) t. z milosti a zasloužení Kristova, kterýž mne v těch nebezpečenstvích divně chrániti ráčil. 63) Ř. podle člověka; t. pro zachování toliko života svého a nějakou u světa pochvalu, jakž to u Římanů někteří činívali, že chtějíce na schloupu ukázati své hrdinství a svou čerstvost, s šelmami se potýkávali. 64) t. nesnáž velikou sem měl za tři měsíce s lidmi přenešlechtnými, z Židů pošlými. Skut. 20, 3. Podobně jinde hrozná pokušení aneb císaře Nerona lém nazývá. 2 Tim. 4, 17. Jiní smyslí (což není k pravdě nepodobné), že apoštol, jako i jiní hrdla odsouzení, šelmám byl dán, aby se s nimi potýkal a přemohl-li

by je, aby sobě hrdlo darované měl. O čemž ač svatý Lukáš v Skutech apoštolských nepíše, avšak tomu nic to neodpírá, poněvadž i jiné věci některé o svatém Pavlu vyřčené (2 Kor. 11.) mlčením pomijí a svatému Pavlovi o tom boji svědčícímu tak dobře jako svatému Lukášovi věřiti jest hodné. 65) nebludně, nemyt se. 66) To jest vzato z poety Menandra. 67) způsoby, mravy. 68) zlé tovaryšstvo, zlé spolkové; t. ti, o nichž hned v verši 34. 69) slovo řecké vyznamenává: z opilství se vyspati. Jako by tedy řekl: Vystřízvěte z těch smyslů, jimiž ste se opojili, s některými epikurey a nezabohy se stovaryšivše. 70) Ř. spravedlivě; t. abyšte spravedlnost konali nějak čacky, jakž jest slušné a epravedlivé. 71) t. mezi vámi. 72) t. pravě, čehož důvodem jest jejich prostopašný život. 73) t. abyšte se styděli kráčetí šlepějemi těch hovad, budoucí vzkříšení vyráťiti usilujících. 74) t. jakž by se to mohlo státi, aby oni měli vzkříšení býti? 75) se ukáží, vyjdou; t. z hrobu. 76) nemudrochu, nesmyslný; t. podle toho, že více na svém rozumu nežli na Boží moci a Pismích svatých se zakládáš. Podob. Luk. 24, 25. 77) t. neklíči se a nezroste. 78) t. leč se poruší. 79) t. z strany případku a ušlechtilosti budoucí. Nebo sic z strany pod-

I. K KORINTSKÝM.

BUDOUCÍ VZKŘÍŠENÍ. váním rozdílu mezi způsobem zdejšího života a budoucího. *Potom:* Utvrzuje: 1. Písmo svatými dvě studnice, jednu smrti a druhou života, ukazujícími, že t. jakž bylo možné jednomu Adamovi na všechny smrtedlnost uvést, tak jest možné Kristu všechny věřící svým časem k nesmrtedlnosti přivést. 2. Ukazováním toho,

40. A jsou těla ⁸²nebeská, a jsou těla ⁸³zemská; ale jinát jest za-
jisté sláva nebeských a jiná zemských;

41. Jiná sláva slunce, a jiná sláva měsíce, a jiná sláva hvězd;
nebo hvězda od hvězdy dělí se ⁸⁴v slávě;

42. Tak bude i vzkříšení z mrtvých ⁸⁵. Rozsívá ⁸⁶ se tělo ⁸⁷poru-
šitedlné, vstane ⁸⁸neporušitedlné;

43. Rozsívá se ⁸⁹nesličné, vstane ⁹⁰slavné; rozsívá se ⁹¹nemocné,
vstane mocné ⁹².

44. Rozsívá se tělo ⁹³tělesné, vstane tělo duchovní ⁹⁴. Jest tělo
tělesné, jest i duchovní tělo.

45. Takť i psáno jest: *Učiněn jest první člověk Adam ⁹⁵ v duši
živou; ale ten poslední Adam ⁹⁶ ⁹⁷ v ducha obživujícího. *Gen. 2, 7.*

46. Však ne nejprve duchovní ⁹⁸, ale tělesné, potom duchovní.

47. První člověk byl z země zemský ⁹⁹; druhý člověk jest sám
Pán s nebe ¹⁰⁰.

48. Jakýž jest ten zemský, takoví jsou i zemští ¹⁰¹; a jakýž ten
nebeský ¹⁰², takovíž budou i nebeští ¹⁰³.

*staty a přirození totéž se rozsívá, tak že z pšeni-
ce ne jiné obilí než pšenice zase roste a naše
tělo ne jiné nežli se pochovává, z mrtvých
vstane. 80) t. nemající osemi, stýbla, klasu,
kvetu, ani pražmy. 81) t. ačkoli těla lidská,
hovadi, rybi i ptačí, těly zůstávají, však
v svých vlastnostech a případnostech jedna
se od druhých dělí: tak podobně těla vyvo-
lených tatáž při vzkříšení zůstanou, avšak
vší strasti zbavena a oslavena budou (Mat.
13, 43.), čehož hned zde poněkud obraz se
vidí, když nemocný z nemoci povstává a po-
tupný z potupy k slávě přichází, žeť bez
proměnění podstaty jeho těla zdařilejší a slav-
nější způsob při něm bývá. 82) kteráž jsou
na nebi; t. ta, o nichž v verši 41. 83) kteráž
jsou na zemi. 84) v jasnosti. 85) t. tak
také po vzkříšení těla vyvolených budou v svých
případnostech od nynějších případků rozdílná,
anobřž jedna nad druhá důstojnější a slav-
nější. Dan. 12, 3. 86) t. pochovává se. 87)
Ř. v porušení, v porušitedlnosti. 88) Ř. ne
v porušitedlnosti. 89) nekrásné, šeredné,
ohyždné, potupné. Ř. v nesličnosti, v neslávě,
v neuctě. 90) Ř. v slávě; t. ne zdejší ale
věčné. 91) Ř. v mllobě, s mllobou; t. mrtvé
a vši síly zbavené. 92) t. nemoci, hladu,
žízně, práci, ustání a všech jiných neřestí
zbavené. 93) Ř. dušné; t. kterých má od duše
živost neb život potřebující pokrmu, nápoje a
jiných podobných věcí. 94) t. ne v nějakého
ducha obrácené, ale jakž sám Kristus vyléždá
k andělům, těm duchům čistým, připodobněné*

*(Mat. 22, 30.), tak aby pokrmu, nápoje a
jiných věcí, jichž k zachování zdejšího života
jest potřebí, již více nepotřebovalo. 95) duše
živá, aby byl živočich živý. 96) t. Kristus,
jehož Adamem, totiž člověkem proto nazývá,
že pravé lidské přirození přijal, posledním
pak proto, že po něm jiného Spasitele čekati
nemáme, ani před ním aby jaký jiný Spa-
sitel byl, z Písem svatých nevidíme. 97) duch
obživující; t. kterých nás duchovně zde obživuje
i potom vzkřísí. Mluví pak tak apoštol, ne
že by Kristus místo duše Duchu svatého měl,
jakž Apollinaris smýšlel, ale že v tom jeho
těle duši majícím také Božství tělesně přebý-
valo. Kolos. 2, 9. A tak Kristus netoliko
sebe mocí svou vzkřísil, ale i nás obživiti
neb vzkřísiti ráčí. 98) avšak to duchovní
není první ale to tělesné, potom duchovní;
t. díte-li mi: Poněvadž má moc Kristus ob-
živovati, pročť tedy nám hned duchovních
těl nedává a nekřísí? Tedy vás k Božím
nestihlým soudům odešli, kterýžto nařídil,
abyšte se tělesní nejprve rodili a potom
Duchem jeho znovu zplozeni i časem svým
oslaveni byli. 99) t. zkažený, smrtedlný a
k zemským věcem nakloněný. Podob. Jan 3,
31. 100) t. ne že by Kristus tělo své s nebe
přinesl, ale že jest s věcmi nebeskými spojený,
nesmrtedlný a oslavěný a summou, že jest ne-
toliko člověk, ale i Bůh pravý a život věčný.
1 Jan 5, 20. Podobně Jan 3, 13. 101) t. po-
tomci Adamovi, pokudž v tomto životě a v hrobě
zůstávají. 102) t. jakýž jest již v oslavěném*

BUDOUCÍ VZKŘÍŠENÍ. že v budoucím životě smrtelnost místa nemá, protože těla, kteráž se tam dostanou, musejí býti oslavená. *Druhé:* Z strany lidí pobožných, v tomto životě dnem soudným zastižených, o nichž praví: 1. Co se jim stane? 2. Kdy? 3. Jak? 4. Proč? 1: Pro jejich potřebu, poněvadž v onom životě nesmrtelná těla býti mají, v. 53. 2: Pro naplnění Písem vznějících o tom budoucím ušlechtilém způsobu všech-ných vyvolených vši strasti a smrtelnosti prázdných. — IV. Ten artikul víry napomenutím zavírá, v němž: 1. K stálosti Korintským slouží. 2. Užitek věrné práce předkládá.

49. A jakož sme nesli obraz zemského, takť ponese me obraz nebeského.

50. Totoť pak pravím, bratří, že tělo a krev¹⁰⁴ království Božího dědictví dosáhnouti nemohou, aniž porušitedlnost neporušitedlnosti dědičně obdrží.

51. Aj, tajemství¹⁰⁵ vám pravím: *Ne všickni zajisté zesneme, ale všickni¹⁰⁶ proměnění budeme¹⁰⁷, hned pojednou v okamžení¹⁰⁸ k zatroubení poslednímu. *1 Tes. 4, 15.*

52. *Neboť zatroubí, a mrtví vstanou neporušitedlní, a my¹⁰⁹ proměnění budeme. *Mat. 24, 31. 1 Tes. 4, 16.*

53. Musí zajisté toto porušitedlné tělo obléci neporušitedlnost, a smrtelné toto obléci nesmrtelnost.

54. A když porušitedlné toto obleče neporušitedlnost a smrtelné toto¹¹⁰ obleče nesmrtelnost, tehdy se naplní řeč, kteráž napsána jest: *Pohlčena jest smrt¹¹¹ v vítězství. *Izai. 25, 8.*

55. ¹¹²Kde jest, ó *smrti! osten tvůj¹¹³? kde jest, ó¹¹⁴ peklo! vítězství tvé?

Oz. 13, 14.

56. Osten pak smrti jesti hřích¹¹⁵; a¹¹⁶ moc hřicha jest Zákon¹¹⁷.

57. Ale Bohu díka, kterýž *dal nám vítězství¹¹⁸ skrze Pána našeho Jezukrista¹¹⁹; *1 Jan 5, 5.*

58. ¹²⁰Protož bratří moji milí, ¹²¹stálí budte a nepohnutedlní,

těle a ne jakýž byl zde v potupě a smrtelnosti. 103) t. svatí po vzkříšení. 104) t. jakýž jest člověk v tomto životě zkažený, porušitedlný a smrtelný. 105) t. věc tajnou a tak bedlivého uvažování hodnou. 106) t. vyvolení Boží. Nebo o samých takových tu se zmínka činí. 107) t. porušitedlní v neporušitedlné a smrtelní v nesmrtelné. Ntž v. 53. Ačkoli pak i bezbožní budou nesmrtelní, avšak poněvadž červ svědomí jejich neumře (Izai. 66, 24. Mar. 9, 44.), ale je věčně žrátí budou příčinou ten život raději smrti slouiti může. 108) když poslední trouba zavzní. Ř. ku poslední troubě. 109) t. kteříž do příchodu Kristova živi zůstaneme. 1 Tes. 4, 15. Proto pak apoštol sebe mezi ty počítá, kteříž dne soudného živi dočekati mají, že o hodině své smrti nevěděli a to, že sme již na konci světa, výborně znal. Výš 10, 11. 110) přijme. 111) do vítězství; t. tak že jest skrze Krista do konce zahlazena. Viz Izai. 25, 8. 112) Jiní čtou: Kde jest, ó smrti, vítězství tvé? kde jest, ó peklo, osten tvůj? 113) t. jimž si lidi smrte-

dlně ranila. Nebo připodobňuje tu apoštol smrti nýbrž raději dábla, jenž jest původ smrti, k hadu velmi lítému, kterýž svým žihadlem smrtelně muž raniti, anobř svým jedem pojednou umořiti. 114) hrobe. 115) t. hřích jest příčinou toho, aby smrt měla právo nás svým ostnem bůsti. 116) síla. 117) t. aby hřích byl veliký a měl moc smrti na nás uvozovati, jest toho příčinou Zákon; avšak ne sám z sebe, nebo jest dobrý a svatý (Řím. 7, 12.), ale to jde z nás, jeho přestupníků, jejichž on hřichy ztěžuje. Řím. 5, 20. Tak podobně jako když popravni mistr moc má hrdla odsouzenému život odjiti, může řečeno býti, že práva spravedlivá jsou toho příčinou; avšak ne sama z sebe, ale že toho zločinec zasloužil. V témž smyslu jinde Zákon přísluhováním smrti se nazývá (2 Kor. 3, 7.) a že hněv působí, to svědectví má. Řím. 4, 15. 118) t. nad smrti. 119) t. když skrze Krista naše hřichy shladil a tak právo smrti věčně k nám odjal a k budoucímu vzkříšení naději dal. 120) a takž. 121) pevní,

ZBÍRKA. I. *Napomenutí Korintských k sbírce*: 1. Z strany shromažďování jí: Čím příkladem má dávana býti? Kdy? Od koho? Jak mnoho? Proč ji v čas shromažďovati? v. 2. 2. Z strany dodání jí: 1: Po kom ji poslati? 2: Kam? — II. Vypsání od apoštola o některých domácích věcech a běžných, totiž: *Jedno*: O příchodu svém k Korintským: Kdy k nim míní přijíti? Kudy? Jak dlouho u nich býti? Proč k nim hned nešel, ale zůstal v Efezu? 1. Že příčiny dostal k získání mnohých. 2. Hojně měl nepřátel, před nimiž

rozhojňující se v díle Páně¹²² vždycky, věduce, *že práce vaše není daremná¹²³ v Pánu¹²⁴. Moudr. 3, 15.

KAPITOLA XVI.

Napomenuv Korintských ku pečlivosti o chudé 5. a navštívení je zaslíbiv, 10. poručí jim Timotea, 12. Apollo vymlouvá. 13. Potom napomíná jich, aby byli stáli 15. a draze sobě věrných služebníků a služebnic Páně vážili.

W

¹sbírce pak na svaté, jakž sem nařídil ²v církvích Galatských, tak i vy činite.

2. ³V každou neděli jedenkaždý z vás sám u sebe slož, schovejte⁴ ⁵podle možnosti, aby ne tehdaž, když bych přišel, teprv sbírky se daly.

3. Když pak přijdu, které koli osoby ⁶schválíte ⁷skrže listy, tyť pošli, aby donesli tuto ⁸milost vaši do Jeruzaléma⁹.

4. Pakliť by ¹⁰se za hodné vidělo, abych i já šel, půjdout se mnou.

5. Přijduť pak k vám, když Macedonii projdu; (nebo Macedonii ¹¹míním projíti.)

6. Ale u vásť snad ¹²poostanu, aneb i přes zimu pobudu, abyšte vy mne doprovodili, kamž bych koli šel.

7. Nechci zajisté s vámi se toliko na zastavení ¹³shledati; ale naději se, že za nějaký čas pobudu u vás, ¹⁴bude-li *Pán chtíti.

Skut. 18, 21. Jak. 4, 15.

8. Zůstanuť pak v Efezu až do ¹⁵letnic.

9. Nebo otevřiny sou mi tu veliké a mocné dvěře¹⁶ *a protivníků mnoho¹⁷. Výš 15, 32.

mocní. 122) t. u víře, kteráž se dílem Božím nazývá (Jan 6, 29.), a v pobožnosti, kteráž má hojná sobě zaslíbení učiněná. 1 Tim. 4, 8. 123) t. nebude bez odplaty věčného života. 124) t. z milosti Boží a působení Páně.

1) Z strany pak sbírky, co se dotýče sbírek. 2) v zbořích. 3) v každý den po sobotě; t. v němž hned za apoštolů křesťané svěcení dne sobotního nechavše, služby svaté mívali. Skut. 20, 7. Ř. v jeden (den) po sobotě. Pod. Gen. 1, 5. Mat. 28, 1. Jan 20, 1. 4) t. jako na poklad. 5) seč můžeš býti z požeňnání Božího, což se vidí. 6) zvolíte. 7) psáním, listem; t. kteréž ke mně o nich pošlete, aneb raději s připsáním, kteréž jim do Jeruzaléma dáte. 8) dar; t. tu sbírku z milosti danou. Viz 2 Kor. 8, 4. 9) t. proto:

1. Že bratří v Judstvu přebývající mimo jiné v čas hladu od Agaba předpověděného (Skut. 11, 28.) nouzi trpěli. 2. Že tím Korintští povinni jim sloužiti byli, poněvadž jejich věcem duchovním obovali. Řím. 15, 27. 10) byla věc hodná. 11) procházím; t. pro navštívení zborů. Z toho pak za příčinami slušnými sešlo, jakž se v tom apoštol vymlouvá. 2 Kor. 1, 15. 16. 12) t. bude-li toho potřebí a to na znamení mé k vám milosti, jako i vy mne vyprovodíte na důvod vaší ke mně vděčnosti. 13) Ř. viděti. 14) dá-li Bůh, bohda. Ř. dopustí-li Pán. 15) svatého Ducha. 16) t. příčina k vykonání věci velikých velmi přitohodná jest mi dána. 17) t. kteříž Kristu odpirají (Luk. 2, 34.) a protož jest mi potřebí jako pastýři při stádcí

TIMOTEUS stáda Božího hájiti musil. *Druhé:* O Timoteovi: 1. Jak se k němu měli chovati? Opatřiti jej; jím pro mladost nezhrdati; vyprovoditi. 2. Proč? Že dílo A APOLLO. Boží dělal, v. 10. *Třetí:* O Apollovi, při čemž apoštol omlouvá: 1. Sebe. Že jím to nesešlo, proč k nim Apollo nešel. 2. Apollo, kterýž také svým časem povinnosti své neopustí. *Čtvrté:* O povinnosti Korintských: 1. V kterých se částkách zavírá, v. 13. 2. K čemu konáním ji mají směřovati, v. 14. *Páté:* O čeledi Štěpánové: 1. Jak se k ní i k jiným jí podobným chovati, v. 16. 2. Proč? 1: Že byli prvotiny Pánu získaných. 2: Že se v službu vyvoleným vydali. *Šesté:* O Štěpánovi a jeho tovaryších: 1. Co svým příchodem k apoštolu dobrého zpravili? 2. Jak sobě jich Korintští vážití měli? *Sedmé:* O po-

10. Přišel-liť by pak *Timoteus, ¹⁸hledtež, aby bezpečně byl u vás. Neboť dílo Páně dělá, ¹⁹jako i já. *Skut. 19, 21.*

11. Protož nechť jím žádný nepohrdá ²⁰, ale ²¹vyprovodte jej v pokoji, ať přijde ke mně; neboť na něj čekám s bratřími.

12. O ²²Apollovi pak bratru oznamuji vám, že sem ho velmi prosil, aby šel k vám s bratřími ²³; ale nikoli nebyla vůle jeho, aby nyní přišel; než přijdeť, když bude míti čas příhodný.

13. Bděte ²⁴, stůjte u víře, zmužile sobě počínejte, ²⁵buďtež silní;

14. Všecky věci vaše ať se dějí ²⁶v lásce.

15. ²⁷Prosímť pak vás, bratří, víte, že čeled *Štěpánova jest prvotiny Achaie, a že se v službu svatým ²⁸ ²⁹vydali; *Výš 1, 16.*

16. Abyšte i vy poddáni byli takovým ³⁰, i všelikému ³¹ pomáhajícímu a pracujícímu ³².

17. Těšimť se pak z příchodu Štěpána a Fortunáta a Achaika; nebo ³³nedostatek ³⁴váš oni doplnili;

18. ³⁵Potěšili zajisté mého ducha i vašeho ³⁶. Protož znejtež takové ³⁷.

19. Pozdravujit vás ³⁸zborové, kteříž jsou v Azii. Pozdravujit vás v Pánu velice *Akvila a Priscilla, s ³⁹církví tou, kteráž jest v domě jejich. *2 Tim. 4, 19.*

20. Pozdravujit vás všickni bratří. Pozdravte ⁴⁰sebe vespolek *v políbení svatém ⁴¹. *Řím. 16, 16. 2 Kor. 13, 12. 1 Tes. 5, 26. 1 Petr. 5, 14.*

Páně pobyti, a vy v tom, že se k vám nyní nevypravuji, nemáte mi proč za zlé míti. 18) opatrujtež to. 19) t. evangelium káže i sám se v pobožnosti nalézati snažuje. 20) t. pro jeho mladost. 1 Tim. 4, 12. 21) zprovodte jej v pokoji; t. ve zdraví a s náležitou ochotností. 22) z strany pak Apollo; t. díte-li pročs nám raději Apollo, muže dospělého i výmluvného (Skut. 18, 24.), nám příjemného (výš 1, 12. Item 3, 4.), nežli Timotea mladého neposlat? Na to vám dím, že to mnou nesešlo; ale on tomu za příčinami slušnými odepřel. Avšak nemyslte, že by vás sobě zlehčoval; neboť k vám přijde, když čas příhodný míti bude. 23) t. s Timoteem a Erastem. Skut. 19, 21. 24) t. bázeň Boží na všelikém místě mějte. Filip. 2, 12. 25) posilítež se. 26) z lásky. 27) napomínámť. 28) t. v Krista věřícím a Duchem jeho posvěceným. 29) zřídili; t. řádně povoláni byli, buď

k sloužení chudým, buď někteří i k konání jiných svatých služeb. 30) t. abyšte sobě takových vážili a jimi se zpravovali. 31) pomocníku. 32) t. v církevních úřadech. 33) nepřítomnost váš oni doplnili. 34) t. ten, kterýž sem v tom trpěl, že s žádným z vás shledati se nemoha, nic sem o vás, co se s vámi děje, nevěděl. Nebo že tu nic nemluví o nějakém platu, patrné jest z osvědčení se jeho v tom, že od Korintských nic bráti nechce. Výš 14, 14. 35) obveselili, spokojili. 36) t. kterýžto duch můj jest cele váš jakožto ten, kterýž o vaše dobré pečuje. Aneb jako by řekl: Ne tak dalece Ducha mého jako vašeho potěšili, když poselství ke mně od vás šťastně zpravili. 37) t. za takové, jacíž v pravdě jsou, je mějte a náležitě cťte. 38) církve. 39) zborom. 40) jedni druhých. 41) t. svatě se vespolek milujte. Viz Řím. 16, 16. Způsob pak toho mluvení, jakž se rozumí, vzat jest

XVI.

I. K KORINTSKÝM.

KLÁDBA. zdravení Kórintských: 1. Od jiných zborů. 2. Od apoštola, při čemž i klátku vydává na ty, kdož by nemilovali Krista Pána. *Osmé*: O modlitbě, kterouž za ně činil i o své k nim přichylnosti. — Jiní praví, že z Efezu.

21. Pozdravení ⁴²vlastní rukou Pavlovou.
 22. Jestliže kdo nemiluje ⁴³Pána Jezukrista, budiž proklatý;
⁴⁴Maran atha.
 23. Milost Pána Jezukrista budiž s vámi.
 24. I láska má v Kristu Ježíši se všemi vámi, amen.

(Epištola) k Korintským první psána byla z (města) Filippis po Štěpánovi, Fortunátovi, Achaikovi a Timoteovi.

buď od Židů, kteříž té ceremonie užívali, buď od tehdejších křesťanů, kteříž, jak píše Justinus, při užívání svátosti večere Páně na důvod upřímného milování a pravé jednoty vespolek se objímali; vide Martyrem Justinum lib. 2. Apologetico. 42) *R. mou.* 43)

t. zlostně proti poznalé pravdě nenávidí a proklíná. 44) přišel Pán náš; t. Kristus s tisíci svatými svými k soudu přijde (Judas 14.), takové nepřátely své jemu zlořečící hrozně potře.

